

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra politologie a evropských studií

Bc. Barbora Muchová

**Evropská politika labouristů po roce 1994: Odpoutání se od
britské euroskeptické tradice?**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Markéta Zapletalová, Ph.D.

OLOMOUC 2019

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně na základě uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne .....

Podpis .....

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala paní Mgr. Markétě Zapletalové, Ph.D. za její odborné vedení, cenné rady a doporučení, které mi při psaní této práce dávala. Dále bych chtěla poděkovat své rodině za neutuchající podporu a trpělivost.

Bc. Barbora Muchová

OBSAH:

ÚVOD	7
1 POSTOJE POLITICKÝCH STRAN VŮČI EVROPSKÉ INTEGRACI	14
1.1 PRAVO-LEVÉ POLITICKÉ SPEKTRUM	14
1.2 KONCEPT EUROSKEPTICISMU	16
1.2.1 <i>Definice euroskepticismu</i>	17
1.3 TYPOLOGIE POSTOJŮ POLITICKÝCH STRAN.....	19
1.3.1 <i>Ostatní typologie postojů politických stran</i>	19
1.3.2 <i>Typologie Nicola Contiho</i>	24
2 EUROSKEPTICKÁ TRADICE VE VELKÉ BRITÁNII	29
2.1 SPECIFIKA BRITSKÉHO PŘÍSTUPU K ES/EU.....	29
2.2 KOŘENY EUROSKEPTICKÉ TRADICE VE VELKÉ BRITÁNII.....	32
3 LABOURISTÉ A EVROPSKÁ INTEGRACE DO ROKU 1994	36
3.1 OD ODMÍTAVÉHO POSTOJE K DRUHÉ PŘIHLÁŠCE	36
3.2 CESTA K REFERENDU	42
3.3 RŮST SKEPSE UVNITŘ LABOURISTICKÉ STRANY	46
3.4 MODERNIZACE EVROPSKÉ POLITIKY LABOURISTŮ	50
4 NEW LABOUR VS. POST-NEW LABOUR	55
4.1 EVROPSKÁ POLITIKA TONYHO BLAIRA	55
4.1.1 <i>Ideová východiska Tonyho Blaira</i>	56
4.1.2 <i>Strategie Tonyho Blaira v evropské politice</i>	58
4.1.3 <i>Labouristé a otázka přijetí eura za vlády Tonyho Blaira</i>	60
4.1.4 <i>Labouristé a konstituční smlouva za vlády Tonyho Blaira</i>	62
4.1.5 <i>Zahraniční politika Británie za vlády Tonyho Blaira</i>	65
4.2 EVROPSKÁ POLITIKA GORDONA BROWNA	68
4.2.1 <i>Gordon Brown a evropská integrace</i>	69
4.2.2 <i>Labouristé a jednotná měna za vlády Gordona Browna</i>	71
4.2.3 <i>Labouristé a institucionální reforma EU za vlády Gordona Browna</i>	72
4.2.4 <i>Labouristé a zahraniční politika Británie za vlády Gordona Browna</i>	73
4.3 EVROPSKÁ POLITIKA EDA MILIBANDA	73
4.4 EVROPSKÁ POLITIKA JEREMY CORBYNA.....	76
4.4.1 <i>Ideová východiska Jeremy Corbyna</i>	77

4.4.2	<i>Postoj labouristů pod vedením Jeremy Corbyna k Brexitu</i>	79
4.4.3	<i>Současná situace</i>	81
4.5	ZÁVĚREČNÉ SHRNUÍ A APLIKACE TYPOLOGIE CONTIHO NA LABOURISTICKOU STRANU PO ROCE 1994	82
	ZÁVĚR	88
	SEZNAM LITERATURY	95
	SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	112
	ABSTRAKT	113
	ABSTRACT	114

Úvod

Velká Británie byla členem Evropské unie (EU), respektive Evropského společenství (ES), více než 40 let a za tuto dobu si vysloužila u svých evropských partnerů přezdívku „*awkward partner*.“ Británie se k zakládající šestici států přidala až o dvě desítky let později a nikdy se zcela s členstvím v ES/EU nesžila. Spojené království se k myšlence evropské integrace stavělo vždy s rezervami a kořeny odmítavého postoje můžeme hledat už před vstupem do ES. Prvotní odmítavý postoj Britů zapříčiněný odlišným vnímáním světa vedl k tomu, že se ostrovní stát rozhodl neparticipovat na projektu se supranacionálními prvky. Ke změně došlo v 60. letech v souvislosti s upadající ekonomikou, rozpadem kolonialismu a ztrátou velmocenského postavení, kdy se Británie rozhodla podat přihlášku ke členství ve Společenství. Navzdory připojení se k ES nedošlo k utišení skepse a Britové v referendu z roku 2016 odhlasovali odchod země z evropských struktur.

S problematikou evropské integrace se musely vyrovnat i politické strany ve Velké Británii, přičemž názory dvou nejsilnějších stran doznaly po druhé světové válce k otázce evropské integrace značných změn. Labouristická strana patří společně s Konzervativní stranou k nejsilnějším politickým stranám ve Velké Británii. I přesto, že po druhé světové válce existoval mezi labouristy a konzervativci relativní konsenzus ohledně odmítání zapojení Británie do nově vznikajícího nadnárodního tělesa, postupem času se obě strany začaly vůči sobě vymezovat právě na základě postoje k evropské integraci.

Specifický vývoj ostrovního státu vedl ke vzniku přesvědčení o britské výjimečnosti a nadřazenosti, jež se transformoval do podoby tzv. euroskeptické tradice. Tato tradice je v britské společnosti hluboce zakořeněna a prostupuje veřejným i politickým životem. Není tedy překvapením, že se euroskepticismus jako takový vyvinul čistě jako britský fenomén v průběhu 80. let a přispíval k vnímání odlišnosti Velké Británie. Euroskeptická tradice je považována za jeden z nejvýraznějších rysů současné britské politiky a je produktem odlišného politického a kulturního vývoje. Právě labouristická strana pod vedením Tonyho Blaira se snažila od této tradice odpoutat a dostat Británii zpět do srdce Evropy.

Výběr tématu reflektuje zájem autorky o evropskou problematiku a vztah Velké Británie k EU. Labouristická politika po roce 1994 byla zvolena proto, že analýza labouristů bývá často při studiu opomíjena a většího zájmu se těší konzervativci. Předchozí výzkum autorky se právě soustředil na euroskepticismus u Konzervativní strany, nicméně pro získání uceleného pohledu je nutné brát v potaz i labouristy. Snahou T. Blaira bylo oprostění se od euroskeptické tradice, která je v britské společnosti hluboce zakořeněna skrze svou entuziastickou proevropskou politiku. V souvislosti s výsledkem referenda je otázkou, do jaké míry se mu to povedlo a jaký po sobě zanechal odkaz pro další předsedy labouristů.

Předmět práce

Předmětem diplomové práce je proměna postoje Labouristické strany vůči evropské integraci. Hlavní důraz bude kladen na evropskou politiku labouristů po roce 1994, kdy snahou nového premiéra T. Blaira bylo odpoutání se od britské tradiční evropské politiky (od tzv. euroskeptické tradice). Práce se zaměřuje na identifikaci nuancí mezi politikou labouristů pod vedením jednotlivých lídrů a následnou typologizaci za využití širokospektrální typologie Nicolý Contiho. Pokusíme se vysledovat, zda můžeme v politice labouristů stále nalézt převažující vliv euroskeptické tradice nebo se jim podařilo tuto tradici překonat.

Cíle práce

Primárním cílem práce je analýza evropské politiky Labouristické strany se zaměřením na to, jaké místo má tato politika v kontextu euroskeptické tradice. V práci se pokusíme identifikovat a analyzovat proměnu postoje a zdroje politiky prováděné Labouristickou stranou ve vztahu k evropskému projektu. Důraz bude kladen na politiku labouristů po nástupu T. Blaira do čela strany v polovině 90. let. Záměrem práce je identifikovat, zda se strana po roce 1994 distancovala od euroskeptické tradice, jak si přál T. Blair, a zaujala skutečně nový postoj, a jak se lišil přístup strany pod vedením jednotlivých lídrů.

Sekundárním cílem je identifikace postojů Labouristické strany pod vedením jednotlivých předsedů po roce 1994 a jejich následné ukotvení za pomoci širokospektrální typologie od autora N. Contiho, jež nám umožňuje zachycení intenzity přístupu vůči

evropské integraci. Pokusíme se zjistit, zda ve straně došlo k proměně postoje vůči EU a popřípadě, jak se tento postoj strany lišil pod vedením jednotlivých lídrů.

Výzkumné otázky

Autorka si klade několik výzkumných otázek. Hlavní otázky, na které bude tato práce odpovídat jsou: *Došlo v rozmezí let 1994 až 2019 k odpoutání se Labouristické strany od tradičního přístupu britských politických stran? Do jaké míry se změnil postoj labouristů k EU po nástupu Tonyho Blaira s programem New Labour? Jak se lišil postoj Labouristické strany vůči EU pod vedením jednotlivých předsedů po roce 1994, případně v čem spočívala kontinuita? Kam můžeme zařadit Labouristickou stranu pod vedením jednotlivých lídrů po roce 1994 podle širokospektrální typologie Nicolý Contiho?*

Metodologie

Diplomová práce bude koncipována jako komparativní případová studie Labouristické strany za využití interpretativního přístupu k otázce vztahu labouristů pod vedením jednotlivých předsedů strany k evropské integraci a komparaci jejich postojů doplněná o deskriptivně-analytickou studii. Deskriptivní metoda převládá v první části práce, kde je použita pro představení zdrojů euroskeptické tradice a popsání jednotlivých typologií a postojů politických stran směrem k evropské integraci. Třetí kapitola je kombinací deskripce a analýzy, přičemž deskripce slouží k popsání vývoje postojů vůči evropské integraci uvnitř Labouristické strany. Na základě analýzy těchto postojů zkoumáme, k jaké změně a vývoji došlo v názorech labouristů ve vztahu k evropskému projektu. Čtvrtá kapitola využívá analýzu evropské politiky jednotlivých předsedů labouristů s cílem zjistit, zda došlo k proměně postojů strany. Druhá část poslední kapitoly využívá komparaci pro srovnání jednotlivých lídrů strany a následně typologii N. Contiho pro znázornění, zda došlo k proměně postojů uvnitř Labouristické strany. Tato typologie byla vybrána z důvodu, že postihuje celé spektrum postojů politických stran směrem k EU.

Členění práce

Samotný text diplomové práce je rozdělen do čtyř kapitol. Cílem první kapitoly je vypořádání se s problematikou vztahu politických stran vůči evropskému projektu obecně. Zkoumání postojů politických stran směrem k EU zaznamenalo v posledních

letech rostoucí zájem odborníků. Pro analýzu postoje politických stran k evropské integraci bývají často využívány prací vycházejících ze studia euroskepticismu, jež bylo rozšířeno o celé spektrum postojů (i pozitivních). Tato kapitola se zaměří na definice a typologizace euroskepticismu, dle vybraných autorů, kteří se touto problematikou zabývají. Důraz bude kladen na širokospektrální typologii N. Contiho, jež bude následně využita v poslední kapitole pro ukotvení pozice Labouristické strany.

Druhá kapitola má za cíl vysvětlit britskou euroskeptickou tradici a její kořeny. První část této kapitoly charakterizuje specifika britského přístupu k ES/EU, které se odrazily na problematickém vztahu mezi Británií a EU. Jednotlivá specifika měly za následek vytvoření mýtu o britské výjimečnosti a jinakosti, které se podepsaly na vzniku euroskeptické tradice. Druhá část této kapitoly pojednává právě o britské tradiční politice, jež má kořeny v charakteristických rysech britského přístupu k EU/ES, od které se snažil T. Blair odpoutat.

Záměrem třetí kapitoly je nastínit vývoj názorů uvnitř Labouristické strany v otázce evropské integrace po druhé světové válce až po rok 1994, kdy se novým předsedou strany stává T. Blair. Kapitola je rozdělena celkem do čtyř časových období, které znázorňují proměnu názorů Labouristické strany ve vztahu k evropskému projektu. V této části jsou popsány a následně analyzovány postoje Labouristické strany a události, s nimiž se musela strana vyrovnat. První časové období se zabývá dobou po druhé světové válce až po podání druhé přihlášky Velké Británie ke členství labouristickou vládou. Následuje etapa mezi roky 1970 a 1975, kdy Británie konečně vstoupila do ES. Labouristická strana však nebyla ztotožněna s vyjednanými podmínkami a rozhodla se k vypsání referenda o setrvání Británie v ES. Rozkol uvnitř labouristické strany po roce 1975 vedl až v rozpad strany a přijetí radikálního volebního programu, jenž obsahoval socialistické prvky i požadavek na odchod Britů z ES. Tímto obdobím se zabývá další perioda. Poslední období zkoumá události mezi lety 1983 až 1994, kdy dochází k modernizaci strany a labouristé se posouvají proevropským směrem.

Cílem poslední kapitoly je analýza a následná komparace evropské politiky labouristů po roce 1994. První část této kapitoly se bude zabývat jednotlivými předsedy Labouristické strany po nástupu T. Blaira do čela strany a jejich evropskou politikou. Hlavním záměrem je zjistit, zda u labouristů došlo k oproštění od euroskeptické tradice a identifikovat nuance mezi jednotlivými labouristickými lídry, a to T. Blairem, Gordonem

Brownem, Edem Milibandem a Jeremym Corbynem. Na základě analýzy jejich evropské politiky dojde k jejich komparaci a následné typologizaci za využití širokospektrální typologie od N. Contiho.

Analýza literatury

Téma evropské politiky labouristů po roce 1994 není příliš prozkoumanou oblastí. Velká část prací se soustředí na euroskepticismus u Konzervativní strany a opomíjí současně druhou nejsilnější stranu ve Velké Británii. Pozornost akademiků částečně upoutává osoba T. Blaira, jenž se snažil zaujmout proevropský postoj. Vzhledem k aktuálnosti tématu není evropská politika následovníků T. Blaira v předsednickém křesle labouristů příliš prozkoumanou oblastí. Existuje široké spektrum publikací zabývajících se britskou evropskou politikou, ale jen málo se jich soustředí na Labouristickou stranu. Autorka práce využívá jak sekundární, tak v menší míře primární zdroje, jenž pomáhají dokreslit celkový obraz dané problematiky.

První kapitola, která zároveň představuje teoretickou část, vychází ze zdrojů zkoumajících problematiku postojů politických stran směrem k evropské integraci. Jedná se zejména o studie jednotlivých autorů, kteří představili vlastní typologie postojů politických stran k evropské integraci. Nejvýznamnější publikaci představuje kniha od *Alekse Szczerbiaka a Paula Taggarta* *Opposing Europe? The Comparative Party Politics of Euroscepticism. Volume 1. Case Studies and Country surveys*, v níž nalezneme původní typologii euroskepticismu těchto autorů, z nichž dále vycházela většina akademiků. Na Szczerbiakovo a Taggartovo rozdělení navazuje i N. Conti v článku *Domestic Parties and European Integration: The Problem of Party Attitudes to the EU, and the Europeanisation of Parties*. Tato studie se věnuje problematice rozličných pozic politických stran směrem k evropské integraci. Typologie N. Contiho bere v potaz celé spektrum možných postojů stran k EU a je vhodná pro typologizaci Labouristické strany ve Velké Británii. Dále jsou použity studie jednotlivých autorů zabývajících se tímto tématem, například od Kopeckého a Muddeho, Sittera, Flooda či Riishøje. Vzhledem k chybějící kritické reflexi, kterou tyto práce postrádají, byla využita práce Petra Kanioka *Evropeanisté, eurogovernmentalisté a euroskeptici: reflexe euroskepticismu a jeho stranických projevů* či kapitola z editované publikace Roberta Harmena a Menno Spieringa s názvem *Euroscepticism: Party Politics, National Identity and European Integration*, jelikož v nich nalezneme kritiku jednotlivých typologií.

V druhé kapitole autorka pracuje se zdroji charakterizující vztah Británie k ES/EU a euroskeptickou tradici. Důležitý vhlad do problematiky poskytuje sta' od Timothy G. Ashe *Is Britain European?*, která nám umožňuje pochopit odlišnou britskou mentalitu a vnímání vlastní výjimečnosti. Dalším významným zdrojem byl článek Nicholase Startina *Have we reached a tipping point? The mainstreaming Euroscepticism in the UK*, v němž analyzuje historické události, které přispěly k růstu euroskepticismu v Británii. Za zmínku stojí článek Simona Bulmera *New Labour, New European Policy? Blair, Brown and Utilitarian Supranationalism* popisující způsob, jakým se T. Blair a G. Brown snažili překonat euroskeptickou tradici ve Velké Británii. O euroskeptické tradici jako takové mluví Oliver Daddow v příspěvku *Margaret Thatcher, Tony Blair and the Eurosceptic Tradition in Britain* analyzující evropskou politiku Velké Británie, pro niž je tato tradice typická.

Třetí kapitola čerpá převážně z monografií a primárních zdrojů. Existuje velké množství literatury zabývající se komplikovaným vztahem mezi Velkou Británií a ES/EU, nicméně autorka nenarazila na žádnou, která by zkoumala proměnlivý vztah Labouristické strany k evropské integraci po druhé světové válce až po současnost. Nejlépe dané téma zpracovává Hugo Young, jenž je uznávaným odborníkem studujícím vztah Británie k evropské integraci. Jeho kniha *This Blessed Plot: Britain and the Europe from Churchill to Blair* popisuje vývoj vztahu mezi Británií a Evropou od druhé světové války až po nástup T. Blaira k moci. H. Young velmi čtivě líčí postavy britské politiky, které se podílely na utváření vztahu mezi Velkou Británií a ES/EU. Nesmíme opomenout ani knihu od skupiny autorů Davida Gowlenda, Arthura Turnera a Alexe Wrighta *Britain and the European Integration since 1945: On the Sidelines*, která popisuje chronologický vývoj vztahů. Problémem obou publikací je fakt, že se nezaměřují konkrétně na vztah labouristů vůči evropské integraci, ale popisují obecný vývoj. V této části jsou hojně použity i primární zdroje v podobě volebních programů Labouristické strany, jež nám umožňují identifikovat hlavní body politiky Labouristické strany. Nevýhodou je, že nám poskytují pouze stanoviska strany, ale nereflektují skutečně prosazovanou politiku labouristů. V této části se nachází i citace výroků některých politiků, což dokresluje celkovou situaci, ale vyvstává podobná nesnáz jako v případě volebních programů.

Ve čtvrté kapitole jsou použity převážně články z odborných časopisů zabývající se evropskou politikou jednotlivých předsedů labouristů po roce 1994 jako je *Journal od*

Common Market Studies, Parliamentary Affairs či *British Politics*. Nejvýznamnějším přínosem byl odborný článek od předního odborníka na evropskou politiku T. Blaira Kaie Oppermanna *The Blair Government and Europe: The Policy of Containing the Salience of European Integration*, který se zabývá strategií a mechanismy, jež musela labouristická vláda přijmout, aby byla schopna protlačit evropskou agendu. Většina odborných článků, ze kterých autorka čerpala se zabývá evropskou politikou T. Blaira, v menší míře G. Browna. Z toho plyne hlavní úskalí, jelikož neexistuje mnoho publikací studující období vlády E. Milibanda a J. Corbyna. Z toho důvodu byly využity ve větší míře články a komentáře z britských periodik jako je *BBC News* nebo *The Guardian*. Díky tomu jsme mohli analyzovat evropskou politiku těchto dvou předsedů Labouristické strany. Pro lepší vhled do problematiky jsou použity i primární zdroje v podobě volebních programů a proslovů, jež poskytují ucelenější pohled na celou problematiku a doplňují analýzu evropské politiky jednotlivých předsedů.

1 Postoje politických stran vůči evropské integraci

Cílem první kapitoly je vypořádání se s problematikou vztahu politických stran vůči evropské integraci. Akademici v současné době pracují s několika přístupy, které mohou vysvětlit postoj stran k Evropské unii. Hlavní důraz bude kladen na práce analyzující pozici domácích politických stran, jež vychází ze studia euroskepticismu. První snahy se zaměřovaly na zkoumání negativních orientací stran, avšak v posledních letech můžeme vidět mnoho sofistikovanějších příspěvků postihující celé spektrum postojů. Nejprve však bude nastíněn přístup beroucí v potaz orientaci politické strany na základně pravo-levé politické škály.

Zkoumání pozice politických stran směrem k EU zaznamenalo v posledních letech rostoucí zájem odborníků. V minulosti nebyla tato oblast probádána v důsledku nevhodné definice evropské integrace vycházející z předpokladu, že se jedná o proces mezi státy,¹ a ne uvnitř nich. V současné době jsou však politické strany považovány za jednoho z mnoha aktérů, které ovlivňují (a jsou ovlivňovány) EU. (Marks, Steenbergen 2002: 879) I přes veškeré snahy odborníků nedošlo doposud k vytvoření uceleného přístupu, nicméně existuje celá řada studií, které se dostaly přes počáteční stádium. Prvotní pokusy vysvětlovaly pozici stran vůči integraci skrze specifika jednotlivých států a nebraly v potaz možnost, že partaje mohou sdílet některé vzájemné prvky napříč Evropou. Jednalo se tak o případové studie jednotlivých států nebo politických stran, které nebyly schopné nalézt teoretický rámec vysvětlující danou problematiku. Nynější výzkum se soustředí na více interpretativní a komparativní přístup beroucí v potaz i nadnárodní dimenzi. (Conti 2007: 192–194)

1.1 Pravo-levé politické spektrum

Pro predikování pozitivního nebo negativního vztahu k EU bývá některými autory využíváno umístění na pravo-levé politické ose. Tento přístup vychází z domněnky, že evropská integrace nevytváří další cleaveges,² ale stojí na tradičních ideologiích. Otázka Evropy představuje téma, na jehož základě se strany mohou navzájem odlišit.

---

¹ Jedná se o výsledek zahraniční politiky, kterou řídí vládní elity, ne strany.

² Evropská integrace nevytváří novou relevantní cleaveges a strany jsou nadále strukturovány na základě pravo-levé politické osy. Otázky EU jsou asimilovány již do existujících ideologií, které odráží dlouhodobé postoje stran (Harmsen, Spiering 2004: 21; Marks, Wilson 2000: 433)

Ideologické kontinuum zleva do prava je hlavní dimenzí organizace politických stran, které byly nuceny zaujmout postoj vůči evropské integraci. Jednotlivé publikace stojí na předpokladu, že existuje spojení mezi dimenzí EU a pravo-levou škálou působící na domácí politickou soutěž mezi stranami, které v souvislosti s tím musí reflektovat problematiku EU. Hlavní domněnkou je, že postoj politické strany ohledně evropských záležitostí může vycházet z jejího umístění v pravo-levém spektru. (Hooghe, Marks, Wilson 2002: 966–967) Gary Marks, Liesbet Hooghe a Carol J. Wilson ve své práci obhajují názor, že pozice strany je odvozena od stranických rodin a národní kontext na ni nemá zásadní vliv. (Hooghe, Marks, Wilson 2002: 968) Podle toho je pak možné předpovídat, jakým způsobem se bude strana k EU stavět.

V článku *Understanding Political Contestation in the European Union* Gary Marks a Marco Steenbergen vychází z očekávání, že národní stranický systém je dvoudimenzionální, přičemž existuje interakce mezi evropskou integrací a domácími konfliktními liniemi. Vytváří se tedy dvě hlavní osy, podél nichž se strany odlišují.³ Výsledkem je tvrzení, že pozice strany na této ose může vysvětlit podporu nebo opozici vůči EU. (Vasilopoulou 2009: 13–14; Marks, Steenbergen 2002: 890) Autoři používají tři odlišné modely podporující v různé míře tento přístup. Za nejvýznamnější bývá považován regulatorní model,⁴ který tvrdí, že evropská politika je spojena s domácí konkurencí mezi pravíci a levíci. Levice prosazuje společnou ekonomickou regulaci napříč Evropou, kdežto pravice odmítá centrálně řízené hospodářství. (Marks, Steenbergen 2002: 886–887) Na základě tohoto konfliktu se pak strany profilují a vyjadřují své názory.

Ukazuje se, že postoj stran vůči integraci je strukturovaný a ne náhodný, jak se dříve předpokládalo. Lze předpovídat chování strany v každém státě, a navíc politické strany odpovídají podobným způsobem napříč členskými zeměmi. (Marks, Steenbergen 2002: 889–890) Z výzkumu vyplývá, že periferní strany (extrémní pravice a extrémní levice) jsou často protievropské, zatímco strany umístěné ve středu politického spektra inklinují k proevropské politice. Úspěšné politické strany a ty, které mají potenciál vytvořit vládu, nemají potřebu antievropských postojů, kdežto strany bez dlouhodobé

---

³ Jedná se o ekonomickou dimenzi, která se dělí na levici a pravici. Druhou dimenzi pak představuje sociální, jenž se dělí na libertariánskou (společensky liberální) a autoritativní.

⁴ Hooghe–Marksův a Hix–Lordův model pak vysvětluje pozici politických stran pouze z části a pravo-levá dimenze představuje jen část vysvětlení. (Conti 2007: 196)

možnosti účastnit se vlády se snaží vymezit vůči vládnoucí straně odmítavým postojem. Závěrem lze říct, že podpora stran k EU se snižuje čím dále se strana nachází od politického středu. Více prointegrační jsou středolevé strany. (Hooghe, Marks, Wilson 2002: 968–969; Conti 2007: 196) Vysvětlení postoje politických stran na základě pravo-levého politického spektra není dostačující a obecně platné. Přístup založený na pravo-levé politické ose nám pomáhá pouze predikovat pozici politické strany k EU, ale není schopný určit do jaké míry se strany k EU staví negativně nebo pozitivně a neumožní nám jejich kategorizaci.

1.2 Koncept euroskepticismu

Dalším způsobem, jak je možné analyzovat postoj politických stran k evropské integraci, je skrze práce vycházející ze studia euroskepticismu. Jedná se o pravděpodobně nejrozšířenější výzkumnou oblast v souvislosti s pozicí partají. Původně se akademici snažili postihnout negativní orientace, ale s nárůstem zájmu o tuto problematiku došlo k zachycení celého spektra možných postojů politických stran k EU.

Evropská integrace prošla od svého počátku značným rozvojem, jenž původně neměl přílišný vliv na domácí politickou scénu, ale jednalo se spíše o součást zahraniční politiky řízené elitami. S rozšiřováním ES/EU a prohlubováním politik se otázka Evropy postupně stává důležitým tématem na národním politickém poli, což má vliv na domácí politickou soutěž, jež způsobuje rozdělení mezi i uvnitř stran. Za první koherentní vyjádření opozice vůči projektu ES/EU bývá považován slavný projev Margaret Thatcherové v Bruggách roku 1988. (Usherwood, Startin 2013: 3) Od té doby je nesouhlas s evropskou integrací nebo jejími některými prvky považován za součást politického mainstreamu.

Fenomén euroskepticismu byl původně označován jako čistě britský jev související s ostrovní odlišností od zbytku kontinentální Evropy. Pojem euroskepticismus se poprvé objevuje v polovině 80. let v časopisu *The Times*, kdy nahrazuje původně používaný výraz pro odpůrce evropského sjednocování „nationalists“ nebo „anti-marketeers.“ (Harmsen, Spiering 2014: 13–15; Vasilopoulou 2009: 4; Váška 2006: 6) V 90. letech se euroskepticismus stává součástí politického mainstreamu a rozšiřuje se napříč Evropou zejména v důsledku podpisu Maastrichtské smlouvy.

Prohlubování a rozšiřování evropské integrace vedlo k nárůstu odmítavých postojů v Evropě, které zapříčinilo zvětšující se zájem odborníků v této oblasti. Za průkopníka studia euroskepticismu bývá považován Paul Taggart, jenž jako jeden z prvních analyzoval danou problematiku ve studii *A Touchstone of Dissent: Euroscepticism in Contemporary Western European Party System* (1998). (Vasilopoulou 2013: 154) Od té doby je možné pozorovat rostoucí množství autorů zabývajících se danou otázkou a snažících se postihnout nejen negativní přístup, ale celé spektrum názorů na evropskou integraci.

Kořeny odmítavého postoje vůči evropské integraci můžeme vypočítat již mnohem dříve než v 90. letech, kdy se opozice vůči projektu sjednocené Evropy stala politicky relevantní. V 70. letech došlo k rozšíření šesti entuziastických a proevropsky laděných států o nové členy, včetně Velké Británie, která se dříve k ES stavěla odmítavě. Od této doby musely politické strany začít reflektovat postoj⁵ vůči ES, jelikož se otázka Evropy stala novým politickým tématem. Ratifikace Maastrichtské smlouvy na začátku 90. let pak měla za následek konec tzv. *permisivního konsenzu*,⁶ jenž předtím dominoval. (Crespy, Verschueren 2009: 377; Usherwood, Startin 2013: 3–4) Smlouva o Evropské unii znamenala, že původně ekonomicky zaměřená integrace dostala novou politickou dimenzi. Strany se musely s tímto rozměrem EU vyrovnat a reagovat na něj.

1.2.1 Definice euroskepticismu

I přes velké množství prací zkoumajících euroskepticismus se nepodařilo přijít s obecně platnou a respektovanou definicí. Problém nastává v důsledku velkého množství vágních vymezení tohoto fenoménu, navíc prohloubený faktem, že vnímání euroskepticismu se mění v čase a závislosti na společnosti, do které je zasazený.

Potíže s vytvořením koherentní a všeobecně přijímané definice souvisí i se skutečností, že se studium nezabývá pouze tzv. stranickým euroskepticismem (*party-based euroscepticism*), ale akademici ještě rozlišují tzv. veřejný euroskepticismus (*public euroscepticism*). (Kaniok 2009: 26) Práce se věnuje pouze stranickému euroskepticismu

---

⁵ Debata v nově příchodících státech o přistoupení k ES znamenal, že politické strany byly nuceny zaujmout k této otázce postoj, a tím se začala vytvářet i opozice mezi stranami.

⁶ Permisivní konsenzus umožnil politickým stranám prosazovat evropskou integraci bez obav ze ztráty voličské podpory. (Sitter 2002: 5)

(*party-based euroscepticism*) a jeho obměnám postihujícím i pozitivní postoje, jelikož se primárně zaměřuje na Labouristickou stranu Velké Británie.

Za klasickou definici bývá považováno negativní vymezení euroskepticismu od P. Taggarta, vnímajícího fenomén takto: „*Euroskepticismus vyjadřuje myšlenku nahodilé nebo kvalifikované opozice, stejně tak i nekvalifikované opozice vůči procesu evropské integrace.*“ (Taggart citován in Szczerbiak, Taggart 2008b: 7) S touto definicí pak pracuje společně s Aleksem Szczerbiakem a dále rozvíjejí problematiku euroskepticismu. P. Taggart a A. Szczerbiak patří mezi nevýznamnější teoretiky v oblasti studia odmítavého postoje vůči projektu EU. Negativní vymezení euroskepticismu znamená, že autoři ve své práci uvádí několik případů, kdy jsou strany chybně označeny za euroskeptické. Jako první předkládají kritiku EU v důsledku neschopnosti prosadit národní zájmy dané země (např. negociace ohledně rozpočtu). Druhým případem je zpochybňování specifických politik EU. Stranu nemůžeme označit za euroskeptickou, pokud zpochybňuje či kritizuje určitou oblast nebo politiku EU, což neznamena, že je proti EU jako celku. Musí se však jednat o okrajové politiky (např. energetická politika, dopravní politika) a ne o klíčové oblasti (např. zemědělství, EMU), jelikož pak je nutné stranu označit jako euroskeptickou. Třetím příkladem je opozice vůči rozšiřování, protože jak se v minulosti ukázalo, euroskeptické strany podporovaly rozšiřování ES/EU, aby zabránily prohlubování integrace.⁷ Nakonec jsou to strany, které označují EU jako nedemokratickou a nedostatečně prointegrační, protože se z logiky věci jedná spíše o opak euroskeptické strany. (Szczerbiak, Taggart 2003: 12–15) Jak sami autoři v závěru uvádějí, je naprosto v pořádku, když politická strana kritizuje některé aspekty evropské integrace a automaticky ji to nečiní euroskeptickou.

Další problém s definicí nastává v souvislosti s původem euroskepticismu. Existují dva důvody, proč strany jsou (stávají se) euroskeptickými: buď z taktické nebo ideologické motivace. Za typický příklad taktické motivace jsou považovány „*single-issue*“ strany (UKIP), které stojí na přesvědčení, že projekt EU je pro daný stát i celou Evropu špatný a jejich cílem je zpomalení rychlosti projektu anebo jeho opuštění. V případě těchto stran se jedná hlavně o ideovou kritiku EU a jejích politik, jež jsou špatné pro danou zemi, respektive pro její občany. (Taggart, Szczerbiak 2008b: 12) V případě taktické motivace je euroskepticismus vnímán jako strategická volba strany.

---

⁷ Konzervativní strana ve Velké Británii pod vedením M. Thatcherové.

Jedná se o běžnější a rozšířenější fenomén. Euroskepticismus je pak využit jako pragmatický prvek ve volebním programu strany sloužící k maximalizaci zisku. Dle Sittera jde o model vláda-opozice, jenž vnímá euroskepticismus jako politiku opozice. Euroskepticismu nemá podle Sittera žádný ideový potenciál, jelikož představuje účelovou a partikulární kritiku. Strana lehce reaguje na potřeby voličů, dle jejich nálad může měnit svůj postoj k EU. (Conti 2007: 198; Kaniok 2006: 31–32; Sitter, Batory 2008: 58–60)

Řada autorů vychází z definice P. Taggarta a A. Szczerbiaka, kterou využívají jako stavební kámen pro vlastní výzkum. Jsou i tací, jež přicházejí se svou vlastní definicí. Příkladem může být český akademik zkoumající euroskepticismus Petr Kaniok, jenž si fenomén ve své dizertační práci nadefinoval takto: „(...) *idea, která odmítá myšlenku, že by v prostoru evropského kontinentu mělo dojít k přesunu politické moci směrem od národních států na nadnárodní těleso v intencích EU, které by vykonávalo funkce státu a které by mělo atributy státu.*“ (Kaniok 2006: 30) Jak lze jasně vidět, tato definice není dostačující, naopak je v některých aspektech chybná. ES/EU prošlo od svého vzniku velkou proměnou. Kaniokovo vymezení nebere v potaz fakt, že současné směřování EU není nastaveno směrem k nadnárodnímu superstátu.

1.3 Typologie postojů politických stran

Cílem akademiků nebylo pouze nalézt všeobecně platnou definici, ale také rozlišení různých forem a intenzit, kterých je schopen euroskepticismus nabývat v kontextu pozic politických stran. Postoj politických stran může vykazovat různé hodnoty od pozitivního vztahu k evropské integraci, přes odmítání některých evropských politik či jejich kritiku, až po snahu vystoupit z EU. Intenzitu širokého spektra možného postoje partají se snaží postihnout typologie jednotlivých autorů. Přístup politické strany k EU se liší stát od státu, politické strany od jiné v souvislosti s ideologií, geografíí či kontextem. V návaznosti na to se snažili odborníci přijít s typologií, jež by pomohla postihnout široké spektrum názorů a následně je kategorizovat.

1.3.1 Ostatní typologie postojů politických stran

Typologie dle Szczerbiaka a Taggarta

Základní typologií, která se primárně zaměřuje na euroskepticismus a nebere v potaz pozitivní postoje politických stran, je klasické rozdělení euroskepticismu podle

P. Taggarta a A. Szczerbiaka. Tito dva politologové jsou považováni za zakladatele studia euroskepticismu a navazují na dřívější práci jednoho z nich, P. Taggarta (1998). Autoři se ve své studii zaměřují na stranický euroskepticismus (*party-based euroscepticism*), jelikož strany představují hlavní aktéry, určující podobu politické soutěže na domácí scéně. Vytvořili komparativní studii, která analyzuje postoj politických stran napříč Evropou.

Původní definice P. Taggarta je rozšířena o sofistikovanější rozdělení na měkký (*soft*) a tvrdý (*hard*) euroskepticismus. Tvrdý euroskepticismus zastává naprosto odmítavé stanovisko vůči projektu evropské integrace a je definován jako: „(...) *taková opozice, která se v principu neshlakuje se zásadami EU a evropské integrace, a proto ji můžeme vidět u stran, které požadují vystoupení své země z EU, nebo u stran, jejichž politiky jsou v rozporu s EU tak, jak je v současné době nastavena.*“ (Szczerbiak, Taggart 2008b: 2) Opozice, jež se nestaví proti základním myšlenkám nebo politikám EU a nepožaduje vystoupení země ze struktur EU, je pak označena za měkký euroskepticismus, který: „(...) *je přítomen u stran, u kterých neexistuje principiální opozice vůči evropské integraci nebo členství v EU, ale existují obavy v jedné nebo více oblastech, kterou vedou k opozičním náladám vůči EU, nebo existuje dojem, že národní zájmy jsou v současné době v rozporu s trajektorií EU.*“ (Szczerbiak, Taggart 2008b: 2) Definice i typologie autorů patří mezi základní rozdělení euroskepticismu, ze kterého mnoho autorů vychází a doplňuje ho o další kategorie. Její hlavní výhodou je jednoduchost pro měření síly negativního postoje vůči EU.

Jak sami autoři tvrdí, typologie byla vytvořena jako nástroj pro snadnější empirický výzkum v této oblasti, jelikož původně byl pojem euroskepticismus používán pro označení opozice vůči celému evropskému projektu. Přiznávají, že měkký a tvrdý euroskepticismus jsou ideální typy. Ve skutečnosti postoje politických stran nabývají rozličných pozic v závislosti na čase a národním kontextu. (Szczerbiak, Taggart 2008a: 8)

Tato typologie bývá odborníky přijímána kladně, nicméně se jí dostala i řada kritických reakcí, což vedlo autory k jejímu redefinování. Hlavní pozornost se soustředila na výtky autorů Petra Kopeckého a Case Muddeho, kteří kritizovali velmi širokou definici měkkého euroskepticismu a otázku setrvání či odchodu z EU. Tyto dva atributy podle nich nebyly klíčovým předpokladem pro rozdělení na měkké a tvrdé euroskeptiky. (Kopecký, Mudde 2002: 299–300; Vasilopoulou 2009: 5) V návaznosti na jejich

připomínky, P. Taggart a A. Szczerbiak přeformulovali svůj koncept. Hlavním kritériem pro odlišení politických stran na měkké a tvrdé euroskeptiky je obecný postoj k evropské integraci, a ne otázka vystoupení země z EU. Kritika týkající se měkkého euroskepticismu vedla ke specifikaci a začlenění opozice proti přesouvání politické moci směrem ke strukturám EU. (Szczerbiak, Taggart 2003: 12)

Typologie dle Kopeckého a Mudde

P. Kopecký a C. Mudde představují vlastní typologii vycházející z kritiky práce P. Taggarta a A. Szczerbiaka. Výsledkem je pak dvojdimenzionální model diferenciacie vztahu k evropské integraci, ve kterém identifikují speciální podporou (*special support*) a rozptýlenou podporou (*difusse suport*).⁸ (Harmsen, Spiering 2004: 19; Kopecký, Mudde 2002: 300) Na základě tohoto rozdělení vytvořili koncept obsahující čtyři možné postoje politických stran k EU.

V rovině dimenze podpory myšlenky evropské integrace rozlišují mezi eurofilly a eurofoby. V rámci druhé dimenze pak oddělují EU-optimisty a EU-pesimisty. Toto rozdělení následně vytváří čtyři odlišné postoje politických stran k EU – tři kategorie reprezentují zdrženlivý nebo odmítavý postoj a jedna kategorie je pozitivně naladěna vůči EU. Nejsilněji se proti myšlence EU vyhraňují euroodmítači (*euro-rejects*), odmítající jak dnešní podobu EU, tak myšlenku evropské integrace jako takovou. Europragmatici (*euro-pragmatics*) pak z pragmatických důvodů podporují současnou trajektorii směřování vývoje EU, avšak zavrhnou integrační ideu. Euroskeptici (*eurosceptics*) v zásadě myšlenku evropské integrace neodmítají, ale staví se proti současnému směřování a vývoji EU. Pozitivní kategorii reprezentují euroentuziasté (*euro-enthusiasts*), kteří jsou nakloněni myšlence evropské integrace a věří v budoucí institucionalizaci EU na základě těchto plánů. (Kopecký, Mudde 2002: 301–303 Vasilopoulou 2009: 5)

Výhrady k této typologii souvisí s kategorií europragmatiků, jež nemá v praktického využití. Je velmi obtížné představit si politickou stranu, která podporuje současnou trajektorii vývoje EU, ale staví se proti evropské integraci jako takové. (Kaniok 2009: 31) Jak sami autoři předestírají, jedná se o ideální typy, jež mají

---

⁸ Rozptýlená podpora znamená obecnou podporu evropské integraci, zatímco specifická podpora představuje podporu projektu EU. (Kopecký, Mudde 2002: 300)

sloužit lepšímu pochopení problematiky. Pro nás je jejich rozdělení nevhodné, jelikož obsahuje pouze jednu kategorii pozitivního přístupu stran k EU, kterou dále nerozlišuje.

Typologie dle Flooda

Dalším akademikem, který představuje vlastní typologii je Chris Flood, jenž reaguje na práci P. Kopeckého a C. Muddeho. Práce Ch. Flooda nezahrnuje pouze negativní vymezení postojů. Euroskepticismus je považován za jednu z kategorií kontinua, které zahrnuje i různé stupně podpory evropské integrace. Autor prezentuje šest kategorií postihujících široké spektrum stranických postojů vůči evropské integraci.

První skupinou jsou odmítači (*rejectionists*), kteří jsou proti participaci země v EU nebo odmítají některou politiku či instituce. Následující stupeň pak tvoří revizionisté (*revisionists*) požadující návrat do stavu, jenž byl před revizí nějaké smlouvy, buď v rámci konfigurace celé EU nebo některou důležitou politikou. Třetí skupinu reprezentují minimalisté (*minimalists*), kteří akceptují současný stav EU, ale odmítají další prohlubování integrace. Gradualisté (*gradualists*), kteří tvoří další kategorii, podporují rozšiřování politik EU. Pátý stupeň představují reformisté (*reformist*), jež jsou zastánci konstruktivního zapojení se do reformy EU s důrazem na její nutnost. Nejpozitivněji se k integraci staví maximalisté (*maximalists*) snažící se o prosazení vyššího stupně sjednocení celého systému, nebo dílčí politiky. (Flood 2002: 5) Vzhledem k malým rozdílům mezi jednotlivými skupinami a jejich nedostatečnou definicí není vhodné tuto typologii použít v praxi, jelikož je možné některé strany zařadit do více kategorií.

Typologie dle Sittera

Chris Sitter přispěl významným dílem do studia postoje politických stran, jelikož se na tuto problematiku dívá z jiného úhlu. Stranická orientace vychází ze strategie, kterou politická strana přijímá na základě snahy o přežití, ideologie, organizace a výkonu funkce. Stranický euroskepticismus musí být chápán v souvislosti s vládní/opoziční dynamikou, kdy v důsledku rozličných cílů se strana musí vyrovnat se vzniklými dilematy. Ideologie a zájmy strany formují stranickou pozici směrem k EU, zatímco snaha participovat na vládě může tlačit stranu opačným směrem. Euroskepticismus je Ch. Sitterem chápán jako

další dimenze vztahů mezi vládou a opozicí a označuje se za politiku opozice (*politics of opposition*). Euroskepticismus se pak vyskytuje v kontextu opozičního prostředí u periferních nebo protestních stran, regionálních stran či nových stran. Nejvíce euroskeptické strany jsou dlouhodobě vyloučené z vlády. Cílem stran je vymezit se oproti vládnoucí straně. Jejich názory nejsou konzistentní a často se mění. (Sitter 2002: 5–7)

Typologie dle Riishøje

Poslední typologie byla vytvořena dánským politologem Sørenem Riishøjem, který podobně jako P. Taggart a A. Szczerbiak vychází z negativního pojetí euroskepticismu. Na základě svého výzkumu vytvořil osm typů euroskepticismu, jež vycházejí z odlišného předpokladu než dříve zmíněné typologie. Tato klasifikace nezávisí na míře euroskepticismu, ale klíčový je jeho obsah a původ. (Kaniok 2009: 30) S. Riishøj rozlišuje identitární euroskepticismus, cleavage euroskepticismus, funkcionální euroskepticismus, institucionální euroskepticismus, partikulární euroskepticismus, euroskepticismus zkušeností, stranický euroskepticismus, atlantický euroskepticismus a praktický euroskepticismus. (Riishøj 2010: 14–15)

Problém této typologie spočívá v tom, že hlavním kritériem je původ euroskepticismu, a ne jeho míra. Riishøjsova klasifikace neobsahuje žádné neutrální nebo pozitivní postoje a nelze ji aplikovat na širší spektrum politických stran. Dalším nedostatkem je, že jednotlivým typům přiznává stejnou váhu navzdory tomu, že se jedná o naprosto odlišné kvalitativní vyjádření odmítavého postoje politických stran k EU. (Kaniok 2006: 73)

Výše zmíněné typologie vytvořili autoři pro kategorizaci postoje politických stran směrem k evropské integraci. V důsledku nevhodnosti jejich aplikace na naši práci bude využita typologie N. Contiho.

1.3.2 Typologie Nicola Contiho

V odborných kruzích získala velký ohlas typologie Nicola Contiho, kterou vytvořil společně s Lucou Verzichellim. Jejich typologie pracuje s původním rozdělením euroskepticismu od P. Taggarta a A. Szczerbiaka. K prvotním kategoriím měkkého a tvrdého euroskepticismu přidávají další tři, umožňující postihnou celé spektrum postojů politických stran směrem k EU. Vznikla tedy typologie pěti možných pozic politických stran zahrnující jak negativní, tak pozitivní přístup. (Kaniok 2006: 40)

Tvrký euroskepticismus (*hard euroscepticism*) reprezentuje nejvíce negativní stanovisko, které může strana proti integračnímu procesu zaujmout. Odkazuje na politické strany, jež odmítají myšlenku evropského sjednocování nebo se staví proti podstatě, jakou je EU v současné době koncipována. Strana navrhuje odchod země z EU, jelikož ji není možné reformovat a musel by vzniknout kvalitativně odlišný model. Typická strategie tkví v podkopávání legitimacy projektu ve snaze navrátit pravomoci ze supranacionálního tělesa zpět na národní úroveň. (Conti 2003: 15)

Naopak měkký euroskepticismus (*soft euroscepticism*) nepředstavuje principiální odpor vůči evropské integraci, ale jedná se o negativní reakci strany na jednu nebo více evropských politik či institucionální nastavení. Politické strany nezpochybňují legitimitu integračního procesu. Od tvrdě euroskeptických stran se měkce euroskeptické strany liší v tom, že připouštějí reformu EU v kritizovaných oblastech a nejsou tak radikální. Strany zastávající měkký euroskepticismus obvykle prosazují spolupráci ve formě intergovernmentalismu a snaží se EU reformovat tak, aby byla v souladu s jejich preferovanými cíli. (Conti 2003: 16)

Přechod mezi negativním a pozitivním přístupem reprezentuje neutrální postoj (*no mention*), kdy na základě stranického směřování a stranických dokumentů dojdeme k závěru, že strana nemá jasně vyhraněný názor na EU. Strana, pro kterou je charakteristický neutrální postoj k EU, se problematikou evropské integrace vůbec nezabývá nebo se k EU vyjadřuje pouze okrajově a obezřetně. (Conti 2003: 16) Autoři uvádějí, že nepředpokládají výskyt stran v této kategorii z důvodu akcelerace integračního procesu v 90. letech a nárůstu nových politik. Evropské politiky jsou často diskutovaným tématem a je nepravděpodobné, že by se k nim politická strana nevyjadřovala nebo nebyla názorově vyhraněná.

Posouvající se dále touto typologií přecházíme k pozitivním postojům směrem k EU. První pozitivní kategorií je funkční europeanismus (*functional europeanism*), vyznačující se podporou EU plynoucí z cíle sloužit národním zájmům, anebo specifickým zájmům strany. Evropská integrace není samotným záměrem, ale napomáhá širším politickým cílům strany (ekonomická stabilita, modernizace). Další integraci strana nepožaduje, pokud by nesloužila k účelům partaje, a evropskou integraci bude podporovat do té doby, dokud není v rozporu s národními zájmy. Tyto postoje politických stran jsou kontextuální a mohou se lišit, jelikož podpora evropské integraci je podmíněná v závislosti na proměnách zájmů. Evropská integrace jako taková nemusí být považována za příznivou, ale je dobrá, pokud slouží k plnění cílů strany. (Conti 2003: 18)

Nejpozitivnějším přístupem je identitární europeanismus (*identity europeanism*). Identitární europeanismus zaznamenáváme u stran podporujících evropskou integraci a požadujících její prohloubení. Jedná se o principiální podporu integrace vycházející z předpokladu, že EU je dobrá a je nutné ji podporovat. Kritika těchto stran pramení z nedosažených výsledků v souvislosti s nedostatečnou hloubkou integrace. Strany se k EU vyjadřují pozitivně i přes možné náklady, které s participací v EU souvisejí. (Conti 2003: 18)

Kategorie na krajních koncích, tj. tvrdý euroskepticismus a identitární europeanismus, můžeme považovat u stran za ideologicky zakořeněné. Odmítání či podpora EU je součástí stranických hodnot a předpokládá se, že politické strany zařazené do těchto kategorií budou mít stabilní postoje. Naopak strany spadající do měkkého euroskepticismu a funkčního europeanismu jsou pragmatické. Pozitivní nebo negativní přístup je podmíněn strategií, kterou strana přijímá pro dosažení cíle. Tyto dvě kategorie nejsou stabilní, pozice strany se mění v závislosti na mnoha kontextuálních faktorech a pro stranu je jednoduché se přeorientovat. (Conti 2003: 19–20)

N. Conti a L. Verzichelli dále přináší hlavní komponenty postoje politických stran k evropské integraci, které ilustruje tabulka:

Tabulka č. 1: Hlavní komponenty stranického postoje k evropské integraci

	Druh přístupu	Konečný cíl	Způsob integrace	Jazyk
Tvrdý euroskepticismus	Principiální opozice	Radikální změna trajektorie EU nebo vystoupení země z Unie	Návrat kompetencí členským zemím	Protestní
Měkký euroskepticismus	Kvalifikovaná opozice	Reforma trajektorie EU	Mezivládní přístup	Orientovaný na cíl
Funkční europeanismus	Kvalifikovaná podpora	Zachování SQ nebo další pokračování integrace sloužící národním/stranickým zájmům	Mezivládní přístup	Orientovaný na cíl
Identitární europeanismus	Principiální podpora	Bezpodmínečná podpora další integrace	Nadnárodní přístup	Oslavný

(Zdroj: Conti 2003: 19)

Zajímavé je, že se strany profilují na základě několika dimenzí (ideologie, centralita, vláda/opozice) a to ovlivňuje postoj k evropské integraci, který se může měnit. (Conti 2003: 9) To ostatně v souvislosti s aplikací na postoje italských politických stran popsal již sám N. Conti. Prvním faktorem je ideologie, kdy by měl existovat lineární vztah mezi ideologií a postojem k integraci. Další dimenzí, ovlivňující vztah politické strany k evropské integraci, je pozice strany v rámci stranického systému, tedy to, zda má strana centrální pozici nebo zda se nachází na periferii stranického spektra. Posledním determinantem je účast či neúčast politické strany ve vládě, respektive v opozici. (Conti

2003: 10–11) U tří dimenzionálního přístupu se očekává daleko lepší vysvětlení než v případě zaměření na jednu dimenzi postoje politických stran.

Předpokládané rozdělení postojů stran k evropskému sjednocování na základě tří faktorů ilustruje následující tabulka:

Tabulka č. 2: Předpokládané postoje politických stran k EU

	Postoj k EU
Středo-levicové strany ve vládě	++
Středo-levicové strany v opozici	= +
Krajně-levicové strany ve vládě	= -
Krajně-levicové strany v opozici	--
Středo-pravicové strany ve vládě	= +
Středo-pravicové strany v opozici	= -
Krajně-pravicové strany ve vládě	= -
Krajně-pravicové strany v opozici	--

Pozn.: ++ maximální pozitivní přístup; -- maximální negativní přístup; = + spíše pozitivní přístup; = - spíše negativní přístup

(Zdroj: Conti 2003: 14)

Kritika této typologie spočívá především ve faktu, že autoři pracují se starým konceptem měkkého a tvrdého euroskepticismu od P. Taggarta a A. Szczerbiaka, jenž

zaznamenal řadu výtek. Ty se soustředí na problém s definicí měkkého euroskepticismu a jeho odlišení od tvrdého. Autory N. Contiho a L. Verzichelliho euroskepticismus jako takový příliš nezajímá a soustředili se na vytvoření kontinua postojů politických stran. Jejich ambicí nebylo poskytnout nové pojetí euroskepticismu, a proto revidovanou verzi euroskepticismu ve své práci nezakomponovali. (Kaniok 2006: 73; Kaniok 2009: 31–32) Navzdory těmto výtkám je pro naši práci jejich rozdělení nejvhodnější, jelikož postihuje celé spektrum postojů politických stran k evropské integraci. Autoři model více specifikovali a přiblížili koncept možnosti jeho praktického využití. Typologie postihuje jak negativní, tak pozitivní postoj k EU a z tohoto důvodu byla vybrána pro mapování pozice Labouristické strany ve Velké Británii k EU.

2 Euroskeptická tradice ve Velké Británii

Velká Británie se přidala k ES v roce 1973, avšak vztahy s evropskými partnery nebyly nikdy příliš vřelé a po více než pěti dekadách členství se ostrovní stát rozhodl struktury EU opustit. Britové se k myšlence evropské integrace stavěli vždy s rezervami, a kořeny negativního postoje můžeme hledat ještě před vstupem do ES. Odmítavý postoj vůči Společenství byl patrný již v počátcích jeho vzniku, kdy se Britové odmítli participovat na tomto projektu. Diferenciální vývoj britských ostrovů vedl ke vzniku přesvědčení o britské výjimečnosti a nadřazenosti, jež se vyvinulo do podoby „*euroskeptické tradice*.“ Cílem této kapitoly je vysvětlení britské euroskeptické tradice, která má kořeny hlavně ve specifickém vývoji Velké Británie oproti kontinentální Evropě.

2.1 Specifika britského přístupu k ES/EU

Velká Británie si mezi svými evropskými partnery vysloužila přezdívku „*awkward partner*,“ reflektující její komplikovaný vztah směrem k evropské integraci. Problematický vztah mezi Británií a EU je často přisuzován národní historické a geografické zkušenosti, která je velmi rozdílná od té kontinentální. Kořeny odmítavého přístupu můžeme nalézt již po druhé světové válce. V této době Britové odmítali jakékoliv zapojení do nadnárodních evropských struktur. V 60. letech převládl pragmatický postoj a Velká Británie podala přihlášku k členství. Členem ES se Británie stala až v roce 1973,⁹ nicméně narušené vztahy se nepodařilo napravit a Britové se k ES/EU stavěli i nadále s rezervami. Vše vyústilo až ve vyspání druhého referenda o setrvání v EU, které oproti tomu z roku 1975 dopadlo ve prospěch odchodu Velké Británie z EU.

Britská představa o vlastní výjimečnosti a jinakosti související s odlišnou historickou–geografickou zkušeností, měla velký podíl na vzniku komplikovaného partnerství se zbytkem ES/EU. Ostrovní stát je od zbytku kontinentální Evropy oddělený průlivem La Manche, který sloužil jako fyzická i psychologická bariéra, a britská geografická pozice vedla ke vzniku specifické ostrovní mentality. (Startin 2015: 313; Wellings, Baxendale 2015: 132) Vzdálenost od Evropy umocněna ostrovní pozicí měly za následek odlišný historický vývoj, který často sázel na politiku izolacionalismu.

---

⁹ Vstup Velké Británie do Společenství byl dvakrát vetován francouzským prezidentem Charlesem de Gaullem v roce 1963 a 1967.

Závazky Velké Británie nacházející se mimo Evropu v podobě bývalých kolonií a nadstandardních vztahů s USA (*special relations*) znamenaly, že participace v evropském projektu byla jednou z několika možností. Kontinentální Evropa pro ni představovala zdroj války, nestability a nedemokratických režimů. Oproti zbytku Evropy si z druhé světové války odnášela odlišnou historickou zkušenost, jelikož neokusila pocit porážky, invaze a okupace. (Spiering 2004: 137) Pro britskou politiku byl po druhé světové válce charakteristický internacionalismus s cílem soustředit se na své závazky mimo Evropu.¹⁰ Sami sebe vnímali jako globální, nikoli však evropskou velmoc, a jak sám Anthony Eden v roce 1952 prohlásil, že evropská integrace by něco: „(...) *co jsme cítili v kostech, že nemůžeme udělat.*“ (Eden citován in Fontana, Parsons 2015: 90) Účast na evropském integračním projektu by ohrozila vytváření nových světových vazeb a globální orientaci Velké Británie. (Ludlow 2015: 25) S historickým vývojem souvisí i důraz na britskou suverenitu a schopnost vládnout si sami. Existuje přesvědčení, že evropský supranacionalismus a britská parlamentní suverenita jsou v přímém rozporu. Britská parlamentní suverenita je považována za symbol svobody a demokracie. Na tuto oblast upozorňují britští euroskeptici dodnes, kvůli obavě ze ztráty nezávislosti ve prospěch EU. (Baker 2001: 277; Ludlow 2015: 26)

Odmítavé stanovisku vůči ES/EU není pouze produktem odlišné historicko–geografické zkušenosti, ale i hluboce zakořeněné britské identity. Britská národní identita byla oproti té evropské tvořena několik set let trvajícím nepřerušovanou historií v kontrastu s divokým vývojem na kontinentu. (Denham, Devine 2018: 622) Ve Velké Británii je možné pozorovat střet mezi evropskou a britskou identitou, kdy sami Britové se necítí být Evropany. Myšlenka evropské integrace jde tedy proti jejich chápání vlastní identity, jelikož se považují za nezávislé a výjimečné. Timothy G. Ash se v jedné ze svých prací¹¹ zabývá touto problematikou a snaží se odpovědět na otázku, zda je Velká Británie skutečně evropská. Odlišný historický vývoj má za následek vytvoření pocitu mimořádnosti,¹² který je u Britů značně zakořeněný. Británie je: „(...) *podivný ostrov, zakotvený mimo kontinent.*“ (Ash 2001: 6) T. G. Ash nakonec konstatuje, že neexistuje

---

¹⁰ Tento přístup reflektuje heslo Winstona Churchilla: „*Jsem s Evropou, ale nepatříme k ní.*“ W. Churchill podporoval myšlenku evropské integrace, ale bez účasti Británie. (Churchill citován in Bismarck 2012) Velká Británie měla zachovat úzké vztahy s Evropou, ale neměla být její součástí. Slavné je jeho prohlášení o třech propojených kruzích reprezentující Evropu, Commonwealth a USA, kdy Velká Británie stojí uprostřed. (Gifford 2008: 28)

¹¹ Jedná se o stať s názvem *Is Britain European?*

¹² Tony Blair popsal Británii jako pyšný a nezávislý národ, skrze jehož žíly proudí evropská krev. (Ash 2001: 6)

jednoznačná odpověď, ovšem Británii považuje za evropskou, ale nejen evropskou. (Ash 2001: 12–13) Někteří autoři přičítají negativní postoj vůči EU krizi identity,¹³ která vznikla jako následek ztráty impéria. Británie se musela vyrovnat s rychlou ztrátou imperiální moci a traumatizovanou národní identitou. (Spiering 2004: 142–143) Rozpor mezi národní a evropskou identitou přispívá k růstu euroskepticismu v britské společnosti. Britové nesdílejí společnou sounáležitost s kontinentální Evropou a dávají přednost své národní identitě.

Důležité specifikum oproti ostatním státům EU představují euroskeptická média. Mnoho akademiků potvrzuje přesvědčení, že protievropská média přispívají k růstu euroskepticismu ve Velké Británii. Média, jakožto zprostředkovatel informací pro občany, jsou zde jednoznačně protievropská, což se následně odráží i ve veřejném mínění. Tomu napomáhá i fakt, že se velké popularitě těší bulvární noviny, snažící se nalákat čtenáře na palčivé (často protievropské) titulky. (Spiering 2004: 139; Usherwood, Startin 2013: 10) Oliver Daddow považuje za počátek nepřátelství tisku směrem k EU vstup Británie do ES. Pokrytí evropských témat novinami je obrovské a za viníka označuje „*Murdochův efekt*.“ Euroskepticismus se stal velkým obchodním trhákem, jelikož zdatní majitelé novin a redaktoři udělali ze záležitostí EU senzaci. Velkou část mediálního trhu ve Velké Británii vlastní impérium Ruperta Murdocha,¹⁴ vydávající bulvární deník *The Sun*, známý svým negativním postojem směrem k EU. (Daddow 2012: 1221–1222) Navzdory tomu, že je Británie domovem uznávaných médií, jako jsou deník *Financial Times*, týdeník *The Economists* či zpravodajská agentura *Reuters*, celé tři čtvrtiny čtenářů si kupují protievropsky laděná periodika. (Anderson 2004: 152)

Odlišný typ stranického a volebního systému představuje další specifikum. Typ volebního systému stojící na principu „*vítěz bere vše*“ způsobuje vznik odstředivých sil mezi stranami. Již více než 50 let u moci ve Velké Británii alternují dvě strany (konzervativci a labouristi), které jsou nuceny v různých oblastech zastávat odlišné

---

¹³ Britská identita nesouvisí pouze s poklesem imperiální moci, ale s rozpadem země jako takové. Řada devolučních zákonů měla za následek ztrátu moci centrální vlády, která nejvíce postihla Angličany. (Spiering 2004: 143)

¹⁴ Je veřejným tajemstvím, jakým způsobem ovlivňuje R. Murdoch britskou debatu o EU. Magnát tlačí na politické strany, aby utvářeli (nejen) evropskou politiku v souladu s jeho požadavky, výměnou za podporu strany v médiích. (Startin 2015: 317)

pozice. Většinový jednokolový systém (FPTP) vytváří jednostranické vlády,¹⁵ čímž jsou upozaděny radikální názory, které ovšem mainstreamové strany musí reflektovat, aby vyhověly svým voličům. Uvnitř politických stran se vytváří různé frakce, zastávající odlišná názorová stanoviska. (Spiering 2004: 138–139; Usherwood 2002: 211–212) U kontinentálních států dlouho převládala mezi stranami relativní shoda o hodnotách evropské integrace. Tato shoda bývá označována jako *permissivní konsenzus*. V případě Velké Británie se tomu tak nestalo a strany se na základě postoje k EU naopak diferenciují. (Startin 2015: 314)

Další vysvětlení specifického vztahu můžeme nalézt v odlišné ekonomické tradici. Velká Británie vyvinula model založený na volném obchodu, minimálních zásazích do ekonomiky a podpoře globalizace. Tyto cíle se ukázaly býti v rozporu s politikou ES/EU hlavně v důsledku prohlubování ekonomické a politické unie. Původní obavy ze členství pramenily z britské politiky *laissez-faire*, jež byla v protikladu k budovanému protekcionistickému Společenství. (Baker, Schnapper 2015: 65; Ludlow 2015: 24) Právě ekonomika patří k velmi diskutovaným tématům mezi odpůrci integrace, kteří ukazují na ochranářský charakter EU, ohrožující britskou pozici na světových trzích. Přáním britských politických elit bylo dokončení jednotného trhu fungujícího na bázi mezivládní spolupráce bez nutnosti prohlubování integrace v dalších oblastech.

Proti setrvání Velké Británie v EU se staví větší část veřejnosti, což dokazují nejen výsledky eurobarometru, ale především referendum o setrvání Británie v EU z roku 2016. V hlasování se britští občané vyjádřili proti dalšímu působení ve strukturách EU poměrem hlasů 51, 9 % ku 48, 1 %, přičemž se ho účastnilo 72 % voličů. (Baker 2001: 278–279; BBC News 2016a) Výsledek referenda ukazuje, že britská veřejnost se staví proti členství Velké Británie v EU do té míry, že se Britové rozhodli z EU odejít. Jednotlivá specifika, která přispěla ve vznik pocitu výjimečnosti a jinakosti se odrazila na vzniku euroskeptické tradice charakteristické pro Velkou Británii.

2.2 Kořeny euroskeptické tradice ve Velké Británii

Odlišná historicko-geografická zkušenost, rozdílné vnímání národní identity, média, podoba volebního a stranického systému, ekonomika a protievropské veřejné mínění

---

¹⁵ Až v roce 2010 vznikla první koaliční vláda od druhé světové války, složená z Konzervativní strany a Liberálních demokratů, jelikož konzervativci nezískali většinu křesel ve volbách do britského parlamentu. (Tournier-Sol 2015: 148)

představují specifika britského přístupu k EU, které se podílely na vzniku euroskeptické tradice.

Euroskeptická tradice je v britské společnosti hluboce zakořeněna a prolíná se politickým i veřejným životem. Velká Británie se k projektu evropské integrace stavěla vždy s výhradami, ale v 60. letech byla nucena čistě z ekonomických (pragmatických) důvodů podat přihlášku ke členství ve Společenství. Politické elity se velmi snažily přesvědčit domácí i mezinárodní publikum o připravenosti Britů na členství v ES. (Bevir, Daddow, Schnapper 2015: 1; Wellings, Baxendale 2015: 127–128) Počáteční nepřátelství se tak proměnilo v utilitární nástroj zahraniční politiky pro zajištění ekonomického růstu země a vyrovnání se ztrátou dominantního postavení ve světě. Není tedy překvapením, že se euroskepticismus vyvinul v 80. letech jako čistě britský fenomén,¹⁶ přispívající k vnímání jinakosti Velké Británie ve vztahu k ES. (Spiering 2004: 136). Za první vyjádření koherentního euroskepticismu bývá považován slavný projev M. Thatcherové v Bruggách roku 1988, nicméně kořeny skepse můžeme vypořádat již po druhé světové válce.

Britský euroskepticismus je produktem nedostatečného závazku směrem k evropské integraci způsobeného britským specifickým vývojem, jenž přispěl k vnímání Británie jako „*awkward partner*“ u evropských partnerů. Mezi politickými stranami nedošlo k vytvoření mezistranické shody v evropských otázkách, která byla patrná v ostatních členských státech. V důsledku volebního systému nedochází k vyfiltrování euroskeptických hlasů uvnitř stran a předsedové stran musí reflektovat nejen zájmy voličů, ale i spolustraníků. (Gifford 2008: 6)

Euroskeptická tradice ve Velké Británii byla utvářena vzájemnými vztahy mezi Británií a ES/EU. Stojí na přesvědčení o národní výjimečnosti a jinakosti vycházející z geografických, historických a psychologických specifíků, které měly za následek vznik opozice vůči evropské integraci. Euroskeptická tradice je považována za jeden z nejvýraznějších rysů současné britské politiky. Fenomén euroskepticismu je produktem odlišného politického a kulturního vývoje, charakterizující britský přístup k ES/EU. (Forster 2002: 1; Daddow 2015: 72–74) Oliver Daddow popisuje britskou euroskeptickou tradici jako: „(...) *tradici myšlení o britské národní identitě, která považuje Británii nejen*

---

¹⁶ Menno Spiering považuje euroskepticismus za projev britské odlišnosti a jinakosti. (Spiering 2004: 128)

za geograficky oddělenou o kontinentu, ale i psychologicky vzdálenou od evropského integračního hnutí formalizovaného Římskou smlouvou v roce 1957.“ (Daddow 2013: 212–213) Evropa byla vnímána jako jedna z možností, jakou mohla britská zahraniční politika zvolit a není nutně považována jako neměnná. Dle Chrise Gifforda můžeme euroskeptickou tradici vnímat: „(...) *jako systémový rys britské politiky, který není redukovatelný na konkrétní aktéry nebo ideologie, a čím dál častěji tvoří politický řád.*“ (Gifford 2014: 513) Z tohoto tvrzení vyplývá, že euroskepticismus je zakořeněný v celé britské společnosti a ovlivňuje podobu politiky jako takové.

M. Thatcherová zapříčinila, že se Britové stali více protievropsky naladěni. Svým svérázným, pragmatickým a neústupným stylem jednání s evropskými partnery bývala označována jako železná lady. ES viděla M. Thatcherová nejprve jako příležitost pro Británii, později pak jako hrozbu. Zásadním zlomem byl projev roku 1988 v Bruggách, na kterém vyjádřila svůj nesouhlas s tehdejší trajektorií ES a euroskepticismus se postupně stává součástí britského politického mainstreamu. (Usherwood 2002: 225) Nicméně euroskepticismus se stává relevantní součástí politického mainstreamu až v 90. letech. Dříve čistě ekonomická integrace dostala v důsledku ratifikace Maastrichtské smlouvy i politickou dimenzi. (Usherwood, Startin 2013: 3–4) Evropská politika byla v Británii palčivým tématem a pro předsedy politických stran představovala ošemetné téma. Euroskepticismus způsobil uvnitř Konzervativní strany obrovskou krizi, kterou se doposud nepodařilo překonat. Ve snaze vyvarovat se chyb svých konkurentů, zvolila New Labour odlišnou taktiku spočívající v podpoře EU. Problém je, že argument racionální volby členství Velké Británie v EU byl nahrazen tím emočním, který čerpá z odkazů na suverenitu i identitu, a pro politické strany je téměř nemožné se s touto situací vyrovnat. (Startin 2015: 320)

V roce 1997 se vlády ujímá Labouristická strana v čele s T. Blairem. Mladý premiér deklaroval svou proevropskou pozici a snahu o návrat Británie do centra Evropy. Jeho cílem bylo odpoutání se od euroskeptické tradice a dědictví konzervativních vlád. Evropská politika T. Blaira měla být založena na konstruktivní diplomacii s protějšky ze zemí EU a opětovném zisku vedoucí úlohy v Evropě. Simon Bulmer nazval novou evropskou politiku jako *utilitární supranacionalismus*. Tento přístup znamenal prosazování národních zájmů a vlastních politických cílů na evropské úrovni v souladu s voličskou podporou. (Bulmer 2008a: 597) Labouristé se snažili zaujmout více

proevropský přístup a odpoutat se od dědictví minulosti. Problémem bylo, že veřejnost nebyla této strategii příliš nakloněna. Strana se tudíž rozhodla otázky evropské integrace depolitizovat¹⁷ a snížit jejich volební význam, aby nepoškodily image Labouristické strany. (Bulmer 2008a: 599–601; Gifford 2014: 515) Do jaké míry se Blairovy jeho cíl podařil je otázkou, jelikož Británie i po jeho odchodu zůstala velmi euroskeptickou do té míry, že se rozhodla v budoucnu opustit EU.

---

¹⁷ Typickým příkladem této taktiky v případě přijetí eura. Zavedení eura bylo podmíněno splněním pěti ekonomických kritérií představených Gordonem Brownem a následný souhlas veřejnosti v referendu. (Bulmer 2008a: 601) Jedná se o depolitizaci tématu skrze přístup založený na určitých pravidlech, které měli zredukovat volební význam.

3 Labouristé a evropská integrace do roku 1994

Cílem třetí kapitoly je mapování proměny postoje labouristické strany směrem k projektu evropské integrace po druhé světové válce až po rok 1994, kdy se novým předsedou strany stává T. Blair. V tomto období došlo ke změně nahlížení labouristů na ES, respektive EU. Přístup Labouristické strany k otázce sjednocování prošel od 50. let značným vývojem. Vztah labouristů byl z počátku velmi komplikovaný, jelikož odmítali účast Británie na evropské integraci, ale později podali druhou přihlášku do ES z čistě pragmatických důvodů. Vnitřní rozpor uvnitř strany zapříčinil svolání referenda o setrvání Británie v ES roku 1975 a o několik let později vyústil až v odchod části labouristických poslanců, kteří si založili novou stranu. V průběhu 80. let můžeme u strany pozorovat proměnu postoje. Labouristická strana je čím dál více proevropsky naladěná a podporuje evropskou integraci jako takovou, stejně jako členství Británie v ES.

3.1 Od odmítavého postoje k druhé přihlášce

Projekt evropské integrace vznikl jako reakce na druhou světovou válku, kdy šestice entuziastických států chtěla zabránit jejímu opakování a vyrovnat se s důsledky konfliktu. Labouristická strana byla vůči těmto snahám od počátku ostražitá a odmítala participaci na nově vznikajícím supranacionálním tělese. (Jones 2007: 11–12) Válka měla dlouhodobý dopad na vztahy mezi Británií a kontinentem. Velká Británie vyšla z konfliktu jako vítězná velmoc, jež neokusila okupaci ani porážku. Mnohé státy v Evropě byly paralyzovány. I přes vítězství došlo k poklesu britské ekonomiky, jejíž obnova spoléhala na pomoc od USA¹⁸ a preferenční vztahy s Commonwealthem. (Gowland et al. 2010: 19–20) Evropa tak nepředstavovala pro labouristy důležitého spojence v souvislosti s poválečnou obnovou.

Po druhé světové válce vyhrála volby s velkým překvapením Labouristická strana, která porazila konzervativce.¹⁹ Premiérský post v letech 1945–1951 zastával Clement Attlee, jenž byl v tomto období zodpovědný za zahraniční politiku, včetně té evropské.

---

¹⁸ Británie požadovala po USA ekonomickou pomoc, ale bez jakýchkoliv závazků týkajících se evropské spolupráce a uznání speciální pozice Britů. To administrativně USA nejprve odmítala, ale po neustálém tlaku ze strany Britů nakonec podlehl. (Gowland et al. 2010: 20)

¹⁹ Porážka Konzervativní strany byla do jisté míry velmi překvapivá. Konzervativci dovedli zemi k vítězství v druhé světové válce, ale ekonomická recese pomohla k vítězství labouristům. (Bale 2012: 14)

(Bale 2012: 14) C. Attlee byl v čele labouristů až do prohraných voleb v roce 1955 a vytvořil si kolem sebe vnitřní kruh blízkých spolustraníků. V rámci jeho vlády tak existovala tzv. *velká pětka* skládající se z C. Attleho, Ernesta Bevina, Herberta Morrisona, Hugh Daltona a Stafforda Crippse. (Rubinstein 2003: 233–234) Tato pětice měla zásadní vliv nejen na fungování domácí politiky Velké Británie, ale i na zahraniční vztahy, které byly po válce velmi důležité. V otázkách domácí politiky se labouristé (hlavně v ekonomické oblasti) zásadně diferenciovali od konzervativců, ovšem v zahraniční politice tomu bylo jinak. V poválečné době existoval mezi oběma politickými stranami relativní konsenzus v zahraničně-politických tématech. Britská zahraniční politika stála v této době na slavné Churchillově metafoře o třech vzájemně propojených kruzích, kterou uznávali jako konzervativci, tak labouristé. Winston Churchill, v projevu v roce 1948, přednesl svou vizi ohledně zahraniční politiky Velké Británie. Ta byla založena na třech kruzích reprezentujících Evropu, USA a Commonwealth, kdy Britové stáli v jejich středu. Největší význam byl přikládán Commonwealthu. (Davis 2017: 6; Forster 2002: 11) Toto vidění světa bylo prosazováno poslanci napříč politickými stranami. Britové podporovali integraci na kontinentě, ale odmítali účast na regionální kooperaci s federálními prvky.

Na počátku 50. let byl představen Schumanův plán, který vyústil ve vznik *Evropského společenství uhlí a oceli* (ESUO). Británie byla velmi překvapena nadnárodní dimenzí plánu a také tím, že projekt s ní nebyl více konzultován. Labouristická vláda odmítla účast Británie v ESUO z důvodu nekompatibilitosti se závazky, které měla mimo Evropu. Navíc byla integrace v rozporu s tradičními ekonomickými zájmy země. Konečné rozhodnutí neparticipovat se v ESUO bylo přijato 2. června 1950. (Callaghan 2007: 201–202; Gifford 2008: 27–28; Gowland et al. 2010: 33–34) Labouristé v ESUO spatřovali nástroj pro omezení britské suverenity a krok k budoucí federaci.

Vyjednávání, které vedla Labouristická strana ohledně členství v ESUO, bývá často kritizováno jako krátkozraké. Labouristé jevíli o evropskou problematiku nízký zájem a neúčastnili se rozhovorů předcházejících vzniku ESUO. Konzervativci často zpochybňovali způsob vedení negociací o participaci Velké Británie na Schumanově plánu. (Jones 2007: 130) Labouristická strana odmítala jakoukoliv spolupráci na supranacionální bázi v podobě ekonomické či politické integrace a spíše podporovala

pozvolnou mezivládní integraci. Nadnárodní rozměr ESUO nebyl slučitelný s poválečnou zahraniční orientací Velké Británie.

Labouristé se v poválečném období stavěli k evropské integraci daleko více nepřátelsky než konzervativci. Cílem strany bylo vytvořit z Velké Británie tzv. *third force*,²⁰ sloužící jako most mezi USA a SSSR. (Kirby 2000: 403) Ministrem zahraničí Velké Británie byl v Attleeho vládě E. Bevin, který do jisté míry určoval podobu zahraniční politiky. Bevinovo jmenování ministrem bylo považováno za překvapující, jelikož neměl dostačující vzdělání a žádné zkušenosti se zahraniční politikou. Existuje domněnka, že jeho zvolení souvisí se snahou C. Attleeho zajistit si podporu levého křídla a odborů, ze kterého E. Bevin pocházel. (Rubinstein 2003: 233) Levé křídlo se těšilo ve straně významnému postavení, nicméně v poválečném období nepředstavovalo většinu. Bylo roztržštěné a levicovní poslanci byli rozdělení do hlavních frakcí ve straně. Ke změně došlo po roce 1946, kdy se E. Bevin rozhodl pro reorientaci zahraniční politiky strany směrem k USA, a ne SSSR. Tento proamerický směr se nelíbil levému křídlu a Richard Crossmann založil v roce 1947 frakci *Keep Left*. (Rubinstein 2003: 235) Strana i přes levicovou orientaci některých členů zastávala silně antikomunistický postoj

V roce 1951 vyhrává volby Konzervativní strana, která byla u moci až do roku 1964. I přes prohrané volby nadále v čele strany zůstává C. Attlee, který se v důsledku názorových rozdílů uvnitř strany rozhodl rezignovat v roce 1955. Labouristická strana v průběhu 50. let příliš problematiku evropské integrace nereflektovala a tato otázka stranu nerozdělovala. Labouristé měli na počínající evropskou kooperaci jednotný pohled. Téměř celá strana zastávala názor, že se Velká Británie nesmí do žádných nadnárodních struktur zapojit. (Forster 2002: 13–14) Naopak v otázce ideologického směřování strany existovaly zásadní rozdíly. V průběhu první poloviny 50. let se v Labouristické straně vytvořily dva ideologické tábory, jejichž spor vykrystalizoval na konci desetiletí v kontextu volby nového předsedy strany. Ne jednom konci stál proud podporující předsedu strany Hughu Gaitskella (předseda labouristů od roku 1955), schvalující sociálně demokratické reformy. Na druhé straně pak stálo levé křídlo v čele se skupinou *Bevanistů* podporující Aneurina Bevana. (Rubinstein 2003: 257–258)

---

²⁰ Jednalo se o koncept zahraniční politiky E. Bevina, jehož cílem bylo prohloubení spolupráce s USA. (Kirby 2000: 402)

Evropská integrace byla oběma stranami, labouristy i konzervativci, viděna jako nepotřebná, minimálně do debaklu v Suezské krizi roku 1956. Suezská krize měla zásadní vliv na přehodnocení vztahů vůči kontinentální Evropě. (Baker, Schnapper 2015: 44–45) Vládnoucí Konzervativní strana si uvědomila, že dny světové nadvlády jsou sečteny a navrhla vznik *Evropské sdružení volného obchodu*²¹ (EFTA). Důležitým prvkem nově vzniklé organizace byl její mezivládní charakter. Jednalo se o zónu volného obchodu s průmyslovými výrobky bez vnějších společných bariér, kdy hospodářská politika jednotlivých členů byla zachována. (Gowland et al. 2010: 52–53) Británie tak nemohla ovlivnit podobu nově vzniklých společenství na kontinentu, a v době podání přihlášky musela přijmout již dříve stanovené podmínky.

Rychle se měnící mezinárodní kontext a rostoucí obavy z britské domácí situace měly za následek přehodnocení dřívějšího odmítavého postoje vůči členství ve Společenství. To vedlo až k podání první přihlášky ke členství v roce 1961 konzervativní vládou. Tento krok byl pro labouristy šokem, na který nebyli připraveni. Podání přihlášky vyvolalo rozruch ve straně, kde se začínají objevovat tenze mezi těmi, kdo podporují vstup do Společenství, a těmi, kdo jsou proti. (Forster 2002: 27) Je nutné mít na paměti, že stále převládá proti-integrační pozice, která v době podání přihlášky konzervativci ještě zesílila. U Labouristické strany nadále existovala skepse vůči členství Británie v nadnárodním projektu. H. Gaitskell, předseda labouristů, protestoval proti podmínkám dohodnutými konzervativci a evropskou šestkou. Na stranické konferenci v roce 1962 můžeme pozorovat obezřetný přístup labouristů. Strana odmítla bezpodmínečnou podporu členství, nicméně se nepostavila do jednoznačné opozice proti němu. (Davis 2017: 6–7; Forster 2002 21; Gifford 2008: 46–47) V proslovu ke svým spolustraníkům H. Gaitskell vyjmenoval řadu důvodů, proč by Británie neměla participovat na kontinentálním projektu. Commonwealth zůstal nadále nezbytný pro britský obchod a zdůraznil nebezpečí růstu cen potravin. Tato myšlenka ostatně byla aktuální po celou dobu 60. a 70. let. Navzdory odmítavému stanovisku na labouristické konferenci patřil H. Gaitskell k opatrným příznivcům členství ve Společenství. Záleželo však na podmínkách, jaké vláda pro Británii vyjedná. Pokud by byly příznivé, labouristi členství podpoří. (Young 1999: 150) Gaitskelleho hlavní argument však nebyl ekonomický, nýbrž politický a předseda vsadil na britský sentiment. Budoucí vývoj Evropy byl dle jeho slov

---

²¹ EFTA vznikla 1. července 1960 podpisem Stockholmské smlouvy sedmi státy, a to Rakousko, Dánsko, Norsko, Portugalsko, Švédsko, Švýcarsko a Velká Británie. (Gowland et al. 2010: 51–52)

nejistý a Evropané se mohou znovu otočit proti sobě. H. Gaitskell varoval před nadnárodním charakterem Společenství a ztrátou vlastní suverenity, když řekl: „(...) *pravomoci jsou odebrány vládám národních států a předávány federálním vládám a federálním parlamentům.*“ (Gaitskell 1962) Předseda labouristů úplně nevyloučil myšlenku členství ve Společenství, ke kterému by došlo pouze v případě, že by byly splněny britské požadavky hlavně v souvislosti s přetrvávajícím spojením s Commonwealthem.

Na přelomu 50. a 60. let v souvislosti s evropskou otázkou, začínají ve straně krystalizovat rozličné názorové proudy. V této době proti sobě stálo několik názorových proudů. Jednak šlo o federalisty proti bevinistům. Bevinisté byli zastánci zahraničněpolitické koncepce E. Bevina, který v roce 1951 zemřel, s důrazem na orientaci na USA. Dále se jednalo o „eurofily“, tedy zastánce zapojení Británie do evropského procesu a globalisty, kteří naopak odmítali členství v jakýchkoliv regionálních strukturách. Nakonec nesmíme opomenout spor mezi levým a pravým křídlem v souvislosti s ideologií strany. (Young 1999: 149) Rozkol mezi pravým křídlem, které začínalo myšlenku členství podporovat, a levým křídlem, jež se stavělo proti myšlence evropské integrace jako takové, ve straně dominoval. V době podání první přihlášky Británie do Společenství však bylo silnější to levé, což mělo za následek, že Labouristická strana členství odmítla.

Přihláška z roku 1961 byla nakonec smetena ze stolu francouzským prezidentem Charlesem de Gaullem v roce 1963. (Warlouzet 2018: 959) O rok později proběhly parlamentní volby, ve kterých zvítězili labouristé v čele s Haroldem Wilsonem, představitelem levého křídla a oponentem zapojení Velké Británie do evropské integrace. (Callaghan 2007: 203) Zdálo by se, že nová žádost o vstup není na pořadu dne, opak byl však pravdou.

V roce 1964 se Labouristická strana po 13 letech vrací k moci. Evropská dimenze zahraniční politiky nebyla příliš v kampani zmiňována, ale ekonomická situace Británie byla v porovnání s pevninskou šestkou špatná. I přes veškeré signály u labouristů převládala stará (protievropská) ideologie, tudíž podání druhé přihlášky bylo překvapující. Zásadní obrat nastal po druhých vítězných volbách v roce 1966, kdy Labouristická strana získala většinu 97 křesel, což ji pomohlo prosadit důležité (evropské) otázky. (Gowland et al. 2010: 63–64) Obě období vlády představují dva odlišné přístupy

ke Společenství. Roky 1964–1966 jsou charakteristické pokračováním odmítavé politiky vůči evropské integraci z dřívějších let. Druhé vládní období labouristů pak znamenalo obrat k pragmatičtější a proevropské pozici, což vyústilo až v podání druhé přihlášky ke členství.

U Labouristické strany v druhé polovině 60. let stále převládalo protievropské křídlo. Samotný H. Wilson pocházel z tohoto tábora strany a většina labouristů byla proti členství ve Společenství. H. Wilson byl velkým zastáncem a podporovatelem Commonwealthu. Jeho původní snahou bylo posílení vzájemných vztahů, ale ekonomický úpadek Commonwealthu mu tento cíl zhatil. (Gowland et al. 2010: 66) Druhé podání přihlášky ke členství Británie v ES labouristickou vládou v roce 1967 bylo tedy překvapující. Není zcela jasné, co vedlo předsedu labouristů ke změně názoru. Odborníci se také nemohou shodnout, proč podal přihlášku v době, kdy byl Ch. de Gaulle stále u moci a existovalo mnoho signálů, že vstup Británie do ES nedopustí. (Alexander 2001: 141–142; Jones 2007: 134–135)

Názory na důvody podání druhé přihlášky H. Wilsonem se různí. Nejčastěji bývá skloňována strategie či taktika s cílem sjednotit stranu. Dle tohoto argumentu premiér nevěřil, že by britská žádost byla odsouhlasena Ch. de Gaullem. Podání přihlášky pak mělo uklidnit jak britskou veřejnost, tak pravé (proevropské) křídlo labouristů. Daleko více přesvědčivý se však jeví důvod spojený s taktikou k získání výhody nad konzervativci s cílem sebrat straně volební téma. (Forster 2002: 28) Otázkou zůstává, do jaké míry je tento argument akceptovatelný, a zda-li se jednalo opravdu pouze o politický tah, jelikož přihlášku nikdy nestáhl. Často zaznívá také přesvědčení o snaze odlákat pozornost od domácích a zahraničních problémů. V této době sterlingová krize dosáhla svého vrcholu a ekonomické problémy se stále prohlubovaly. Naopak situace na kontinentu byla rozdílná. Členské státy zaznamenávaly nepřetržitý růst HDP. (Gowland et al. 2010: 65–66; Parr 2006: 70–71) Vstup do Společenství se jevil jako jediná možnost, jak nepříznivý vývoj překonat, jelikož další alternativy (Commonwealth, USA)²² nebyly na pořadu dne.

---

²² Commonwealth již nepředstavoval výhodnou alternativu ke členství ve Společenství, jelikož docházelo k jeho úpadku. Vztahy s USA byly oslabeny a zaoceánský stát se nejednou vyjádřil ve prospěch členství Velké Británie v ES. (Gowland et al. 2010: 67)

Rozhodnutí podat přihlášku se objevilo v roce 1966, kdy kabinet rozhodl o členství ve Společenství. H. Wilson přednesl v Dolní sněmovně proslov, ve kterém apeloval na překonání britské skepse vůči Společenství a nastartování spolupráce s ním. Existovala však obava, že Ch. de Gaulle znovu odmítne přistoupení Velké Británie a v kuloárech probíhala debata, zda je vůbec vhodné o členství požádat. I přes veškeré indicie ohledně veta Francie se Británie rozhodla oficiálně přihlášku podat v roce 1967. Ještě dříve Ch. de Gaulle deklaroval, že Britové nejsou na členství připraveni (tzv. *sametové veto*). H. Wilson zůstával optimistický, nicméně jeho naděje vyhasla v listopadu 1967, kdy francouzský prezident podruhé britský požadavek vetoval. (Forster 2002: 28–30; Gowland et al. 2010: 67–69; Alexander 2001: 137) Pro Brity znamenalo druhé odmítnutí obrovskou politickou ránu. H. Wilson nikdy přihlášku nestáhl, jelikož důvody pro její podání nadále existovaly.

V následujících letech labouristické vlády došlo k překvapivému zotavení britské ekonomiky, a to bez ohledu na členství v ES. I přes tento fakt H. Wilson nadále usiloval o členství Británie v ES, ačkoliv vztahy mezi Francií a Velkou Británií byly na bodu mrazu. Ke změně došlo v roce 1969 po summitu v Haagu, kdy šestka²³ došla k rozhodnutí přizvat Velkou Británii do svých řad. (Callaghan 2007: 210; Gowland et al. 2010: 70) V této době se znovu začínají mezi konzervativci a labouristy objevovat odlišné přístupy k evropské integraci. Zatímco Konzervativní strana nadále usilovala o vstup do ES, Labouristická strana se vracela k přístupu z počátku 60. let. Veškerá pozornost byla upřena na volby v roce 1970, které nakonec vyhrála Konzervativní strana. (Jones 2007: 134–135) Proevropsky naladěni konzervativci navázali na přihlášku labouristů z roku 1967. H. Wilson se opětovně vrátil ke své protievropské rétorice a opětovně změnil svůj postoj k evropské integraci.

3.2 Cesta k referendu

V roce 1970 se konaly ve Velké Británii parlamentní volby, které vyhrála Konzervativní strana a premiérem byl zvolen Edward Heath, jenž bývá považován za nejvíce proevropsky smýšlejícího premiéra v britské historii. Nová vláda zahájila jednání o vstupu do ES ihned po volbách. Konzervativci měli velmi ulehčenou práci, jelikož britská přihláška nebyla po vetu v roce 1967 stažena a velkou část práce již odvedla

---

²³ V době konání summitu byl již novým prezidentem Francie Georges Pompidou, který nebránil britskému členství.

labouristická vláda. (Callaghan 2007: 210) V případě, že by volby vyhráli labouristé rozhodli by se znovu zahájit vyjednávání o britském připojení se k ES. (Ludlow 2015: 20) Vyjednávání o britském členství trvalo konzervativcům téměř celé dva roky, jelikož prvotní entuziasmus byl vystřídán ochlazením vztahů mezi Francií a Velkou Británií. Kvůli obavám Britů, že jednání ztroskotá na mrtvém bodě, byl svolán tajný summit mezi E. Heathem a francouzským prezidentem G. Pompidouem v květnu 1971. Schůzka se ukázala jako velmi úspěšná. Oba státníci vyjednali řadu kompromisů a cesta Británie do ES byla otevřena. (Gowland et al. 2010: 73; Ludlow 2015: 20) Schůzka demonstrovala, jak byl konzervativní premiér zapálen pro členství. Výsledek jednání nepřinesl až tak kompromisní řešení jako spíše řadu ústupků, na které Briti přistoupili. Heathovým cílem bylo členství v ES téměř za každou cenu a předpokládal, že jakmile se Velká Británie stane členem, dojde k redefinici podmínek.

Důležité rozhodnutí padlo v říjnu 1971, kdy parlament hlasoval v otázce přístupu Británie k ES. Hlasování předcházela šestidenní parlamentní debata, ve které bylo zřetelné rozdělení poslanců na dva názorově odlišné tábory, a to napříč stranami. Na stranické konferenci labouristů v červenci 1971 bylo rozhodnuto, že dojde k odmítnutí evropského konzervativního plánu a vedení poslancům poručilo hlasovat proti. I přes tento příkaz spoléhal E. Heath na hlasy opozice, jelikož jeho strana měla pouze malou parlamentní většinu. (Ludlow 2015: 20–21) Hlasování v parlamentu provázela řada rebelií proti vlastním stranám. V souvislosti se *zákonem o Evropských společenstvích* rozhodlo labouristické vedení použít nejsilnější příkaz ke stranické loajalitě (*whip*). Navzdory těmto instrukcím 69 labouristických poslanců hlasovalo ve prospěch zákona. (Brusenbauch Meislová 2017: 36–37) Konzervativní vládě se tak podařilo tento zákon prosadit kvůli neposlušnosti některých opozičních poslanců. Na základě volby došlo k oficiálnímu rozhodnutí připojit se k ES.

Na počátku 70. let je uvnitř Labouristické strany patrná vnitrostranická roztržka v návaznosti na ES. Rozkol související s otázkou Evropy se stal jedním z určujících prvků labouristů v tomto období. Uvnitř strany sílilo protievropské křídlo, jelikož ve volbách roku 1970 byli zvoleni prokazatelně méně proevropští poslanci než v předchozím období. Navíc se část dříve optimisticky naladěných poslanců začala k ES stavět negativně, protože viděla v proevropském postoji strany z konce 60. let důvod prohraných voleb. (Jobson 2015: 670; Young 1999: 278) Názorové obraty je možné sledovat u většiny

labouristických politiků, což nám napomáhá vysvětlit diskontinuitu stranické linie v otázkách britského členství. Ve straně nalezneme v 70. letech dva tábory. Jednalo se o zastánce ES a členství Británie v něm, tzv. *pro-Marketeters* (např. Roy Jenkins) a jeho odpůrce, tj. *anti-Marketeters*. (Brusenbauch Meislová 2017: 36; Forster 2002: 35) Odpůrci členství zdůrazňovali důsledky vstupu, jež se týkaly každodenního života britských občanů. Labouristé často skloňovali pojmy jako růst cen, inflace, nezaměstnanost či zhoršování životních podmínek. (Gowland et al. 2010: 73–75)

V kontextu s britskou žádostí se objevil i požadavek na schválení členství nejen parlamentem, ale i občany. To ostatně slíbil v roce 1970 i E. Heath, který v rámci volebního prohlášení oznámil, že členství v ES je možné pouze v případě schválení parlamentem i občany. Toho se chopili labouristi, kteří tento slib později využili jako volební tah. Myšlenka konání referenda ohledně vstupu Británie do ES se objevila již v roce 1970, kdy ji navrhl Tony Benn, zastánce levého křídla s radikálními názory. (Gifford 2008: 61) Až do roku 1972 byli labouristi proti konání referenda, nicméně chtěli renegociaci podmínek přistoupení. K rozhodnutí požadovat konání lidového hlasování došlo v březnu 1972. (Butler, Kitzinger 1996: 17–18) H. Wilson opět čelil obrovskému dilematu, jak zabránit rozkolu ve straně. Sám se proti vstupu do ES nestavil, jelikož by tím zpochybnil politiku své strany z konce 60. let. Na druhou stranu byl nucen rozhodnout, jak se vyrovnat s rozpolceností strany nad otázkou evropské integrace, jelikož hrozilo reálné rozdělení strany.

S výjimkou Británie bylo referendum uskutečněno ve všech třech přistupujících zemích.²⁴ Labouristi se myšlenky konání referenda nevzdali. Pro předsedu strany H. Wilsona představovalo referendum určitý prostředek k napravení vztahů ve vlastní straně. Jeho konání mělo uklidnit obě křídla ve straně, a byl to také jediný způsob, jak vyřešit stranické rozdělení. (Young 1999: 278) Na schůzce stínového kabinetu v březnu 1972 stínoví ministři schválili požadavek referenda, což na konci roku ještě potvrdila stranická konference. Pravé křídlo s jeho konáním zásadně nesouhlasilo a R. Jenkins kabinet opustil. R. Jenkins považoval referendum za začátek konce Británie v ES, protože veřejné mínění zastávalo v této době odmítavé stanovisko. Naopak levé křídlo bylo s tímto slibem spokojeno. (Brusenbauch Meislová 2017: 37)

---

²⁴ Referendum se konalo v Dánsku, Irsku a Norsku. V Dánsku a Irsku panovala velká podpora pro členství v ES. Naopak norští občané se postavili proti členství v ES. (Jones 2007: 16)

Velká Británie se i přes veškeré výhrady připojila k ES 1. ledna 1973. Konzervativní strana předpokládala, že dojde k novému projednání podmínek členství, protože ne všechny oblasti byly před vstupem dojednány.²⁵ Podmínky členství byly pro ostatní členské státy neměnné a celou věc braly za uzavřenou. Labouristé využili tuto situaci ve svém volebním programu před volbami v roce 1974 a jasně deklarovali nutnost vyjednat nové podmínky pro vstup, které budou následně schváleny britskými občany v referendu. (Butler, Kitzinger 1996: 26; Labour party manifesto 1974) Labouristé poté založili svou předvolební kampaň na kritice vyjednaných podmínek.

V roce 1974 proběhly ve Velké Británii volby, které vyhrála Labouristická strana a premiérem byl opět zvolen H. Wilson. Tím byla otevřena cesta k znovu vyjednání podmínek členství, jež labouristé považovali za naprosto nevyhovující. Strana došla k názoru, že jednání nesmí v žádném případě ohrozit členství v ES. H. Wilson znal ekonomické výhody plynoucí z ES a ostrá předvolební kritika byla pouze taktickým manévrem. Renegociací byl pověřen James Callaghan, jenž byl jmenován novým ministrem zahraničí. Evropští partneři nejprve s úpravou podmínek nesouhlasili, ale pozdější změna ve vedení Francie a Německa umožnila, aby státy usedly k jednacímu stolu. Vše bylo dojednáno na konferenci v Dublinu. (Gowland et al. 2010: 80–82) Názory na nově vyjednané podmínky jsou různé. Někteří tvrdí, že došlo k zásadnímu zlepšení těch původních. Naopak velká část výsledek vyjednávání kritizuje, jelikož nedošlo k výrazným změnám a jednalo se pouze o kosmetické úpravy. (Gifford 2008: 61; Loth 2015: 201)

V lednu 1975 oznámil H. Wilson veřejnosti termín konání referenda, jež se mělo uskutečnit v červnu 1975. V dubnu 1975 hlasoval britský parlament o otázce, zdali má přijmout nově vyjednané podmínky. I přes příslib referenda je uvnitř Labouristické strany patrný rozkol, kdy pouze 137 poslanců hlasovalo pro návrh, který strana vyjednala a 145 poslanců se postavilo proti. (Forster 2002: 57)

Po ohlášení termínu konání referenda započala kampaň požadující setrvání nebo odchod Británie z ES. V rámci labouristů vznikly dva subjekty fungující jako zastřešující organizace pro budoucí kampaň. První z nich byla *Britain in Europe* podporující

---

²⁵ Jako problematická se ukazovala výše britského příspěvku, jelikož Británie nebyla zemědělským státem a až 90 % rozpočtu ES šlo na zemědělskou politiku. (Gowland et al. 2010: 24)

pokračování členství v ES, jež byla vedena R. Jenkinsem.²⁶ Na druhém konci názorového spektra stála *National Referendum Campaign*, což byla organizace spojující odpůrce dalšího setrvání v ES. Zatímco protievropská kampaň byla špatně organizovaná a roztržitá, proevropská byla vedena velmi organizovaně, měla výrazně vyšší zdroje a profesionální tým. (Forster 2002: 50; Gowland et al. 2010: 83–84)

Referendum ohledně setrvání Velké Británie v ES se konalo 5. června 1975 a protievropská kampaň v něm utrpěla drtivou porážku. Téměř dvě třetiny voličů se vyjádřily pro pokračování členství v ES, přičemž volební účast dosáhla 64, 5 %. (Miller 2015: 25) Referendum, ač dopadlo ve prospěch pokračování členství v ES, nevyřešilo hlavní příčinu jeho konání, a to rozdělení uvnitř Labouristické strany. Započala tak cesta k faktickému rozdělení strany. Navíc se otevřela celá řada otázek²⁷ v souvislosti s členstvím v ES, které byly řešeny v následujících letech.

3.3 Růst skepse uvnitř Labouristické strany

Referendum mělo být cestou, jak vyřešit stranické rozdělení uvnitř Labouristické strany. Paradoxem je, že tento problém nerozluštilo, naopak přispělo k dalšímu štěpení strany. V průběhu kampaně si reformní (pravé) křídlo uvědomilo názorový odklon od vlastní strany, protože levé křídlo zradikalizovalo své názory a začalo používat socialistickou rétoriku. Cesta k rozdělení strany tak započala.

Labouristická strana byla v období po roce 1975 jasně rozštěpena a rozpory dosáhly nového rozměru. Levé křídlo, které dominovalo ve straně, vedlo stranu anti-evropským směrem. Anti-marketeers v čele s T. Bennem neakceptovali výsledek referenda. Často útočili na nákladnou zemědělskou politiku, britský příspěvek do rozpočtu a požadovali revizi Římských smluv. Pravé křídlo s levicovou (socialistickou) politikou své strany nesouhlasilo, což vedlo k roztržkám uvnitř strany. (Gowland et al. 2010: 83–84) Mezi lety 1975 až 1983 vládl u labouristů chaos, který se podepsal na volebních výsledcích strany.

Rok po referendu se H. Wilson rozhodl rezignovat na svůj post. Labouristé zvolili v roce 1976 novým předsedou strany Jamese Callaghana – pragmatika s léty zkušeností.

---

²⁶ V čele stál spolu s konzervativcem E. Heathem.

²⁷ Jedná se především o výši britského příspěvku, zemědělskou politiku atd., jež byly vyřešeny až konzervativní vládou v čele s M. Thatcherovou.

Premiér převzal zemi v nejhorším možném ekonomickém stavu po druhé světové válce. Rostla nezaměstnanost i inflace a nic nenasvědčovalo zlepšení hospodářské situace. (Gifford 2008: 64–65) Britská vláda aplikovala balíček škrťů a úsporných opatření, jež měly pomoci ekonomické obnově.

J. Callaghan se ocitl ve velmi obtížné situaci, jelikož jeho pozice ve straně nebyla nijak pevná. Předseda řešil spory uvnitř strany pomocí kompromisu a s chladným přístupem jak k politickým problémům, tak ke svým kolegům. Navzdory Callaghanově pragmatismu však nedošlo k uklidnění situace a jednota strany nebyla nalezena. (Young 1999: 299) Na konci 70. let existovaly v partaji tři názorové proudy s odlišným přístupem k evropské integraci. Prvním proudem byli reformisté, kteří představovali pravé křídlo podporující myšlenku evropské integrace, stejně jako členství Británie v něm. Druhou skupinou byli tradicionalisté odmítající jakékoliv zapojení země do ES. Kladli důraz na vztahy s Commonwealthem, jež považovali za jedinou organizaci, ve které mohla Británie působit. Poslední frakcí bylo levé křídlo beroucí ES za kapitalistický blok a hlavní důraz kladlo na socialistické základy strany. (Forster 2002: 59–60) Rozdělení uvnitř strany do několika frakcí znesnadňovalo J. Callaghanovi její vedení.

V druhé polovině 70. let vyvstaly ekonomické problémy, které byly dříve ignorovány a upozaděny. Britské hospodářství se muselo vyrovnat s celosvětovou hospodářskou krizí i potížemi, souvisejícími s přistoupením k ES. Ceny potravin vzrostly nad únosnou míru a rostl dovoz již hotových výrobků z ostatních členských států, což poškodilo domácí výrobu. Navíc došlo ke zvyšování britského příspěvku do společného rozpočtu, jenž byl nespravedlivý, protože nebral v potaz reálnou ekonomickou situaci země. Velká Británie i přes svůj ekonomický úpadek patřila k největším přispěvatelům do rozpočtu společně s Německem. (Gerbet 2004: 209) Tento problém Labouristická strana nikdy nevyřešila. Výše příspěvku byla upravena až díky konzervativní vládě pod vedením M. Thatcherové.

Callaghanova vláda utrpěla v roce 1976 šok, když ztratila většinu v parlamentu. Problém předseda vyřešil uzavřením dohody s liberály, jejímž cílem bylo pomoci vládě při rekonstrukci britské ekonomiky. (Gowland et al. 2010: 85–86) Uzavřená dohoda představovala pro J. Callaghana východisko z nouzové situace a pomohla mu udržet se u moci až do voleb v roce 1979. Kromě špatné ekonomické situace doma bylo nutné reagovat i na celosvětovou finanční krizi. Přijatá úsporná opatření vedla k radikalizaci

nižších vrstev, což vyústilo v celostátní stávkové vlny. Období vešlo ve všeobecné povědomí pod označením zima nepokojů (*winter of discontent*). (Hay 1996: 253–254) Labouristická vláda nebyla schopna špatnou ekonomickou situaci země řešit.

V důsledku domácích a vnitrostranických problémů byly evropské otázky marginalizovány. V tomto období rezonovala dvě evropská témata, a to otázka voleb do Evropského parlamentu (EP) a realizace Evropského měnového systému (EMS). Volby do Evropského parlamentu rozdmýchaly opětovně vztahy ve straně, jelikož levicové křídlo bylo zásadně proti jejich konání.²⁸ Návrh na přímou volbu do EP se podařilo prosadit díky podpoře liberálů a části konzervativců. V návaznosti na prodloužení britské diskuse se první volby do EP konaly až v roce 1979. (Jones 2007: 43–45) V roce 1976 byl novým předsedou Evropské komise zvolen R. Jenkins, který si za svůj hlavní úkol vytyčil vytvoření EMS.²⁹ EMS měl být východiskem z ekonomické krize členských států a měl ukončit stagnaci evropské integrace. (Ludlow 2016: 113–114) Velká Británie se k projektu od samotného počátku stavěla skepticky, především z obavy o těsnější svázání s Evropou a kvůli nemožnosti ovlivnit sterlingový systém. Konečné rozhodnutí padlo v prosinci 1978, kdy vláda rozhodla nezapojení do EMS. (Gowland et al. 2010: 89) Uvnitř Labouristické strany existovala nedůvěra a obava o úspěch EMS.

Výsledek britských parlamentních voleb z roku 1979 odrážel nemožnost labouristů vyřešit vzniklé problémy. Ve volbách zvítězila Konzervativní strana v čele s energetickou předsedkyní M. Thatcherovou. (Baker, Schnapper 2015: 47–48) Názorově roztržštěná Labouristická strana, která se nebyla schopna vypořádat s ekonomickými problémy země, nebyla pro konzervativce dostatečným soupeřem. Konzervativní strana pak vydržela u moci celých 18 let až do roku 1997.

Období mezi lety 1979 až 1983 je považováno za nejbouřlivější v celé labouristické historii. Po prohraných volbách se sváry mezi oběma křídly proměnily v otevřený konflikt. V roce 1980 je do předsednického křesla strany zvolen levicový politik Michael Foot, což předznamenalo budoucí vývoj partaje. Labouristická strana posunula svou ideologii směrem doleva a k otázce evropské integrace zaujala jasnou

---

²⁸ Důvodem byla obava z prohlubování nadnárodní dimenze ES.

²⁹ Na projektu R. Jenkins pracoval společně s francouzským prezidentem Valérym Giscardem d'Estaingem a německým kancléřem Helmutem Schidtem. (Gowland et al. 2010: 89)

opozici. (Forster 2002: 68; Young 1999: 474) Labouristi změnili svůj skeptický, ale zároveň i pragmatický postoj v absolutní odmítání evropské integrace.

Na počátku 80. let proběhla transformace labouristů, jež byla potvrzena na konferenci strany. Příští labouristická vláda měla usilovat o přeměnu země podle socialistických měřítek. V mezinárodních otázkách labouristi požadovali vystoupení země z ES, které považovali za kapitalistický klub, nekompatibilní s jejich cíli. (Shaw 1994: 16–15) Tyto požadavky byly v rozporu se záměry reformního křídla strany, a konference bývá považována za poslední impuls pro jejich odštěpení. R. Jenkins již nadále nemohl být členem strany, která požadovala odchod z ES, v jejichž čele dříve stanul jako předseda Evropské komise. Již v roce 1979 naznačil, že hodlá založit proevropsky orientovanou stranu. Spolu s dalšími čtyřmi poslanci³⁰ došli k závěru opustit labouristy. Na tajné schůzce v roce 1980 „gang čtyř“ položil základní kámen nově vznikající straně. (Forster 2002: 131; Gowland et al. 2010: 84) Vznik strany *Sociálních demokratů* byl oficiálně oznámen na tiskové konferenci v březnu 1981. Sociální demokraté stáli ideologicky na středolevé orientaci. K této straně se kromě gangu čtyř přidaly ještě asi dvě desítky labouristických poslanců, což mělo za následek oslabení labouristů uvnitř parlamentu. Sociální demokraté se dohodli s liberální stranou na předvolebním spojení a vznikla Aliance liberálů a sociálních demokratů (*Liberal–SDP Alliance*). (Shaw 1994: 16–17)

Za vyvrcholení tohoto rozporuplného období Labouristické strany bývá považován volební program zveřejněný před parlamentními volbami v roce 1983 s názvem *New Hope for Britain*. Program shrnoval představy labouristů, jakým směrem by měla Velká Británie v dalších letech směřovat. (Baker 2005: 24) Plán lze charakterizovat jako socialisticky orientovaný. Strana požadovala zrušení privilegovaných institucí, jako byly soukromé školy či Sněmovna lordů. Slibovali plnou zaměstnanost, sociální podporu, bydlení pro každého, vysoké zdanění bohatých nebo sociální redistribuci příjmů.

V souvislosti s členstvím v ES chtěli, aby země vystoupila, jelikož omezovala realizaci socialistického programu. Program říkal: „(...) *Britský odchod ze společenství je tou správnou politikou pro Británii (...)*.“ (Labour party manifesto 1983) Byl v něm

---

³⁰ Jednalo se o tzv. „gang čtyř“ složený z R. Jenkinse, Davida Owena, Billa Rodgerse a Shirley Williamsové. (Gowland et al. 2010: 84)

zakomponován i konkrétní návrh procesu odstoupení. Strana by nejprve zahájila předběžná jednání o vystoupení, jež by stanovila předpoklady a délku trvání tohoto procesu. Následně měli labouristé vydat zákon, který by Británii právně osvobodil od ES a stanovil přechodná období. (Labour party manifesto 1983)

Labouristé tak šli do voleb s velmi radikálním programem, kterým chtěli ohromit voliče. Výsledek voleb však ilustruje, že program nebyl veřejností přijat pozitivně. Labouristická strana dosáhla nejhoršího výsledku od roku 1935 a získala necelých 28 % hlasů.³¹ Na volbách je možné vidět, že program Labouristické strany byl pro voliče patrně příliš socialistický a nedokázali se s ním ztotožnit. (Jones 2007: 135–136) Období po volbách představuje jakousi reflexi strany a mnohé politické návrhy byly v následujících měsících vypuštěny. Čtyři měsíce po prohraných volbách nahradil M. Foota v čele Labouristické strany Neil Kinnock. N. Kinnock postupně stranu posouval směrem k pozitivnějšímu postoji vůči ES do takové míry, že při volbách do EP v roce 1989 byli labouristé daleko více proevropští než konzervativci. (Gowland et al. 2010: 111; Jones 2007: 136) Labouristé opětovně stáli na rozcestí, jelikož svou levicovou politikou nezaujali voliče. Právě N. Kinnock měl stranu opětovně dostat do vlády.

3.4 Modernizace evropské politiky labouristů

N. Kinnock byl zvolený předsedou labouristů v roce 1983, kdy porazil veškeré své soupeře rozdílem třídy.³² Zdědil však nezáviděníhodnou pozici, jelikož strana byla vnitřně rozdělena, a navíc se od ní odštěpili sociální demokraté, kteří ve volbách na rozdíl od labouristů slavili relativní úspěch. Zvolením N. Kinnocka však byly položeny základy pro modernizaci strany a změny přístupu k ES.

N. Kinnock prosazoval levicové názory uvnitř strany a v minulosti kritizoval politiku H. Wilsona a J. Callaghana. Podobně jako jeho kolegové ve straně zastával skeptický názor na ES, ale včas si uvědomil, že je nutné tento postoj změnit, protože stranu poškozoval. To dokázal volební neúspěch v roce 1983, jenž ilustroval neschopnost labouristů na tuto strategii nalákat voliče. Předseda strany vycítil nutnost změny labouristického smýšlení a rozhodl se stranu reformovat. (Jones 1996: 84; Young 1999: 476) Po roce 1983 můžeme pozorovat pozvolný obrat labouristů nejen v otázce evropské

---

³¹ Nově vzniká Aliance liberálů a sociálních demokratů obdrželo o pouhé 3 % méně hlasů.

³² N. Kinnock měl celkem čtyři soupeře. Kinnockovi se podařilo získat přesvědčivé vítězství, kdy získal 71 % hlasů. (Shaw 1994: 29)

integrace. N. Kinnock zůstal v čele po dobu dvou volebních období až do roku 1992 a v době jeho předsednictví můžeme identifikovat dvě fáze v otázce přístupu k ES.

První období mezi roky 1983–1987 bylo charakteristické nejednoznačností přístupu k ES. Podpora pro ES byla váhavá, ale závazek na vystoupení zmizel a strana souhlasila se členstvím v nich. U Labouristické strany se projevil reformní snahy, nicméně jsou omezené kvůli levicovým členům, jež straně nadále dominovali. (Tindale 1992: 276–277) N. Kinnock se snažil přesvědčit mírné představitele levicového křídla, aby přijali pragmatický přístup k Evropě a v některých případech se mu podařilo změnit jejich nedůvěru ve členství Británie v ES. (Forster 2002: 69) V druhém Kinnockově období, po prohraných volbách v roce 1987, vidíme podporu ES, která nabyla takových rozměrů, že na počátku 90. let můžeme hovořit o labouristech jako proevropské straně. Existuje několik důvodů, které vysvětlují fundamentální změnu strany v této otázce.

Volby v roce 1987 byly důležitým mezníkem pro vývoj vztahů směrem k ES. Volební program s názvem *Britain will win with Labour* potvrdil labouristický posun, kdy strana podpořila ES a veškeré jeho politiky. (The Labour party manifesto 1987) Strana cílila na širší spektrum voličů, nicméně výrazný volební úspěch nezaznamenala. Labouristé si sice polepšili, ale Konzervativní strana volby opanovala. (UK Political info) Významný obrat můžeme pozorovat ve volbách do EP v roce 1989. Ve volebním programu se strana označila za evropskou a porazila svého hlavního konkurenta, Konzervativní stranu. (Gowland et al. 2010: 111) Díky svému pragmatickému přístupu se straně podařilo konečně konzervativce porazit. Můžeme říci, že ve volebním programu strany z roku 1987 nebyly změny příliš patrné, ale o dva roky později již byly zcela zřejmé.

V druhé polovině 80. let uvnitř strany sílil názor, že je nutné posunout se směrem k postoji Aliance liberálů a sociálních demokratů s cílem sebrat jim voliče. Současně došlo k vymezení evropské politiky labouristů vůči hlavnímu rivalovi – Konzervativní straně. Politika směrem k ES byla důležitou arénou, jak porazit euroskeptickou Konzervativní stranu. (Fielding 1996: 26) Negativní postoj konzervativců vygradoval slavným projevem M. Thatcherové v Bruggách, jenž pramenil z rozčarování nad jednotným trhem, který nenaplnil její očekávání. Ke konci 80. let došlo k vzepětí nové vlny opozice vůči evropské integraci, tentokrát uvnitř Konzervativní strany. (Thatcherová

2003: 320–321; Usherwood 2002: 225) ES/EU se pro konzervativce stalo palčivým tématem a vedlo k pádu M. Thatcherové, Johna Majora, a nakonec i Davida Camerona.

Kromě volebního kalkulu byli labouristé nadšeni některými aspekty ekonomické a sociální dimenze ES.³³ Sociální rozměr integrace byl pro labouristy velmi atraktivní. Právní ochrana, pracovní a sociální podmínky, které si užívali zaměstnanci na kontinentu, byly předmětem zájmu. Labouristé ve vztahu k ES kladli důraz na sociální otázky a ekonomickou spolupráci, jelikož se snažili zapůsobit na dělnickou třídu a odbory. ES považovali za prostor, ve kterém mohli prosadit ochranu dělnických práv a nediskriminační opatření. (Baker 2005: 25) Tento rozměr ES souvisel s nástupem Jacquese Delorse na post předsedy Evropské komise. J. Delors inicioval řadu reformních opatření, jež měla ukončit stagnaci ES a vedla k podpisu *Jednotného evropského aktu* (JEA) a později k přijetí Maastrichtské smlouvy. (Gowland et al. 2010: 112–113) Sympatie si J. Delors mezi labouristy získal především svým projevem k britským odborům (*TUC*) v roce 1988. V projevu vyzdvihl nutnost nalézt dialog mezi zaměstnanci a zaměstnavateli nebo vyzval Velkou Británii k aktivní spolupráci na dokončení jednotného trhu, který byl pro ekonomický růst nevyhnutelný. J. Delors přispěl k proměně přístupu labouristů k evropské integraci. (Delors 1988; Roberts 2016) Labouristé i odbory začali vnímat sociální rozměr evropské integrace jako možnost, jak prosadit svůj program v oblasti ekonomické a sociální politiky. Uchopením sociální dimenze ES/EU se strana jasně vymezila vůči Konzervativní straně.

Všechny tyto okolnosti vedly k příznivějšímu postoji Labouristické strany k ES/EU. Vývoj ES šel ruku v ruce s nově reformovaným programem. N. Kinnock prosadil vznik týmu, jenž měl přezkoumat jednotlivé politiky ES. Skupina měla navrhnout způsob, jakým nejlépe spolupracovat se svými protějšky v Evropě. (Callaghan 2007: 204) Labouristická strana také navazovala kontakty s ostatními partajemi napříč Evropou, spolupracovala například s francouzskou Socialistickou stranou či německou Sociálně demokratickou stranou. Společně prosazovaly své politické zájmy uvnitř ES v rámci Evropské socialistické strany v Evropském parlamentu. (Callaghan 2007: 205)

Vnitřní rozpory v rámci strany na přelomu 80. a 90. let zeslábly. Stále však vně labouristů existovala skupina členů, která se stavěla proti reformním změnám. Negativní

---

³³ Z Labouristické strany již nezaznívá přesvědčení, že ES je kapitalistickým klubem a je v přímém rozporu se socialistickými myšlenkami strany. (Gowland et al. 2010: 112)

postoj tradičně zaujímal levé křídlo, jež bylo ovšem oslabené a izolované. Nejvýznamnější frakci představovala *Left Campaign Group* vedená T. Bennem. (Fielding 1996: 66) Ve straně nadále existovala euroskeptická opozice, ale neměla takovou sílu jako na počátku 80. let, aby ovlivňovala postoj stínové vlády k otázkám evropské integrace.

V roce 1992 se konaly další volby ve Velké Británii. Labouristé očekávali své vítězství, jelikož se Konzervativní strana zmítala ve vnitřních rozporech. Labouristický volební program³⁴ apeloval na ukončení sporů mezi Británií a ES, jež paralyzoval vzájemné vztahy a byl zapříčiněn nepřátelskou politikou konzervativců. Program dále sliboval aktivní zapojení do práce na hospodářské a měnové unii, požadoval reformu zemědělské politiky a podporoval rozšíření ES. (The Labour party manifesto 1992) Navzdory veškeré snaze ani tyto volby nepřinesly kýžený úspěch a labouristé opět prohráli.³⁵ Pro stranu to bylo překvapením, a bezprostředně po vyhlášení výsledku voleb se N. Kinnock rozhodl rezignovat na svou funkci. (Jones 1996: 100) N. Kinnock byl o vítězství ve všeobecných volbách přesvědčen a porážka pro něj znamenala šok. Neúspěch považoval za osobní selhání, proto se rozhodl nejvyšší stranickou funkci opustit.

Novým předsedou strany byl zvolen John Smith, jež pokračoval v proevropském přístupu svého předchůdce. Patřil mezi nadšené podporovatele evropské integrace, schvaloval myšlenku sociálně demokratické koncepce smíšené ekonomiky a pokračoval v modernizaci strany. (Fielding 1996: 75) V této době se na klíčové posty ve straně dostávají mladí modernisté jako T. Blair či G. Brown. Po náhlé smrti J. Smitha v roce 1994 se pro mladé členy otevřela cesta do vedoucích pozic a jedna etapa vývoje Labouristické strany tak skončila.

V 90. letech je patrný růst podpory Labouristické strany, do jisté míry způsobený úpadkem konzervativců. Konzervativní strana se v 90. letech potýká s obrovskými vnitřními problémy, které způsobil rozpor nad otázkou evropské integrace. Konzervativci se ocitli v krizi způsobené dědictvím M. Thatcherové. Velká Británie musela opustit EMS³⁶ v důsledku obrovské recese, jelikož udržení libry v EMS bylo velmi nákladné.

---

³⁴ Volební program nesl název *It's time to get Britain working again*.

³⁵ Labouristická strana výrazně posílala a snížila náskok konzervativců na 65 křesel v parlamentu. (UK Political info)

³⁶ Velká Británie se k EMS připojila v roce 1990. Premiérka M. Thatcherová byla proti, ale vzhledem k nátlaku ze strany svých spolustraníků nakonec souhlasila s připojením Británie k EMS. (Wall 2008: 89–90)

J. Major se rozhodl mechanismus opustit, a tento den bývá označován za tzv. *černou středu*. (Gowland et al. 2010: 123; Wall 2008: 109) Tyto události podkopaly pozici předsedy konzervativců a vedly k hlubšímu rozdělení strany. Vše ještě zhoršily problémy okolo ratifikace Maastrichtské smlouvy, jež vyústily až v hlasování o důvěře vládě, které vyvolal sám J. Major.³⁷ (Gifford 2008: 125–128) Labouristické straně se tak otevírá možnost reálně zaútočit na vítězství ve volbách.

---

³⁷ Ratifikace Smlouvy o Evropské unii byla velmi složitá a došlo k ní až po vyvolání hlasování o důvěře vládě J. Majorem. Majorovi byla vyslovena důvěra a došlo ke schválení Maastrichtské smlouvy. Konzervativní poslanci se obávali, že v případě vyslovení nedůvěry svému předsedovi by konzervativci prohráli následné volby. (Gifford 2008: 128)

4 New Labour vs. post–New Labour

Labouristická strana se po roce 1994 snažila distancovat od politiky 80. let a zaujala jasně proevropský postoj. Evropská politika labouristů je po nástupu T. Blaira do čela strany charakteristická snahou o odpoutání se od tradiční evropské (euroskeptické) politiky. Od této doby se v čele strany vystřídali čtyři předsedové - T. Blair, G. Brown, E. Miliband a J. Corbyn, který zastává předsednické křeslo doposud. Zvolení T. Blaira předsedou strany odstartovalo novou éru Labouristické strany, která se v roce 1997 opět stává vládnoucí stranou a u moci zůstává až do roku 2010. Blairovi labourističtí následovníci v předsednickém křesle navazovali na jeho politiku a museli se vyrovnat s dědictvím New Labour. G. Brown i E. Miliband pokračovali víceméně v Blairových stopách. Určitou změnu přináší J. Corbyn pocházející z levého křídla a vyznávající socialistická stanoviska, který je však nucený brát v potaz středolevicové názory většiny spolustraníků.

Cílem této kapitoly je zjistit, zda se strana labouristů po roce 1994 distancovala od euroskeptické tradice vycházející z britské identity, postojů a politik vůči evropské integraci nebo ta nadále ve straně přetrvává. Zaměříme se na lídry strany po roce 1994 a pokusíme se identifikovat jednotlivé nuance mezi nimi na základě analýzy jejich evropské politiky.

4.1 Evropská politika Tonyho Blaira

T. Blair se stává předsedou strany v roce 1994 a veškeré své síly vložil do přípravy strany na další parlamentní volby, které chtěl s labouristy vyhrát. Spolu s G. Brownem reprezentoval novou krev uvnitř labouristů. Zastával myšlenku modernizace strany, která byla nezbytná pro úspěch v příštích parlamentních volbách. (Young 1999: 483) Po nástupu do čela strany zahájil řadu kroků, jež měly přiblížit labouristy středovým voličům. Od počátku svého působení zastával proevropské názory, které však nebyly v souladu s britskou euroskeptickou veřejností a médií. Cílem T. Blaira bylo v evropských tématech překonat euroskeptickou tradici, která byla v britské společnosti hluboce zakořeněna. Volby v roce 1997 se mladému předsedovi podařilo vyhrát a labouristé se po 18 letech vrací do vlády (Bulmer 2008b: 4–5). K prosazování proevropské politiky musel přijmout řadu strategií a taktik, jejichž cílem bylo snížit volební význam evropských otázek. Do jaké míry byl T. Blair ve svých záměrech úspěšný, zda se mu podařilo

překonat euroskeptickou tradici se pokusím ilustrovat na postoji labouristů pod jeho vedením k stěžejním evropským politikám tohoto období, a to na jednotné měně, konstituční smlouvě a Společné zahraniční a bezpečnostní politice (SZBP).

4.1.1 Ideová východiska Tonyho Blaira

T. Blair po svém zvolení v roce 1994 pokračoval v modernizaci strany, která započala již v 80. letech, ale s mladým předsedou nabrala nový směr. Obnova strany měla být způsobem, jak dosáhnout vítězství v dalších parlamentních volbách. (Fella 2006a: 625) Strategie spočívala v oproštění se od strany (*Old Labour*) spojené s nepopulárními ekonomickými kroky a roztržitostí z počátku 80. let, jež vedly až k odštěpení Sociálních demokratů. Transformací strany na *New Labour* chtěl T. Blair demonstrovat fundamentální obrat labouristů v souvislosti s jeho zvolením a zdůraznit, že se strana distancovala od politiky minulého desetiletí. Pro voliče byla strana na počátku 90. let stále stejná a zastávala totožné názory jako před deseti lety, což bylo podle mladých představitelů strany (T. Blair či G. Brown) nutné změnit. N. Kinnockovi se nepovedlo dle Blairova názoru přesvědčit voliče, že došlo ke skutečné transformaci strany, a proto byla ve volbách v roce 1992 poražena. (Fielding 2003: 3; White 2001: 12–14) Vytvoření názvů Old a New Labour neznamenal žádnou zásadní změnu v politice labouristů, jelikož i Blair navazoval na již započaté reformy N. Kinnocka. Spíše se jednalo o volební tah, jak upozornit na kontrast mezi novým a moderním pojetím strany od starého a tradičního.

Cílem New Labour bylo oslovit široké spektrum voličů, což znamenalo proměnit tradičně dělnickou stranu v tzv. catch-all-party. Do politického slovníku se dostává slovní spojení *třetí cesta*³⁸ (*Third Way*), které reprezentovalo modernizaci strany. Jednalo se částečně o společný výtvar T. Blaira a amerického prezidenta Billa Clintona, jež zároveň pojilo jednotné ideologické smýšlení a přátelství. Třetí cesta představovala střední cestu mezi levicí a pravicí. Šlo o určitý neoliberalní koncept spojující prvky labouristické a konzervativní politiky. Důraz byl kladen na tržní hospodářství bez zásahů státu do ekonomiky, ke kterým mělo dojít pouze v případě ekonomických či sociálních krizí. Na mezinárodním poli *třetí cesta* soustředila na svobodný mezinárodní obchod pod kontrolou Světové obchodní organizace. Preferovány byly multilaterální smlouvy a

---

³⁸ Myšlenkovým otcem T. Blaira je autor konceptu třetí cesta Anthony Giddens. (Casey 2009: 6)

globální politika, která reflektovala etiku, mír, životní prostředí a bezpečnost. (Baker, Schnapper 2015: 72; Fielding 2003: 62–65; Norris 2001: 34–35)

V evropské dimenzi navázala do jisté míry New Labour na předchozí konzervativní vlády. V ekonomické rovině se strana snažila o přiblížení modelu liberálního pojetí ekonomiky, který chtěla aplikovat na evropské úrovni. Vzdaluje se tak od tradičního labouristického tématu, a to apelu na sociální dimenzi politiky EU. Cílem je zajištění konkurenceschopnosti a flexibility evropského pracovního trhu. (Fella 2006b: 388–390) K důležité změně došlo v oblasti zahraniční politiky Velké Británie a důrazu na posílení evropské spolupráce. T. Blair jasně deklaroval záměr o zahájení čerstvých vztahů mezi Británií a EU i snahu zlepšit jejich vzájemné vztahy. „*Chci, aby byla Británie jednou z vedoucích zemí v Evropě (...). Toto je dobrý okamžik pro čerstvý start Británie v Evropě.*“³⁹ (Blair citován in Wall 2008: 162) Nástup T. Blaira tak pro mnohé znamenal naději na zlepšení spolupráce a splnění jeho slibu ohledně návratu Británie do srdce Evropy.

Předseda strany nezastával vůči EU zcela nekritický názor, ale dobře si uvědomoval, že EU představuje na mezinárodním poli důležitého mocenského hráče, který může Británii pomoci k nabytí opětovného postavení ve světě. Dobu v opozici můžeme považovat za určité taktické manévrování Blaira, jelikož jeho cílem bylo zvítězit ve volbách za každou cenu. Pokud se mu to hodilo, tak vládnoucí konzervativce v evropských otázkách kritizoval, někdy naopak jejich politiku podpořil v návaznosti na veřejné mínění nebo budoucí plány labouristů. (Young 1999: 484–487)

Názory T. Blaira ilustruje jeho esej vydaná v roce 1997, která předchází volebnímu programu.⁴⁰ V pamfletu se vrací ke třem Churchillovým kruhům. O Commonwealthu mluví v souvislosti s citovou vazbou Britů, nicméně vztahy s ním nemohou nahradit spojení s Evropou. Naopak však trvá na zachování speciálních vztahů s transatlantickým partnerem USA. Od počátku si hraje s myšlenkou Británie jako mostu mezi USA a Evropou. Předpokládal, že pro Británii je velmi výhodné udržovat blízké vztahy s USA a zároveň být vedoucím státem uvnitř EU. (Blair 1997) Volební program s názvem *New Labour because Britain deserves better* se nese v podobném duchu a odráží představy New Labour ohledně vládnutí Velké Británie. Velká pozornost

---

³⁹ Tento záměr deklaroval ve svém projevu v roce 1999 s názvem „*A New Role for Britain in the World.*“

⁴⁰ Jedná se o esej s názvem *New Britain: my vision of a young country.*

je věnována právě evropské otázce. Británie by měla stát v čele reformy Evropy, která má být založená na národních státech a hájit národní zájmy Británie na evropské úrovni. Program také nastiňuje budoucí reformy, mezi něž patří například dokončení jednotného trhu, podpora rozšíření EU o nové členy, institucionální reformy, reforma zemědělské politiky, podpis Sociální charty atd. (The Labour party manifesto 1997) Tyto dva dokumenty představují základ evropské politiky New Labour.

4.1.2 Strategie Tonyho Blaira v evropské politice

Záměrem T. Blaira bylo po nástupu k moci v roce 1997 dostat Británii zpět do srdce Evropy a stát se lídrem budoucí reformy EU. Premiér jasně deklaroval svou proevropskou pozici a snahu o této změně přesvědčit i své evropské partnery. Jeho cílem bylo odpoutání se od britské euroskeptické tradice, jež je v britské společnosti hluboce zakořeněna. (Daddow 2013: 212–213) Evropská politika měla být založena na konstruktivní a pragmatické diplomacii. New Labour zaujala více proevropskou pozici, jejímž cílem bylo odpoutání se od euroskepticismu. Dle Simona Bulmera labouristé po roce 1997 vyznávají politiku *utilitárního supranacionalismu* založeného na využití potenciálu, který EU nabízí a na prosazování národních zájmů i vlastních politických cílů na evropské úrovni v souladu s voličskou podporou. (Bulmer 2008a: 597–598) Problémem bylo, že britská veřejnost nebyla nakloněna evropským otázkám a řešením. Domácí strategie utilitárního supranacionalismu proto spočívala v depolitizaci evropských témat a snížení jejich volebního významu.

Otázky EU byly na počátku premiérství T. Blaira významným tématem, ale ke konci se transformovaly v okrajový zájem a staly se Blairovou Achillovou patou. Blairova vláda jistě zaznamenala řadu úspěchů v evropské politice, nicméně bývá často kritizována za neschopnost využít příležitostí, které EU nabízela. Proto je Blairova administrativa hodnocena smíšeně. Proevropské smýšlení Labouristické strany naráželo na euroskeptickou veřejnost, u které se nepodařilo vypěstovat nový proevropský konsenzus. (Oppermann 2008: 156–157; Startin 2015: 317) T. Blair si uvědomil, že je nutné snížit volební význam⁴¹ evropských témat, k čemuž jeho vláda využívala řadu strategií.

---

⁴¹ V souvislosti s domácím politickým nastavením je nutné si uvědomit, že jakýkoliv volební vliv vycházející z evropské politiky by byl pravděpodobně pro New Labour škodlivý.

V rámci Blairovy evropské politiky je možné pozorovat čtyři na sebe navazující mechanismy či vládní strategie, které labouristé využívali pro snížení významu témat EU. (Oppermann 2008: 170) Prvním z nich je zmírňování rozdílu mezi labouristy a konzervativci. V 80. letech došlo ke změně v evropském postoji jak u labouristů, tak u konzervativců. Labouristická strana se stala více proevropskou jako alternativa k euroskeptickým konzervativcům. New Labour však v polovině 90. let zaujala více pragmatický postoj. Ačkoliv udržovali prointegrační směr, labouristé se vrátili ke strategii snižování politických rozdílů mezi dvěma hlavními politickými stranami ve Velké Británii. (Oppermann 2008: 171) Proevropská pozice byla vykreslována ve smyslu ochrany národních zájmů a bránění britské suverenity, což je patrné v článku T. Blaira v roce 1997 pro bulvární deník *The Sun*: „*Budeme bojovat za zájmy Británie a za udržení naší nezávislosti za každou cenu. (...) Jsem britský patriot.*“ (Blair citován in Brace 1997) Cílem politiky New Labour bylo zabránit Konzervativní straně realizovat euroskeptický apel na voliče a znemožnit jí využít taktiku spočívající ve zvyšování významu evropských témat.

Druhým mechanismem Blairovy vlády pro snížení významu evropských otázek byla jejich depolitizace, která spočívala v přesunutí politického a diskrétního procesu na technokratický a na pravidlech založený rámec rozhodování. Jedná se především o reakci na kontroverzní politiky, při níž se snažíme vyvarovat kritice ze strany našeho oponenta. V případě úspěchu dojde k upozadění daného tématu a vyhneme se jeho vlivu na vnitrostranickou soutěž. Za typický příklad můžeme považovat oznámení G. Browna ohledně politiky labouristické vlády vůči euru. Jeho přijetí mělo záviset na splnění pěti ekonomických testů. (Bulmer 2008a: 599–601) Depolitizace tedy spočívala v přesunutí politických rozhodnutí vlády na přístup, založený na určitých pravidlech, která měla zredukovat volební vliv.

Vládní strategie dále využívala delegování konečné zodpovědnosti na veřejnost tím, že by jí umožnila vetovat danou problematiku skrze referendum. V době své vlády se T. Blair rozhodl přenést zodpovědnost na voliče dvakrát, a to v případě jednotné měny a konstituční smlouvy. Ačkoliv se referendum nekonalo ani v jednom z těchto dvou případů, premiér se snažil využít tento slib pro snížení potenciálu, které by euro a ústavní smlouva mohly mít na ovlivnění výsledku voleb. (Oppermann 2008: 174) Díky této strategii se Konzervativní straně nepovedlo v kampani *Save the Pound* uspět. Ocítla se ve

svízelné pozici, jelikož kvůli labouristickému slibu referenda nemohla přesvědčit voliče, že hlas pro konzervativce ve volbách roku 2001 představuje jedinou možnost, jak zabránit přijetí eura. (Geddes 2002: 150–153) Využití příslibu referenda jako prostředku omezení významu evropské politiky je podmíněno čtvrtou strategií, kterou Blairova vláda za tímto účelem využila, a to politikou odložení kontroverzních evropských politických rozhodnutí.

Poslední strategií, kterou Blairova vláda používala je tedy odkládání rozhodování o sporných evropských otázkách. Tato taktika souvisí s institutem referenda, jelikož umožňuje vládě mít nad celým procesem kontrolu a nastavit datum jeho konání. Tento mechanismus byl opětovně použit jak v případě debaty ohledně přijetí jednotné měny, tak v souvislosti s konstituční smlouvou. (Oppermann 2008: 176)

Blairova vláda využívala kombinaci několika strategií, jež měly za úkol snížit volební význam evropských otázek. Cílem bylo překonání britského euroskepticismu skrze „utilitární supranacionalismus.“ Tato strategie byla v některých případech fungující, naopak někde se ukázala jako neúspěšná. Politika labouristů vůči EU prošla v období vlády T. Blaira proměnou. V prvním volebním období byla charakteristická pragmatickým a konstruktivním přístupem, který se v druhém období přeměnil v defenzivní přístup a premiér kladl důraz na transatlantické vztahy. Proměna postoje byla ovlivněna několika okolnostmi, zejména vnitřním vývojem EU, invazí do Iráku či domácími faktory souvisejícími s euroskeptickým tiskem a veřejností. (Smith 2005: 703–704)

4.1.3 Labouristé a otázka přijetí eura za vlády Tonyho Blaira

Vstup do EMU patřil k jedné z nejdůležitějších evropských politik T. Blaira. Navzdory pozitivnímu přístupu New Labour k této problematice, nedošlo ve Velké Británii k přijetí jednotné evropské měny. V britském kontextu se jednalo o velice kontroverzní otázku a bylo nutné zachovat její nízký volební význam. Otázka přijetí eura měla v Británii spíše politickou než ekonomickou dimenzi. Odpůrci jednotné měny nepoukazovali na negativní ekonomické dopady, ale spíše na politické důsledky v podobě ztráty suverenity Bank of England ve prospěch Evropské centrální banky.

T. Blair se k otázce přijetí eura stavěl pragmaticky a uvědomoval si palčivost tématu. Labouristický kabinet zastával v této otázce jednotný postoj, nicméně drobné

rozdíly panovaly v souvislosti s termínem jeho zavedení. Podmínky, za jakých měla Velká Británie přijmout jednotnou měnu byly nastaveny ministrem financí G. Brownem již v roce 1997. Premiér agendu ohledně EMU přesunul právě na G. Browna, který měl plnou kontrolu nad problematikou jednotné měny. Ministr financí rozhodl, že Británie přijme euro za podmínek splnění pěti ekonomických testů.⁴² Navíc přetrvával požadavek na konání referenda, ve kterém měla veřejnost rozhodnout o budoucnosti jednotné měny. (Bulmer 2008a: 601; Giddings 2004: 149–150) Rozhodnutí podmínit referendum pěti ekonomickými testy oddálilo jeho případné konání. New Labour se rozhodla, že se lidové hlasování nebude konat ihned po nástupu do úřadu. T. Blair si nebyl jistý jeho výsledkem a nechtěl riskovat porážku po chvíli, co usedl do premiérského křesla. Tato myšlenka se objevila v době, kdy se těšil nejvyšší popularitě, čehož mohl využít. V následujících letech jeho popularita klesala a bylo by obtížné přesvědčit skeptickou veřejnost, aby hlasovala pro přijetí společné měny. (Smith 2005: 718) Slib referenda v dlouhodobé perspektivě znamenal, že vláda zabránila, aby byl problém řešen parlamentním procesem.

Tato taktika měla jasnou politickou funkci a vycházela z labouristické strategie snižování významu otázek EU. K ní byli labouristé nuceni, jelikož ve Velké Británii existovala silná opozice, která představovala hlavní překážku britského vstupu do EMU. Jednalo se zejména o konzervativní stranu, média a britskou veřejnost. Konzervativní strana se od počátku stavěla proti vstupu Velké Británie do EMU a ve svých volebních kampaních se proti euru ostře vymezovala. (Gowland et. al 2010: 143; Jones 2007: 133) Důležitý vliv na politiku mají i britská média a největší britské noviny se stavěly proti přijetí eura. Labouristé museli brát jejich vliv vážně, jelikož z velké části ovlivňovaly chování voličů. (Startin 2015: 317) Nejdůležitější vliv na stanovisko vlády má britská veřejnost, která je ve své podstatě euroskeptická a myšlenku eura odmítala. (Smith 2005: 718) Z těchto důvodů zvolili labouristé opatrnou taktiku, která spočívala v depolitizaci tématu, odložení rozhodnutí o něm na později a delegovala veto na veřejnost.

Depolitizace tématu znamenala, že se budoucí debata ohledně eura měla soustředit pouze na ekonomické benefity členství, a ne na politické dopady. Nejednoznačnost pěti ekonomických testů dovolila vládě mít nad načasováním referenda moc a pomohla jí legitimizovat jakékoliv rozhodnutí. Problém nastal v souvislosti s vytvořením vakua,

---

⁴² Mezi pět ekonomických testů patřilo: udržitelná konvergence mezi Velkou Británií a eurozónou; dostatečná flexibilita ekonomiky Británie schopná vyrovnat se s členstvím; zlepšující se podmínky pro investice; pozitivní dopad na odvětví finančních služeb; podpora trvalého růstu zaměstnanosti. (Bulmer 2008a: 601; James, Oppermann 2009: 289)

čímž se omezila schopnost vlády vést otevřenou kampaň ve prospěch přijetí eura. V této otázce byla moc ministerstva zahraničí a kabinetu omezena a pravomoci se přenesly na ministerstvo financí. Blair podcenil Brownův skepticismus vůči EMU a za tento krok byl často kritizován. Díky pěti ekonomickým testům získal G. Brown v této klíčové otázce možnost veta. (James, Oppermann 2009: 289–290) Postoj G. Browna můžeme hodnotit jako konstruktivní a pragmatický. Ministr financí neodmítal členství v EMU jako takové, ale k celé situaci se stavěl opatrně. Své výtky stavěl na čistě ekonomických argumentech, protože se obával rizik, které může toto rozhodnutí Británii přinést. (Forster 2002: 122) Hodnocení ekonomických testů z roku 2003 na začátku shrnuje vládní politiku vůči euru vyzdvihující ekonomické výhody. Nicméně nebyly splněny všechny ekonomické testy a připojení k EMU prozatím nebylo v britském ekonomickém zájmu. (HM Treasury 2003) Problematika týkající se přijetí jednotné měny byla postupně upozaděna jinými tématy, jako byla otázka invaze do Iráku či jednání o konstituční smlouvě.

Politické tlaky, média a euroskeptická veřejnost zapříčinily, že T. Blair nemohl provádět aktivnější proevropskou politiku. (Cowell 2004) V souvislosti s jednotnou měnou zvolil přístup založený na utilitárním supranacionalismu a využil strategii pro snížení významu této evropské otázky v podobě depolitizace tématu, delegování veta na veřejnost a odsunutí rozhodnutí o této důležité otázce na dobu neurčitou.

4.1.4 Labouristé a konstituční smlouva za vlády Tonyho Blaira

Velká Británie se tradičně stavěla proti institucionálním změnám ES, respektive EU, jelikož se obávala posilování její supranacionální dimenze. K posunu došlo za vlády T. Blaira v souvislosti s konstituční smlouvou, která dominovala jako evropské téma druhému období jeho vlády. Důvodem byla snaha premiéra o konstruktivní zapojení Británie v debatě o budoucí institucionální reformě.

Otázka nové smlouvy ukazuje zmatky ze strany vlády v reakci na domácí politická omezení. Na jedné straně britská vláda přijala pragmatický postoj k jednání o ústavní smlouvě a byla v mnoha směrech úspěšná při utváření obsahu. Na druhou stranu se při vyjednáváních na evropské půdě postupně stavěla čím dál více negativně. Na mezivládní konferenci, která probíhala v průběhu roku 2004, se často odvolávala na překročení „červených linií“ (*red lines*), což u evropských partnerů evokovalo vzpomínky na konzervativní vlády. (James, Oppermann 2009: 290–291)

Podpis Smlouvy z Nice nevyřešil všechny výzvy vycházející z budoucího přistoupení kandidátských zemí, s nimiž se měla vyrovnat právě Smlouva o Ústavě pro Evropu. Ambice byly vysoké a členské země se shodly na vytvoření evropské ústavy. Poprvé neměla smlouva vycházet z návrhu mezivládních konferencí, ale z námětu Konventu.⁴³ (Bulmer 2008a: 606-607) T. Blair se nejprve k myšlence ústavní smlouvy stavěl opatrně, nicméně v roce 2002 již můžeme vidět změnu v jeho uvažování, kdy prohlásil: „(...) *potřebujeme řádnou ústavu pro Evropu, která dává jasně najevo, že hnací silou je unie národů, a ne superstát, jenž by omezoval národní suverenitu a národní identitu.*“ (Blair citován in Baker, Schnapper 2015: 56) Problémem bylo, že britská veřejnost nebyla návrhem nadšená, stejně jako konzervativní opozice. Blairova popularita byla značně pošramocena invazí do Iráku. Britská média od počátku roku 2003 vyjadřovala svůj nesouhlas s budoucí smlouvou z důvodu dopadu na britskou svobodu a požadovala referendum. (Baker, Schnapper 2015: 56) Od té doby můžeme vidět tlak ze strany britského tisku na vládu. To vedlo k tvrdší vládní rétorice na evropské půdě, ale neznamenalo to, že byl T. Blair v jednáních méně úspěšný.

New Labour v jednáních demonstrovala mezivládní tendence. To se projevilo v případě otázky fixního období prezidenta Evropské rady, proti čemuž se stavěly menší státy, jelikož se obávaly budoucího ohrožení vlastních zájmů. V této oblasti měla Británie plnou podporu Francie a Německa. V dalších oblastech byli Britové daleko více izolováni, hlavně z důvodu „červených linií,“ jež se týkaly oblastí zdanění, trestního práva, zahraniční politiky, obrany a sociálního zabezpečení, tedy oblastí, u kterých si Velká Británie nepřála ztrátu veta. (Smith 2005: 717) Konečnou verzi ústavní smlouvy můžeme považovat za úspěch pro T. Blaira i přesto, že britský tisk a veřejnost nadále spatřovala dokument jako federalistický.

V roce 2004 se konaly volby do Evropského parlamentu a předpokládalo se, že Konzervativní strana porazí labouristy. Premiér T. Blair se rozhodl pro nečekaný krok a podmínil schválení smlouvy souhlasem lidu v referendu.⁴⁴ Tuto myšlenku T. Blairovi vnukl ministr zahraničí Jack Straw, který ho přesvědčil, aby přislíbil lidové hlasování. Stál za tím pragmatismus, jelikož veřejnost, média i Konzervativní strana byli proti. Slib referenda pomohl odvrátit negativní kampaň jak v evropských volbách, tak o rok později

---

⁴³ Konání Konventu bylo o budoucí institucionální reformě bylo odsouhlaseno na summitu v Laekenu v prosinci 2001. Předsedal mu bývalý francouzský prezident Giscard D'Estaing. (Miers 2004: 33)

⁴⁴ Rozhodnutí ohledně konání referenda oznámil jen pár týdnů před volbami do Evropského parlamentu. O rok dříve ve Varšavě prohlásil, že referendum není na místě. (Wall 2008: 186)

v těch parlamentních. (Wall 2008: 183) Podobně jako v případě plánovaného referenda o jednotné měně se jednalo o taktiku T. Blaira, jak zajistit snížení významu otázky konstituční smlouvy.

Změna vládního přístupu odráží změnu v autonomii rozhodování Blairovy vlády. Prvotní projednávání smlouvy probíhalo téměř bez povšimnutí britské veřejnosti a médií, což vládě poskytlo značnou nezávislost ve vyjednávání ústavní smlouvy. To se začalo měnit po roce 2003 z několika důvodů. Konzervativní vláda postupně zvyšovala svůj nesouhlas se smlouvou, což se naplno projevilo v kampani před evropskými volbami. Za druhé se problematika dostává do zájmu médií, poté co je v roce 2003 publikován návrh smlouvy. Navíc *The Sun* a *Daily Mail* započali kampaň za konání referenda. (Baker, Sherrington. 2005: 307) Posledním důvodem byla kritika konstruktivního vládního vyjednávání ze strany odborů a části labouristů. Stranická disciplína byla narušena v souvislosti s hlasováním o návrhu smlouvy, kdy se 15 labouristických poslanců rebelovalo proti vlastní straně. (James, Oppermann 2009: 292) Zvyšující se význam tohoto tématu ve Velké Británii přinutil T. Blaira slíbit referendum ohledně přijetí smlouvy.

Ve všeobecných volbách v roce 2005 došlo ke znovuzvolení labouristů, tentokrát však s mnohem menší většinou než v předchozích letech.⁴⁵ Volební program explicitně podmiňoval přijetí konstituční smlouvy konáním referenda. (The Labour party manifesto 2005) Otázka budoucnosti institucionální reformy se tak přesunula do třetího volebního období. Celou situaci částečně ulehčila neúspěšná referenda ve Francii a Nizozemí, po nichž se hlavy členských států rozhodly, že dojde ke dvouletému období reflexe. V druhé polovině roku 2005 se labouristické vládě naskytla nová příležitost, jak během třetího volebního období prosadit politiku utilitárního supranacionalismu. Ve svém proslovu ve Štrasburku v červnu 2005 T. Blair poskytl novou vizi pro EU a volal po reformě ekonomické a sociální politiky EU. (Bulmer 2008a: 604–605) Británie se tak stala hlavním obhájcem období reflexe v procesu ratifikace, čímž obešla jakékoliv plány na budoucí konání referenda (to později pomohlo G. Brownovi). Blairova vláda využila své pozice a protlačila evropskou agendu tak, aby vedla k obnovení diskuse o oživení smlouvy. Vláda nechtěla předložit přepracovaný text k ratifikaci, ale spíše usilovala

---

⁴⁵ Vítězem voleb se opět stala Labouristická strana, která však získala mnohem menší většinu než v předchozích volbách. Labouristé získali 35,3 % hlasů a 356 křesel, což bylo o 47 křesel méně, než získali v minulých volbách. Naopak Konzervativní strana posílila a obdržela 32,3 % hlasů a 198 křesel v parlamentu. To bylo o 33 míst v parlamentu více než ve volbách v roce 2001. (BBC News 2001)

o nahrazení ústavní smlouvy skromnější verzí - „reformní smlouvou“. (James, Oppermann 2009: 292)

T. Blair podobně jako v případě jednání o přijetí jednotné měny využil politiky utilitárního supranacionalismu a jeho strategií bylo snížení volebního významu tohoto tématu. Prvotní nezájem veřejnosti, médií a konzervativců znamenal, že labouristé mohli na evropské úrovni prosazovat pragmatickou a konstruktivní politiku. V roce 2003 došlo ke změně a labouristům nezbývalo nic jiného než tuto problematiku depolitizovat, přesunout rozhodovací pravomoc na veřejnost a nakonec odsouvat rozhodnutí o této otázce.

4.1.5 Zahraněční politika Británie za vlády Tonyho Blaira

Jednou z oblastí, ve které je T. Blairovi přičítán úspěch, je rozvoj obranné politiky EU. Přijetím pozitivního přístupu k posílení role EU v této oblasti se labouristé postavili do středu debaty a výrazně ovlivnili podobu budoucí politiky. Ihned po nástupu do premiérské funkce měl T. Blair možnost naplnit svůj závazek na zlepšení vztahů mezi Velkou Británií a EU a být lídrem její reformy. Snahou vlády bylo konstruktivní zapojení se do dění v EU a spolupráce s Francií a Německem. Problémem bylo, že T. Blairovi se nepodařilo tuto rétoriku proměnit v praxi.

Blairova iniciativa byla založena na třech vzájemně propojených argumentech. Jednalo se o reakci vlády na eskalaci konfliktu v Kosovu, která odhalila nedostatečnost stávajících politických a vojenských nástrojů EU, a závislost Evropy na pomoci USA. Druhým důvodem bylo přehodnocení vztahu mezi EU a NATO. Británie již nevnímala EU jako ohrožení NATO, ale jako jeho doplněk. Šlo o základní kámen Blairovy strategie pro Británii jako mostu mezi Evropou a USA. Poslední argument představoval úsilí Britů o využití obranné iniciativy jako prostředku pro posílení svého vlivu na budoucí podobu EU. (James, Oppermann 2009: 287–288)

V době nástupu T. Blaira k moci do čela Velké Británie se v Bruselu vedla debata ohledně rozšíření hlasování kvalifikovanou většinou v oblasti druhého a třetího pilíře Maastrichtského chrámu. Velká Británie se k této otázce stavěla skepticky, jelikož se obávala o budoucnost NATO, které považovala v oblasti obrany za jedinou bezpečnostní záruku. (Gowland et al. 2010: 144–146) T. Blair se snažil svým evropským protějškům ukázat, že Británie má zájem na pokroku v oblasti obrany a bezpečnosti a inicioval svůj vlastní plán. Výsledkem byla deklarace ze St. Malo z prosince 1998 znamenající

prohloubení spolupráce v oblasti obrany a faktický vznik Evropské bezpečnostní a obranné politiky⁴⁶ (EBOP). Britové velmi usilovali o to, aby nedošlo k ohrožení primární úlohy NATO či jejímu oslabení a EBOP byla konstruována s tímto požadavkem. (Wall 2008: 172–173) Prvotní zápal za pár let vystřídala krutá realita spojená s odlišnými zájmy jednotlivých členských států. První rozpor v souvislosti s obrannou politikou se objevil začátkem na přelomu let 2002 a 2003 ohledně invaze do Iráku.

V oblasti zahraniční politiky je patrný rozdíl oproti konzervativním vládám. T. Blair se spolu s New Labour soustředil na vyšší principy vycházející z politiky třetí cesty, jako byly etika, humanitární intervence či rozvojová pomoc. Právě etika a humanitární intervence byly prezentovány jako klíčové v rozhodnutí participovat na válce v Iráku. Otázkou však je, do jaké míry to byla pravda. (Bulmer 2008a: 610–611) Po útocích z 11. září 2001 se americký prezident George W. Bush rozhodl bojovat proti státům tvořícím tzv. osu zla.⁴⁷ Záminkou k útoku byla obava z možného vyvinutí zbraní hromadného ničení Irákem. O rok později byla vydána tzv. doktrína preventivního užití síly proti státům osy zla, se kterou se Velká Británie plně ztotožnila. Celá situace se nejprve řešila na půdě OSN, nicméně nejednotnost států ohledně této otázky vyústila pouze ve vydání několika rezolucí apelující na Irák, aby dovolil kontrolu zbrojním inspektorům. Irák rezoluce ignoroval a odmítl vpustit inspektory na své území. (Herring, Robinson 2014: 219)

Prvotní snahou Blairovy administrativy byla možnost vyřešit konflikt bez užití síly, ale tento pokus selhal. Velké Británii a USA se podařilo přesvědčit Radu bezpečnosti OSN, aby vydala rezoluci znamenající poslední varování pro Irák. Ta ovšem také nebyla Irákem dodržena, což posloužilo k obhajobě a legitimizaci vojenského útoku. T. Blair potřeboval, aby válka byla mezinárodně i legálně ospravedlnitelná, a právě nedodržení rezoluce mu to zajistilo. Premiér tím získal silný argument pro zdůvodnění vojenského konfliktu před vlastní stranou, parlamentem⁴⁸ a veřejností. Velká Británie navíc na přelomu 2002/2003 zintenzivnila diplomatické snahy kvůli mezinárodní podpoře války v Iráku. (Keohane 2005: 64–69) Účast Spojeného království po boku USA ve válce v Iráku je dle Younga a Crawfordové důsledkem poučení se země z minulých chyb.

---

⁴⁶ EBOP oficiálně vzniká až v roce 1999 na summitu v Kolíně nad Rýnem na základě britsko–francouzské deklarace ze St Malo.

⁴⁷ Osa zla byl termín užíván americkým prezidentem G. W. Bushem pro skupinu států, které napomáhají terorismu a vyrábí zbraně hromadného ničení. (Keohane 2005: 63)

⁴⁸ Válku v Iráku posvětila i Konzervativní strana, která s podporou USA souhlasila. (Keohane 2005: 65)

Autoři zdůrazňují debakl při Suezské krizi v roce 1956, kdy netrpělivost Francie a Velké Británie ohledně neschopnosti OSN vydat rezoluci vyústila v útok bez svolení OSN. USA se postavily proti tomuto ataku a na Velkou Británii tlačily, aby se z konfliktu stáhla. Britové si z této potupy vzali ponaučení a uvědomili si, že jejich národní zájmy jsou spojeny s USA. (Young, Crawford 2011: 89) Tato rozdílná vize vztahů s USA nám taktéž pomáhá vysvětlit odlišné pozice ke konfliktu v Iráku.

Na počátku roku 2003 se situace na evropské půdě vyhrotila, jelikož se členské státy neshodly na jednotném postupu ohledně situace v Iráku. Postoj k válce v Iráku tak reflektují slova komentátora *The Guardianu* Fräsera Camerona tvrdícího, že v případě závažných politických krizí, hlavně těch, které zahrnují ozbrojený konflikt, není Unie schopna jednat jednotně a efektivně. (Chari, Cavatorta 2003: 2) Na základě pozitivních zkušeností z jednání ohledně EBOP a zápalu Británie pro rozvoj EU v této oblasti se předpokládalo, že EU bude v otázce Iráku jednat multilaterálně a prosazovat mírové řešení, nicméně státy EU nebyly schopny dosáhnout v této záležitosti konsenzu. Irácká krize tak znamenala demonstraci neschopnosti a nefunkčnosti SZBP. Můžeme ji také vnímat jako jakýsi test administrativy T. Blaira a jeho snahy o návrat Velké Británie do centra Evropy. (Wall 2008: 174) Zde je již patrné, že Blairův záměr dostat Británii zpět do evropského dění není úplně prioritní a spíše se jednalo o rétoriku směřem k evropským partnerům. Koalice s USA nám znázorňuje pokračující důležitost transatlantských vztahů pro Velkou Británii.

Shodu se na evropské půdě se státům nalézt nepodařilo a došlo k hlubokému rozkolu mezi členskými zeměmi, včetně těch kandidátských. Konečnou možností najít společné řešení se jevil summit v únoru 2003, jehož výsledkem však bylo jen konstatování, že Irák má poslední šanci vyřešit krizi mírově. Tato prázdná slova pouze ilustrovala rozdělení Evropy a atmosféra na summitu nebyla vůbec dobrá. Válka proti Iráku vedená koalicí v čele s USA vypukla v březnu roku 2003 bez souhlasu Rady bezpečnosti OSN. (Puetter, Wiener 2007: 1074; *The Economist* 20. 2. 2003)

Válka v Iráku znamenala pro evropskou jednotu obrovskou ránu. T. Blair toužil po posílení bilaterálních vztahů s tradičním partnerem USA, nicméně výsledkem bylo narušení těch s evropskými partnery. Kromě toho si proti sobě poštvál veřejné mínění

doma a důsledky útoku na Irák doznívají až do dnešní doby.⁴⁹ Britská veřejnost tradičně podporovala nadstandartní vztahy s Washingtonem, ale válku v Iráku schvalovala menšina občanů. Vláda navíc často neříkala úplnou pravdu ohledně záležitostí spojených s touto zemí, což mělo za následek podkopání důvěry u veřejnosti ve schopnosti vlády řešit zahraničně-politické záležitosti. (Hood 2008: 190) T. Blair se rozhodl zapojit do konfliktu bez uspokojivého legitimního základu a neexistovaly přesvědčivé důkazy o iráckém vlastnictví zbraní hromadného ničení.

Britská zahraniční politika často jednala v souladu s evropskými partnery. Příkladem může být otázka Palestiny, nukleární program v Koreji a Iránu atd., kdy Británie podpořila jednotný postoj zemí EU a jednala proti americké administrativě. Rozpor uvnitř EU ohledně války v Iráku však tento vývoj zakryl. Právě válka v Iráku představuje příklad, kdy britská administrativa nejednala v rámci utilitárního supranacionalismu. V případě invaze do Iráku můžeme pozorovat fakt, že Blairova vláda dala přednost transatlantickým vazbám před utilitárně supranacionálním přístupem.

4.2 Evropská politika Gordona Browna

G. Brown vystřídal v premiérském křesle T. Blaira v roce 2007. Premiérem se stává v době citlivého období, kdy dochází k reflexy nad evropskou konstituční smlouvou. G. Brown byl předsedou vlády Velké Británie pouze tři roky, nicméně jeho vliv na evropskou politiku je patrný již od 90. let. Spolu s T. Blairem se podílel na vytvoření programu New Labour a přispěl hlavně v oblasti definování sociálních a ekonomických politik. (Beech, Hickson 2007: 266) Oproti T. Blairovi⁵⁰ však nebyl tak významnou a populární osobností a často mu bývá přisuzován technokratický styl řízení. I přes myšlenkové rozdíly se svým předchůdcem navazoval na politiku utilitárního

---

⁴⁹ Válka v Iráku stále není dořešeným tématem a před několika lety vznikla vyšetřovací komise, která v roce 2016 invazi tvrdě odsoudila. Tzv. *Chilcotova zpráva* zavrhl vstup západních vojsk na území Iráku a konstatovala, že se Británie do vojenské invaze zapojila ještě předtím, než mohly být využity všechny mírové prostředky. T. Blair podcenil hrozby, které souvisely s útokem, a také varování ohledně možných teroristických útoků na britském území. (The New York Times 4. 7. 2016) Po zveřejnění zprávy následovala omluva, v níž se T. Blair přihlásil k odpovědnosti za všechny chyby související se zapojením země do konfliktu. Následně také uvedl, že rozhodoval v dobré víře a stále věří ve správnost svého nařízení. (The Guardian 6. 7. 2016)

⁵⁰ Přátelství mezi T. Blairem a G. Brownem, které vzniklo v 80. letech postupem času ochladlo. Ten do jisté míry vycházel ze vzájemné rivality. G. Brown měl Blairovi za zlé, že mu sebral předsednický post ve straně. (Powel 2017: 31) Mezi T. Blairem a G. Brownem existovala dohoda, která znamenala, že T. Blair bude předsedou strany po dobu dvou volebních období a G. Brown mu uvolní cestu. Na oplátku získal G. Brown volnou ruku při vytváření ekonomické a sociální strategie labouristů. Díky tomu získal G. Brown obrovské pravomoci jako ministr financí. (Gannon 2015: 2)

supranacionalismu, nicméně v evropské politice nebyl tak konstruktivní a pragmatický. Na stěžejních evropských politikách, které dominovaly Brownovu období, budeme ilustrovat pokračující utilitární supranacionalismus, jelikož se snažil těžit z možností, jež EU nabízí a byly v souladu s britskými zájmy. Do jaké míry G. Brown navazoval na politiku T. Blaira a jak se vyrovnával s evropskými otázkami se pokusíme ukázat na příkladech institucionální reformy EU, jednotné měny a zahraniční politiky Británie.

4.2.1 Gordon Brown a evropská integrace

G. Brown se k otázce evropské integrace nikdy nevyjadřoval tak pozitivně jako T. Blair. To ovšem neznamená, že nepodporoval EU a podobně jako jeho předchůdce kritizoval konzervativní obrat k mnohem skeptičtější pozici. Premiér oceňoval přínos členství v EU pro Británii a hodlal pokračovat v aktivní politice. Svou pozici objasnil v roce 2009: „(...) *jsem pyšný být Bitem a jsem pyšný být Evropanem, reprezentuji zemi, která se nepovažuje za ostrov nezakotvený v Evropě, ale za zemi v centru Evropy (...).*“ (Brown citován in Schnapper 2015: 165)

Nový premiér navázal na evropskou politiku svého předchůdce, prosazoval politiku utilitárního supranacionalismu a užíval strategii založenou na snižování volebního významu evropských témat. Existovalo však několik rozdílů ve srovnání s předchozí administrativou. G. Brown představoval oproti T. Blairovi naprosto odlišný typ politika. Na evropských schůzkách působil daleko méně uvolněně a často delegoval svou přítomnost na jiné členy svého týmu. Brownova politika nebyla tak konstruktivní a pragmatická. Jeho pozitivní vztah k EU v průběhu let (hlavně v souvislosti s jednotnou měnou) oslabil. Daleko více se soustředil na vztahy s USA, odmítal navyšování evropského rozpočtu a trval na jednomyslném hlasování v některých oblastech. (Bulmer 2008a: 605–606) Na rozdíl od T. Blaira kladl daleko větší důraz na voliče, protože se obával o svůj premiérský post. G. Brownovi chyběla ve straně a u veřejnosti legitimita, jelikož se jednalo o člověka, jenž nebyl do premiérského postu dosazen volbami ani soutěží ve straně. (Seldon, Lodge 2010: 23) Posledním rozdílem byl fakt, že nechával v evropských otázkách více prostoru svému ministru zahraničí E. Milibandovi a odvrátil se tak od prezidencialistického řízení strany, které fungovalo za T. Blaira. (Bulmer 2008a: 606)

V pamfletu z roku 2007 s názvem *Global Europe* vyjádřil G. Brown svou vizi Evropy. Mezi jeho priority patřilo propagovat produktivitu a soutěživost trhu, podporovat

moderní sociální dimenzi politik v Evropě, zajistit ekonomickou otevřenost EU vůči třetím stranám či reformovat evropský rozpočet. (Brown 2007) Navzdory nastavení jasných priorit směrem k EU docházelo k postupnému snižování významu otázek týkajících se Evropy. (Bulmer 2008b: 11) G. Brown přemýšlel o EU v ekonomických intencích, což vycházelo z jeho dlouholetých zkušeností jako ministra financí. EU považoval za obchodní blok, kterému však škodila nadměra protekcionismu. Tvrdil, že je nutné, aby se adaptovala na změny mezinárodního systému a stala se globální Evropou. Cílem bylo vytvořit flexibilní a konkurenceschopnou ekonomiku s plnou zaměstnaností. (O'Donnell, Whitman 2007: 256–257) Vize budoucnosti Evropy odráží myšlenkové pochody G. Browna a jeho snahu zasadit Británii do širšího globálního kontextu. Celkově jeho ambice nejsou příliš jasné a neexistuje ucelená vize ohledně vztahů mezi EU a Velkou Británií, která byla patrná u T. Blaira. Jeho časté odkazy na britskou identitu a národní zájem však nezanechávají žádné pochybnosti o tom, kde leží primární Brownova věrnost. (Schnapper 2015: 166)

V Brownově hyperglobalistickém modelu měla Evropa následovat britský model neoliberalismu a deregulace, který by vedl k nepřetržitému ekonomickému růstu. G. Brown nevěřil v politickou unii, jelikož negativní výsledek referenda ve Francii a Nizozemí ohledně konstituční smlouvy ukázal, že identita je spjata s národem, ne Evropou. (Baker, Schnapper 2015: 77) Svou pozici popsal jako *proevropský realismus*, jenž definoval takto: „*Proevropský, protože uznáváme ekonomické výhody spolupráce a předávání části suverenity k zajištění jednotného trhu o 450 milionech spotřebitelů. A proevropský, protože víme (jak ukazuje obchod), že musí existovat evropský rozměr toho, jak reagujeme na výzvy globalizace. Ale proevropský realismus, protože víme, že Evropa může uspět pouze tehdy, když rozezná a čelí dlouhodobým výzvám, které je nutné brát v potaz, abychom uspěli v dnešní globální realitě. A proevropský realismus, protože chápeme, že díky mezivládní spolupráci (uznáváním národních hodnot) budujeme dlouhodobou politickou vůli a smysl pro realizaci těchto změn.*“ (Brown citován in Baker, Schnapper 2015: 77) Z toho nám jasně vyplývá, že podporoval myšlenku evropské integrace, ale na základě mezivládní spolupráce mezi členskými státy, která musí brát v potaz současný globalizovaný svět. Premiér podporoval členství Británie v EU, ale byl si vědom nedokonalostí EU především v ekonomické oblasti. Dával velký důraz na britské zájmy, které byly nadřazené evropským politikám. V případě, že některé evropské kroky nepovažoval za užitečné, postavil se proti nim (jako v případě eura).

4.2.2 Labouristé a jednotná měna za vlády Gordona Browna

Jedním z nejvýznamnějších dědictví G. Browna je fakt, že se Velká Británie nestala součástí EMU. Tím se Brownovi podařilo ponechat kontrolu nad monetární a fiskální politikou Britům. G. Brown získal v souvislosti s jednotnou měnou velké pravomoci a byl to on, kdo zabránil T. Blairovi jejímu přijetí. Nastavením pěti ekonomických testů, které měly podmínit její přijetí, a delegováním rozhodnutí o zavedení eura na Bank of England bylo rozhodnutí svěřeno do rukou G. Browna.

Pro ministra financí G. Browna byla otázka vstupu Británie do EMU velmi citlivá a sám toto rozhodnutí popsal jako: „(...) *pravděpodobně nejvýznamnější, kterému bude tato země čelit po dobu naší generace.*“ (Brown citován in Lee 2008: 192) Obrovský vliv Browna na tuto otázku ilustruje fakt, že v manifestu z roku 1997 nebyla žádná zmínka o nutnosti pěti ekonomických testů, které měly poskytnout hodnocení britských hospodářských zájmů a základ pro rozhodnutí o vhodnosti přistoupení⁵¹ Velké Británie k EMU. (Lee 2008: 190) Přijetí eura bylo podmíněno britským zájmem, jenž byl nadřazen tomu evropskému. Jedná se o typický případ politiky utilitárního supranacionalismu. Zajímavé je, že Brown mluvil o pěti testech, nicméně v záloze měl i šestý a to, zda rozhodnutí o přijetí jednotné měny bude potvrzeno britskými občany v referendu.

Rozhodnutí o pěti ekonomických testech nebylo ministrem financí příliš diskutováno s tehdejším premiérem T. Blairem. Obával se, že T. Blair bude chtít uskutečnit referendum ihned po svém nástupu k moci, čemuž chtěl G. Brown předejít. Brownovi se podařilo efektivně bránit vstupu Británie do EMU po celou dobu Blairova úřadování. (Lee 2008: 192) Brown trval na tom, že rozhodnutí o jednotné měně musí být přijato na ekonomických základech, ne těch politických.

Euro nebylo v Británii přijato doposud a do jisté míry je to zásluhou (či vinou) G. Browna. Po roce 2003 již nebylo toto téma mezi britskými labouristy příliš diskutované a pozbylo volebního významu. Slib referenda ohledně konstituční smlouvy pak úplně jakoukoliv myšlenku na jednotnou měnu potlačil.

---

⁵¹ Dle G. Browna nedošlo k úspěšnému naplnění pěti ekonomických testů. V roce 2003 opětovně vyloučil přijetí jednotné měny ve Velké Británii. (Schnapper 2015: 167)

4.2.3 Labouristé a institucionální reforma EU za vlády Gordona Browna

Prvním šesti měsícům premiérství G. Browna dominovala v evropské politice otázka nové smlouvy, která měla nahradit původně navrženou konstituční smlouvu. Premiérovým cílem bylo snížit její volební význam tak, aby u veřejnosti a médií problematika okolo smlouvy příliš nerezonovala. V průběhu jednání s evropskými partnery Brown dosáhl několika úspěchů, které byly v britském zájmu. Nicméně na domácí půdě museli labouristé zaujmout defenzivní postavení a obhajovat, jakých změn se jim podařilo dosáhnout oproti konstituční smlouvě. (Baker, Schnapper 2015: 59) Důraz na rozdíly mezi konstituční smlouvou a Lisabonskou souvisí s tím, že G. Brown potřeboval obhájit fakt, že se nejedná o zásah do britské suverenity a není nutné smlouvu schválit v referendu.

Původní konstituční smlouvu nepovažoval G. Brown pro Velkou Británii za vhodnou, jelikož se bál o britské národní zájmy. Poté, co německé předsednictví zahájilo novou debatu o smlouvě, byl premiér zastáncem nahrazení původní smlouvy novou, která by byla mnohem skromnější. V souvislosti s proevropským realismem odmítal myšlenku federálních ambicí zakládajících otců evropské spolupráce, která se částečně odrážela v konstituční smlouvě, jelikož není v současném globálním světě adekvátní. (O'Donnell, Whitmann 2007: 262) Bylo tedy na G. Brownovi, skeptikovi vůči konstituční smlouvě, aby dokončil vyjednávání o Lisabonské smlouvě.

Při negociacích navazoval nový premiér na způsoby, které využíval i T. Blair, a vládní strategie byla řízena domácími podmínkami. Hlavní snahou Brownovy administrativy bylo ponechat nízký profil v domácí debatě a obejít Blairův slib referenda tím, že líčil smlouvu jako bezvýznamnou, a tudíž není nutné lidové hlasování. (James, Oppermann 2009: 292) Aby se vyvaroval vysokému zájmu médií, potažmo veřejnosti, prosazoval politiku výjimek⁵² (*opt-out*) pro Británii, jež byla charakteristická pro konzervativní politiku Johna Majora v případě vyjednávání o Maastrichtské smlouvě. (Bulmer 2008b: 11) Jeho diplomatické úsilí zdůraznit rozdíly mezi Lisabonskou smlouvou a ústavní smlouvou vyvolávalo u evropských partnerů rozpaky a znovu dostalo Británii do marginální pozice. G. Brownovi se podařilo protlačit přijetí Lisabonské

---

⁵² V Lisabonské smlouvě má Velká Británie flexibilní výjimku v oblasti spravedlnosti a vnitřních záležitostí.

smlouvy bez nutnosti schválení v referendu díky jeho úsilí o snižování volebního významu tohoto tématu.

4.2.4 Labouristé a zahraniční politika Británie za vlády Gordona Browna

Premiér G. Brown přisuzoval velký význam globalizaci, která měla sloužit všem lidem a měl jasnou vizi globální vlády. Velké tenze mezi G. Brownem a T. Blairm panovaly v oblasti zahraniční politiky Velké Británie. G. Brown představil své pojetí zahraniční politiky v strategii *Global Europe*, založené na proevropském realismu, kde odmítal ideu politické unie jako budoucnosti pro EU. (Lee 2008: 183) Důraz kladl také na posílení vztahů s USA, kdy byl daleko více proamerický než jeho předchůdce.

Premiér předložil novou strategii pro roli Velké Británie mezi Evropou a USA. Chtěl se posunout za Blairovy ambice ohledně Británie jako mostu mezi těmito dvěma entitami, jelikož Británii považoval za více než pouhý most a chtěl aplikovat britský model v širší perspektivě. (Gannon 2015: 4) Nicméně vztahy mezi USA a Velkou Británií byly narušeny v souvislosti s invazí do Iráku, od které se chtěl G. Brown distancovat. Jeho entuziasmus vůči USA musel být částečně utlumen, protože se pro Británii stále jednalo o velmi citlivé téma a přílišné nadšení by ho mohlo poškodit. (Powell 2017: 30; Schnapper 2015: 164)

G. Brown v oblasti zahraniční politiky kladl důraz na národní zájmy Velké Británie, které měly korespondovat s jeho vizí globální Evropy a pokračujících nadstandartních vztahů s USA. Zahraniční dimenze evropské politiky nebyla příliš artikulovaným tématem, jelikož se premiér soustředil především na ekonomické otázky.

4.3 Evropská politika Eda Milibanda

Po prohraných volbách v roce 2010 skončilo období vlády Labouristické strany. Labouristé byli u moci celých 13 let a jednalo se o nejdelší dobu nepřetržité vlády v historii strany. (Heppell 2013: 141) Po těchto volbách se předseda strany G. Brown rozhodl rezignovat a byl nahrazen E. Milibandem, dosavadním ministrem zahraničí v Brownově vládě. E. Miliband zůstal předsedou strany až do roku 2015 a v opozici se soustředil především na domácí politiku. Evropská politika byla spíše defenzivní, jelikož labouristé jako opoziční strana nenastolovali evropská témata.

Na stranické konferenci po zvolení E. Miliband deklaroval, že nová generace labouristů přivede stranu zpět k moci. (Griffiths 2010) Oproti předchůdcům v předsednickém křesle se E. Miliband profiloval více nalevo a kladl důraz na levicové politiky. Jeho cílem bylo překonat Blairovu a Brownovu éru a požadoval ukončení frakcionalismu Labouristické strany. (Kite 2010) Často se vyjadřoval kriticky k Blairovým počínům souvisejících s občanskými svobodami a zahraniční politikou. Již v době války v Iráku silně zpochybňoval rozhodnutí účastnit se invaze po boku USA. (Dunt 2010)

Podobně jako G. Brown považoval globalizaci za pozitivní jev, kterého by měla Velká Británie společně s EU využít. Nový předseda Labouristické strany pokračoval v pozitivní rétorice vůči USA, nicméně byl velmi opatrný z důvodu pokračující citlivosti irácké války. Jeho pozice byla v této souvislosti mnohem lepší, jelikož v době války nebyl členem parlamentu, a tudíž na svých bedrech nenesl váhu odpovědnosti, ale u britských občanů stále invaze evokovala negativní vzpomínky. Často se vyjadřoval k pokračujícím speciálním vztahům s USA, ovšem tvrdil, že nadstandartní vztahy neznamenají absolutní podporu USA za každých podmínek. V jednom ze svých prvních projevů se vyjádřil takto: *„Tato generace požaduje změnu naší zahraniční politiky tak, aby byla vždy založena na hodnotách, nejen na aliancích.“* (Miliband citován in Schnapper 2015: 164) Tuto změnu ilustruje odmítnutí návrhu koaliční vlády v parlamentu týkajícího se odvetné vojenské akce proti režimu v Sýrii. (Schnapper 2015: 164)

E. Miliband měl předchozí zkušenosti s evropskou politikou, jelikož bývalý premiér Británie G. Brown na něj delegoval velké množství agendy související s EU. Podobně jako jeho předchůdci se ke členství Británie v EU stavěl pozitivně a přál si setrvání Velké Británie v ní, ale nebyl tak nadšeným podporovatelem EU jako například T. Blair. Předseda Labouristické strany se směrem k EU příliš nevyjadřoval, ale euroskeptici v Konzervativní straně tlačili na D. Camerona, aby vyjednal nové podmínky vztahu s EU a následně je nechal potvrdit v referendu. (Schnapper 2015: 165) Uvnitř Konzervativní strany roste od 90. let euroskepticismus, který má za následek rozpory uvnitř strany. Kromě toho je ve Velké Británii patrný protievropský postoj společnosti a médií, což má za následek zvyšování voličské podpory protievropským stranám. Na to, a na tlak ze strany spolustraníků se rozhodl D. Cameron reagovat příslibem vypsání referenda o budoucnosti členství Británie v EU v případě, že vyhraje další parlamentní volby.

V roce 2011 vyvolala skupinka konzervativních poslanců hlasování ohledně vypsání referenda o setrvání Británie v EU. Toto hlasování nebylo úspěšné, nicméně několik labouristických poslanců hlasovalo v jeho prospěch (například J. Corbyn). E. Miliband odmítl použití nařízení, které by labouristy zavazovalo hlasovat v souladu se zbytkem strany, a někteří labourističtí poslanci vyjádřili svůj názor, který nekorespondoval se zbytkem strany. (BBC News 2011) I přes neúspěch tohoto hlasování se podobně jako u konzervativců objevuje tlak na předsedu strany, aby se v dalším volebním programu zavázal k lidovému hlasování. V roce 2013 zesílily požadavky na konzervativního premiéra do té míry, že se zavázal slibem vypsání referenda v případě, že konzervativci vyhrají další volby, aby uklidnil situaci ve své straně. Ed Miliband odmítl tento závazek a podpořil další setrvání Británie v EU.

Volby do Evropského parlamentu v roce 2014 umožnily E. Milibandovi vyjádřit svůj postoj vůči EU ve volebním programu, jehož byl spoluautorem. *„Labouristický postoj vůči EU je jasný a principiální: pevně věříme, že budoucnost Británie leží v srdci reformované EU.“* (The Labour party manifesto 2014) Referendum v souvislosti s evropskými otázkami by se konalo pouze v případě, že by mělo dojít k významnému transferu moci na evropskou úroveň či změně smluv. (The Telegraph 2014) Ve volbách se podařilo labouristům porazit Konzervativní stranu, která skončila až třetí. Nejvíce hlasů získala euroskeptická strana UKIP v čele s Nigelem Faragem. (BBC News 2014) Výsledky evropských voleb odrazila náladu britských voličů, kteří vyjádřili podporu protievropské straně požadující vystoupení Británie z EU.

Volby do Evropské parlamentu představovaly předzvěst těch parlamentních, které se uskutečnily o rok později. Oproti konzervativcům nasadili labouristi ve svém volebním programu pozitivní tón a slibovali usilovat o reformu EU a vyloučili konání referenda o setrvání Británie v EU. Z programu dále vycházelo, že v případě vítězství Labouristické strany dojde k zachování status quo. Evropa nepředstavovala pro stranu stěžejní bod a strana se spíše soustředila na domácí politiku. (The Labour party manifesto 2015) Proevropský volební program nenalákal většinu voličů a ve volbách opětovně zvítězila Konzervativní strana. Tím se otevřela cesta k vypsání referenda o setrvání Velké Británie v Evropě, které dominovalo evropským otázkám v následujících letech.

Předseda labouristů E. Miliband neproměnil evropskou politiku své strany, tak jak si představoval. Evropská politika nebyla dominantním tématem, jelikož se strana

soustředila na domácí problémy, a navíc v opozici nemohla nastavovat kurz v této oblasti. Milibandův přístup navazuje na tradiční politiku labouristů, která do jisté míry započala již za G. Browna. Nadále kladl důraz na transatlantické vztahy, které však nesmí být nekritické. Členství v EU bylo vnímáno pozitivně a odmítal možnost odchodu Británie z ní. Problémem E. Milibanda bylo, že nebyl schopný pro labouristy artikulovat jasnou pozici a vizi ve vztahu k Evropě. EU zůstala pro labouristy problematickým tématem, což vedlo jejich předsedu ke snaze vyhnout se této oblasti. To ostatně souvisí se skepsí u veřejnosti a růstem popularity protievropské strany UKIP, jež posunuly Evropu na okraj zájmu u labouristů.

4.4 Evropská politika Jeremy Corbyna

Po prohraných volbách v roce 2015, v nichž Labouristická strana utrpěla druhou porážku v řadě, rezignoval tehdejší předseda strany E. Miliband a předsedou byl (překvapivě) zvolen J. Corbyn. Nový předseda strany se od těch předchozích lišil hlavně svými radikálními názory, které nebyly v souladu s tehdejší trajektorií labouristů a byly v rozporu s politikou modernizované strany. Vypadalo to, že se strana vrátila zpět k turbulentním 80. letům. J. Corbyn byl nucený zaujmout pragmatickou pozici, jelikož labourističtí poslanci nesouhlasili s jeho zvolením, tudíž se musel vyrovnat s těmito tlaky a předejít případnému rozpadu strany.

Rezignace E. Milibanda odstartovala novou soutěž o křeslo stranického předsedy. Jedním z kandidátů byl i J. Corbyn,⁵³ na počátku považovaný za absolutního outsidera, který chtěl navrátit levicový hlas do strany. *„Rozhodnutí kandidovat je reakcí na výzvu členů Labouristické strany, kteří chtějí vidět širší spektrum kandidátů a důkladnou debatu o budoucnosti strany. Stojím tu, abych dal v této debatě členům strany možnost volby.“* (Corbyn citován in BBC News 2015) Jeho nominace byla do jisté míry překvapivá a Corbyn měl nejmenší počet nominací od svých poslaneckých kolegů ze všech kandidátů. Několik spolustraníků později přiznalo, že ho navrhli proto, aby prohloubili politickou debatu uvnitř strany, přičemž neočekávali, že by mohl uspět. (Cox, Coyle 2016; Nunns 2016: 218–220) V průběhu kampaně na stranického předsedu se Corbyn postupně vypracoval na hlavního kandidáta, a nakonec se mu podařilo ve stranických volbách uspět. J. Corbyn získal 40,5% podporu, čímž překonal dokonce i T. Blaira, a vítězstvím

---

⁵³ J. Corbynovi bylo v době volby nového kandidáta 66 let a do parlamentu byl poprvé zvolen v roce 1983. (BBC News 2015)

získal nejsilnější mandát, jaký kdy vůdce labouristů měl. (Eaton 2015) Je důležité zmínit, že J. Corbyn získal podporu především z řad obyčejných členů strany, a ne od stranického establishmentu. Do jisté míry tomu přispěl rapidní nárůst nových členů v roce 2015. Jednalo se především o deprivované lidi s levicovým myšlením, pro něž byl J. Corbyn ideálním kandidátem. (Whiteley 2018: 7–10) J. Corbyn byl zvolený předsedou Labouristické strany a zároveň se tak stal lídrem opozice. Jeho vítězství znamenalo odklon od politiky T. Blaira a výrazný posun strany doleva. Všichni s napětím očekávali, jak se nový předseda strany vyrovná s výzvami, především tou evropskou, jelikož bylo známo jeho protievropské cítění.

4.4.1 Ideová východiska Jeremy Corbyna

Předseda labouristů J. Corbyn patří k silně levicovým politikům, jenž se netají obdivem vůči Karlu Marxovi, a Labouristickou stranu chtěl navrátit k jejím socialistickým kořenům. (MacLellan 2018) Často bývá popisován jako levicový extremist, jelikož souhlasí se znárodňováním, podporuje odbory, požaduje zdanění bohatých a další socialistické politiky. Vůči USA se vyjadřoval vždy velmi kriticky, jelikož je považuje za symbol kapitalismu. Tvrdě odmítl invazi do Iráku za vlády T. Blaira a často hovořil proti jakékoliv válce. (Heffer 2018: 47) J. Corbyn byl jedním z 12 labouristických poslanců, kteří vyjádřili v roce 2006 podporu výzvě o vyšetřování války v Iráku, jež volala po odpovědnosti T. Blaira. (BBC News 2006) Oproti svým předchůdcům nenavázal na tradiční apel na speciální vztahy s USA a spíše se od nich distancoval.

V minulosti platil J. Corbyn za problematického poslance, jenž není ke své příliš loajální straně. To dokazují jeho časté rebelie v hlasování, kdy několikrát hlasoval proti většinovému přesvědčení labouristů. Svou neposlušnost často předváděl v případě hlasování o evropských otázkách. V roce 1975 hlasoval v referendu proti setrvání Velké Británie v ES, což vyvolalo obavy, jak se postaví ke kampani před referendem v roce 2016⁵⁴ a své spolustraníky dlouho napínal. (The Telegraph 2015) Proti většině ve straně hlasoval i v případě přijetí Maastrichtské či později Lisabonské smlouvy. V roce 2011

---

⁵⁴ V době před zvolením předsedou strany J. Corbyn prohlásil, že je připraven vést kampaň požadující odchod Velké Británie z EU. K tomu by došlo, pokud D. Cameron vynechá ve svých jednáních o nových podmínkách práva obchodníků, životní prostředí atd. Poté uvedl, že k takovému scénáři nedojde, jelikož D. Cameron tyto oblasti nevynechá. (Waugh 2015)

pak podpořil návrh konzervativních poslanců na vypsání referenda ohledně britské budoucnosti v EU. (MacLellan 2018)

V politických názorech J. Corbyna vůči evropské integraci můžeme pozorovat určitou konzistentnost. Od samotného počátku je hlasitým kritikem ES/EU a po nástupu do čela strany se s napětím očekávalo jakou pozici zaujme, jelikož se labouristé od 80. let profilovali jako proevropská strana. Jeho spolustraníci ho při volbě často kritizovali za protievropské názory a obávali se, že by jeho skepticismus mohl zmást voliče. (MacLellan 2018) Z důvodu proevropské orientace strany musel své názory na EU přehodnotit a protievropský tón utlumit.

Po zvolení předsedou strany tvrdil, že není spokojený se současnou trajektorií EU, ale nemyslí si, že by Velká Británie měla odejít, a je patrný jeho smířlivější tón. Předseda J. Corbyn sám sebe považuje za internacionalistu, ale uznává pozitivní působení EU v oblasti lidských práv a environmentálních politik. Navazuje na svého předchůdce E. Milibanda, když deklaruje, že Evropa potřebuje reformovat a labouristé by měli spolupracovat s evropskými stranami na těchto změnách. J. Corbyn se nevyjadřuje vůči evropským politikám příliš konkrétně a důraz klade na jejich levicové oblasti. V rámci EU chce podpořit silnější práva a lepší příležitosti pro pracovníky. Důraz klade na sociální spravedlnost a investice. Kritizoval způsob, jakým EU a Mezinárodní měnový fond reagovaly na ekonomickou krizi v Řecku. (Hertner 2015) Optimisté ve zvolení J. Corbyna předsedou strany viděli naději pro otevření politické diskuse o budoucím směřování EU, jelikož se v minulosti debata mezi EU a Velkou Británií soustředila především na spory stran, zda je výhodné pro Brity zůstat její součástí nebo odejít.

EU představuje pro současnou Labouristickou stranu spíše přítěž a J. Corbyn by byl rád, kdyby se evropské téma odsunulo do pozadí. Jeho cílem je zvítězit v dalších parlamentních volbách a zahájit novou vládní vizi, která by měla transformační efekt na britskou společnost. Evropské otázky jsou pro levicového politika velmi citlivé, jelikož se sám neztotožňuje s převládajícím proevropským myšlením ve straně a musí zastávat pragmatickou pozici. (McTague, Cooper 2018) Jeho politické kroky tudíž musí být dostředivé, tak aby nezpůsobily rozkol ve straně a oslovily labouristickou základnu. Po nástupu do čela strany můžeme pozorovat částečný obrat v jeho postoji a umírněnější tón, kdy se musí vyrovnávat s tlaky z nitra strany. Jeho podpora setrvání Británie v EU byla

pouze pragmatickým krokem, jak zajistit jednotu strany. Vlažná kampaň před referendem ilustruje jeho přetrvávající skepticismus.

4.4.2 Postoj labouristů pod vedením Jeremy Corbyna k Brexitu

Po vítězství konzervativců ve volbách v roce 2015 byl D. Cameron nucený splnit svůj předvolební slib a vyhlásit referendum o setrvání Velké Británie v EU. Vzhledem k dlouhodobé kritice J. Corbyna vůči EU nebylo zcela jasné, jaký postoj v kampani před referendem zaujme, nicméně labourističtí poslanci chtěli v EU setrvat. Vzhledem k nejasné artikulaci vlastních názorů vůči EU chtěli labouristé znát, Corbynův postoj vůči členství země v EU. Po celou dobu kampaně můžeme vidět Corbynovo balancování. Na jednu stranu usiloval o přesvědčení voličů, aby hlasovali pro pokračování členství země v EU, na druhou stranu se nevyhnul kritickým poznámkám směrem k Evropě.

J. Corbyn se vyjádřil ke slibu vypsání referenda D. Camerona velmi kriticky. Dle jeho názoru bylo zbytečné a jeho cílem bylo pouze udržet Konzervativní stranu pohromadě a uklidnit euroskeptické tlaky uvnitř strany. K budoucnosti Velké Británie v EU se vyjádřil při svém projevu na počátku roku 2016, kdy oznámil touhu pro pokračující členství a vyzdvihl jeho přínosy pro britskou ekonomiku, čímž částečně uklidnil labouristické poslance. Ve svém projevu se nezapomněl k EU vyjádřit i kriticky, nicméně následně deklaroval, že je možné být vůči EU kritický a zároveň být přesvědčený, že Británie musí zůstat členem EU. Jeho pochyby se týkaly především nedostatečné demokratičnosti a lpění na jednotném trhu bez ohledu na práva zaměstnanců. (Corbyn 2016a) Novinářka Heather Stewart později analyzovala celý proslov. Ukázala na to, že přístup J. Corbyna není založen na osobním přesvědčení, ale spíše jde o čistý pragmatismus v souvislosti s většinovým přesvědčením ve straně. (Stewart 2016) Jeho pragmatická podpora členství nevedla k ubezpečení voličů o výhodách participace v EU a postrádala emoční element. Kampaň proti setrvání v EU naopak útočila na britské občany skrze emoce a sentiment, jež se ukázaly být daleko silnějším argumentem.

V řadě dalších proslovů se J. Corbyn vyjadřoval pro podporu členství v EU, nicméně často své projevy doplňoval i o kritická slova s požadavkem reformy EU. To ostatně prohlásil i tři dny před konáním referenda, kdy v televizní debatě varoval před odchodem, ale neopomněl zmínit: „(...) *pokud zůstaneme, tak se EU musí dramaticky změnit.*“ (Corbyn citován in Sky News 2016) Dále pak přiznal, že je vůči EU hodně

kritický, nicméně je důležité, aby britská ekonomika zůstala s tou evropskou těsně svázaná.

O tom, že J. Corbyn nebyl ve svém nitru přesvědčený proevropský politik a jeho chování odráželo praktickou a věcnou politiku svědčí i komentáře jeho nejbližších osob. Jeho blízký přítel a politický aktivista Tariq Ali se vyjádřil, že by J. Corbyn hlasoval pro odchod Británie z EU, kdyby nestál v čele strany. V podobném duchu se vyslovil i Corbynov bratr Piers či jeden z labouristických poslanců Graham Stringer. Nicméně od doby nástupu do čela strany J. Corbyn nikdy nemluvil ve prospěch odchodu Británie z EU. (Wright 2016) Pár dnů před konáním referenda britské noviny informovaly o dovolené předsedy labouristů v tak důležitý moment v historii země. Místo, aby usiloval o přesvědčení voličů pro hlasování v referendu ve prospěch setrvání Británie v EU, vydal se na dovolenou. To rozhořčilo velké množství spolustraníků, kteří s Corbynovým chováním vyjádřili nesouhlas. (Wilson 2016) Navzdory patrnému nezájmu Corbyna o budoucnost Britů v EU vyzval veřejnost, aby hlasovala pro setrvání Velké Británie v EU.

Britská veřejnost v referendu hlasovala pro odchod země ze struktur EU. (BBC News 2016a) Odpůrci Corbyna, včetně části labouristů, přičítají tento výsledek malé aktivitě předsedy strany během kampaně před referendem, kdy často používal zavádějící komentáře směrem k EU a neodpustil si její kritiku. V návaznosti na negativní výsledek referenda J. Corbyn přiznal, že jejich kampaň byla v některých oblastech kritická, ale i přesto velká část labouristických voličů hlasovala ve prospěch členství v EU. Dále řekl, že strana zůstává po lidovém hlasování jednotná a udělala vše pro podporu pokračujícího členství v EU. (Corbyn 2016b)

Výsledek referenda prohloubil spory uvnitř dvou nejsilnějších politických stran a reflektoval obavy poslanců z budoucího vývoje. Jeden z labouristických poslanců⁵⁵ zorganizoval v návaznosti na negativní výsledek referenda masovou rezignaci členů stínové vlády, aby upozornil na existující rozdělení u labouristů. Během několika hodin rezignovala velká část stínového kabinetu, která se chtěla distancovat od Corbynova vedení kampaně. (BBC News 2016b) Vývoj po referendu ukázal přetrvávající názorové rozdíly uvnitř strany. Labouristická strana není v otázce evropské politiky jednotná. I přesto, že se předseda strany snažil zaujmout proevropskou pozici, velká část

---

⁵⁵ Jednalo se o Hilary Benna, který byl v návaznosti na tento počín vyloučen ze strany.

spolustraníků nevěřila v pravost jeho výroků. Corbynův pragmatismus byl řízený snahou zachovat celistvost strany a vyhnout se možnému rozdělení.

Téhož roku musel J. Corbyn obhajovat svůj předsednický post na stranické konferenci, kde se konaly volby nového předsedy. Svou funkci dokázal obhájit, čímž získal legitimitu pro další vedení strany. (Stewart, Mason 2016) Jeho mandát byl ještě silnější než před rokem, ale pro část labouristů zůstal trnem v oku.

Nejednotnost strany podtrhuje hlasování o aktivování článku 50 Lisabonské smlouvy v lednu 2017. Předseda labouristů použil pro hlasování nejsilnější příkaz ke stranické poslušnosti (*whip*). Již předem někteří poslanci deklarovali, že budou hlasovat proti návrhu zákona, který by legálně vedl k rozvázání členství Británie v EU. V době hlasování o přijetí tohoto zákona se proti postavilo celkově 47 labouristických poslanců. (ITV News 2017) Rozdělení ve straně bylo reálné, hlasování způsobilo další rozkol a opětovnou rezignaci některých stínových ministrů.

4.4.3 Současná situace

Více jak dva roky po aktivování článku 50 Lisabonské smlouvy stále nebyla nalezena shoda ohledně podoby budoucích vztahů mezi Velkou Británií a EU. Současná premiérka Theresa Mayová⁵⁶ požádala o odklad Brexitu. V době vyjednávání dohody o vztazích Británie s EU J. Corbyn často měnil své názory na to, jak má ujednání vypadat. Neschopnost nalézt konzistentní postoj směrem k brexitové dohodě zapříčinil další rozkol uvnitř Labouristické strany.

Situace v labouristické straně je vážná, jelikož se v únoru 2019 rozhodlo sedm někdejších labouristů opustit stranu a založit vlastní protestní politické hnutí, tzv. *Nezávislou skupinu*. Za důvod svého odchodu uvedli nesouhlas s přístupem J. Corbyna k řešení brexitové otázky a jeho antisemitistické postoje. (BBC News 2019a) Předseda labouristů na adresu nově vzniklého hnutí vyjádřil, že poslanci by měli: „(...) *rezignovat a svůj mandát potvrdit ve volbách*.“ (Corbyn citován in BBC News 2019b)

---

⁵⁶ T. Mayová se stává předsedkyní Konzervativní strany poté, co se D. Cameron rozhodl rezignovat na svůj post. Premiérka v roce 2017 vyhlásila předčasné volby, které legitimizovaly její pozici v čele strany. Konzervativní straně se však nepodařilo získat většinu a musí spoléhat na podporu Demokratické unionistické strany. (BBC News 2017) Menšinová vláda dává premiérce daleko menší manévrovací postoj, což se významně odráží na jednáních okolo dohody o budoucích vztazích mezi Velkou Británií a EU.

Celá situace okolo odchodu Velké Británie z EU je nejasná. Otázkou nadále zůstává, kdy a za jakých podmínek Británie odejde. Ani jedna z hlavních politických stran nemá konzistentní postoj a své názory často mění. J. Corbyn napsal v průběhu února 2019 v návaznosti na obavu z rozpadu strany dopis premiérce, ve kterém vytyčuje pět bodů, jež by měla výsledná dohoda obsahovat, aby získala podporu labouristů. Mezi pět Corbynových podmínek patří zachování členství v celní unii; harmonizace s jednotným trhem, která se opírá o sdílené instituce; dynamické sladění práv; jasné závazky týkající se budoucí účasti Británie v agenturách EU; jednoznačná dohoda o budoucích bezpečnostních opatřeních. (Stewart, Elgot 2019) Premiérka tento návrh odmítla a jednání opět skončilo na mrtvém bodě.

Většina jednání ztroskotala z důvodu problematické irské pojistky (*backstop*), jež u poslanců i veřejnosti vyvolává obavy z možného obnovení konfliktu v Severním Irsku. Po rozsáhlém jednání mezi britskými a evropskými představiteli byl nalezen kompromis, který však nebyl přijat britským parlamentem. Dne 12. března zamítl parlament upravenou smlouvu, jež byla dojednána mezi T. Mayovou a evropskou stranou. Dolní sněmovna parlamentu následně zamítla možnost odchodu Velké Británie z EU bez dohody (*no deal brexit*) a odhlasovala odložení brexitu. (BBC News 2019c) Dvouletá doba, ve které mělo dojít k nalezení dohody o podobě budoucích vztahů, nebyla dodržena a britská vláda pořádala o posunutí termínu.

Situace uvnitř Labouristické strany je velmi vážná a strana je vnitřně rozdělená, což dokazují četné rebelie a odchod některých poslanců. Předseda strany J. Corbyn je nucený se s vzniklou situací vyrovnat. Svůj protievropský postoj musel po nástupu do čela strany upozadit a k EU se vyjadřovat smířlivěji, aby zabránil růstu nejednotnosti uvnitř labouristů. Jak jsme ilustrovali na některých případech související s kampaní před referendem či následném vyjednávání po něm, J. Corbyn se snaží zaujmout pragmatickou pozici vůči EU, která je však evidentně v rozporu s jeho vnitřním přesvědčením.

4.5 Závěrečné shrnutí a aplikace typologie Contiho na Labouristickou stranu po roce 1994

V evropské politice došlo k značnému posunu a vývoji po druhé světové válce u labouristů. Strana se nejprve stavěla k evropskému projektu skepticky a odmítala participaci Velké Británie v něm. Ke změně došlo ke konci 60. let, kdy rozličné důvody vedly tehdejšího předsedu strany k přehodnocení původních stanovisek. V roce 1973 se

Britové připojili k původní šestici zakládajících států a stali se členem ES. Labouristická strana byla ohledně otázky členství rozštěpena, což vedlo tehdejšího předsedu strany H. Wilsona k vypsání referenda o další budoucnosti Británie v ES, s cílem situaci uvnitř strany uklidnit. I přesto, že se veřejnost vyjádřila k setrvání v ES, spory ve straně nebyly utišeny. Na počátku 80. let strana vydala socialistický a protievropský program, který prohloubil rozepře u labouristů. Vše vyústilo odchodem několika poslanců, kteří založili novou stranu Sociálních demokratů. Rozdělení strany se následně projevilo i na voličské podpoře a Labouristická strana utrpěla ve volbách v roce 1983 porážku, jelikož levicový program nebyl pro voliče přitažlivý. Po těchto volbách došlo ke změně ve vedení strany a novým předsedou labouristé zvolili N. Kinnocka, jenž zahájil kroky k modernizaci strany a posunul jí více proevropským směrem. Zvolení T. Blaira předsedou strany v roce 1994 tento vývoj potvrdil a labouristé se stali proevropsky orientovanou stranou. Blairovým cílem bylo dovést stranu k vítězství v příštích parlamentních volbách. K tomu využil strategii spočívající v transformaci strany na New Labour, která využila zdůraznění fundamentálního obratu od politiky 80. let. Modernizační reformy započaly již za předsednictví N. Kinnocka, ovšem T. Blair měl za to, že bývalý předseda nebyl o těchto změnách schopen přesvědčit veřejnost. T. Blair navazoval na předchozí reformy sloužící k modernizaci strany, ale veřejnosti je představil v atraktivní podobě. Jednalo se o určitý volební tah, jenž měl upozornit na kontrast mezi novým a starým pojetím strany.

Cílem Blairovy evropské politiky bylo odpoutání se od britské euroskeptické tradice, která je u Britů hluboce zakořeněna a vychází ze specifického vývoje ostrovní země. T. Blair deklaroval svou proevropskou pozici, k čemuž využíval konstruktivní a pragmatickou diplomacii založenou na politice utilitárního supranacionalismu. Problémem bylo, že britská veřejnost a média nebyly proevropské politice labouristů příliš nakloněny, a tudíž byli labouristé nuceni k prosazování evropské politiky přijmout řadu strategií a technik, jejichž cílem bylo snížit volební význam evropských otázek. Tento přístup byl zřetelný na politice vůči euru nebo konstituční smlouvě, u nichž se T. Blair snažil o depolitizaci tématu tím, že politická rozhodnutí vlády byla podmíněna splněním určitých pravidel a potažmo měla být stvrzena v referendu veřejností. Tuto taktiku aplikoval premiér na řadu evropských témat a díky utilitárnímu supranacionalismu se mu podařilo potlačit význam evropských otázek u veřejnosti, čímž byl schopný prosadit evropskou diplomacii reflektující národní zájmy i politické cíle. Potíž nastala v souvislosti s rozhodnutím účastnit se války v Iráku, kde převážily

transatlantické vztahy na těmi evropskými. Problémem New Labour bylo, že se nepodařilo změnit a vytvořit nový konsenzus u britské veřejnosti vůči EU a Britové zůstali nadále euroskeptičtí. Blairův proevropský postoj nebyl tak progresivní, jak se často uvádí a pokračoval v započatých reformách z druhé poloviny 80. let. Jeho snaha oprostít se od minulého dědictví nebyla úspěšná a u britů nadále převládá euroskeptická tradice, jež výrazným způsobem stále ovlivňuje podobu debaty ve Velké Británii nad evropskou otázkou. V citlivých záležitostech, mající dopad na národní suverenitu či identitu, byl T. Blair nucený zaujmout strategii k potlačení významu evropských otázek a rozhodnutí o nich odložit na neurčito (euro, konstituční smlouva).

Labouristická strana se pod vedením T. Blaira posunula proevropským směrem a vytvořila alternativu k euroskeptickým konzervativcům. Na základě analýzy jednotlivých politik Blairovy evropské politiky lze konstatovat, že labouristé spadají do kategorie funkčního europeanismu podle typologie N. Contiho. (Conti 2003: 18) Labouristická strana v čele s T. Blairem podporuje EU, což plyne ze záměru prosadit národní zájmy na evropské úrovni a vlastní cíle strany. Labouristé odmítali předávání dalších pravomocí na evropskou úroveň, pokud to bylo v rozporu s národními zájmy. To se ukázalo v případě otázky přijetí eura či konstituční smlouvy. Naopak v souvislosti s vytvořením EBOP využili své vedoucí úlohy v této oblasti k protlačení vlastních zájmů a byli ochotni předat část suverenity na EU. Labouristická strana splňuje všechny potřebné komponenty postoje politických stran pro kategorii funkčního europeanismu, které vyjadřují kvalifikovanou podporu; podporují zachování současného stavu integrace či další integrace, jež by byla v souladu s národními zájmy; požadují mezivládní přístup; a jejich strategie je orientovaná na konečný cíl.

V roce 2007 vystřídal T. Blaira v předsednickém křesle G. Brown, jenž do velké míry pokračoval v nastaveném kurzu evropské politiky. G. Brown bývá často kritizován za svůj technokratický styl řízení, jenž byl v kontrastu s tím Blairovým. Jeho evropská politika nebyla tak pragmatická a konstruktivní. Jasná stanoviska zastával v ekonomických otázkách, které byly jeho doménou, nicméně ostatním tématům nepřikládal takový význam. Bývalý ministr financí stál u zrodu New Labour a v ekonomických a sociálních otázkách byl dokonce autorem jejího programu. Podobně jako jeho předchůdce používal G. Brown politiku utilitárního supranacionalismu, který využíval pro prosazování některých evropských politik. Daleko vyšší důraz kladl na transatlantické vztahy a Británii zasazoval do širšího globálního kontextu. Vůči EU

nezastával zcela nekritickou pozici, ale členství Británie v EU podporoval, pokud neohrozí národní zájmy. Britské zájmy byly nadřazeny těm evropským a v případě, že některé kroky nepovažoval za přínosné pro Velkou Británii, postavil se proti nim, jako v případě přijetí jednotné měny. V souvislosti s Lisabonskou smlouvou, která nahrazovala tu konstituční, museli labouristé zaujmout defenzivní postavení a vyrovnat se s nepříjemným dědictvím Blairova období v podobě slibu referenda. Paradoxem je, že právě G. Brown, jenž byl skeptický vůči původní konstituční smlouvě kvůli obavám ze ztráty suverenity, který dokončil vyjednávání o Lisabonské smlouvě. G. Brownovi se podařilo snížit volební význam Lisabonské smlouvy do té míry, že byl schopný prosadit její schválení pouze skrze parlament bez nutnosti konání referenda. Na Lisabonské smlouvě můžeme vidět Brownův apel na národní zájmy, jenž byl silnější než u T. Blaira. Nicméně oba politici byli schopni protlačit evropskou politiku, která reflektovala britské zájmy, stejně jako jejich politické cíle.

G. Brown zastával vůči EU daleko kritičtější postoj než jeho předchůdce T. Blair. Strana za jeho vedení nadále zůstává proevropská a stále ji můžeme na základě analýzy jeho politiky zařadit do kategorie funkčního europeanismu. Labouristé podporují členství v EU na bázi mezivládního přístupu. Souhlasili se zachováním současného stavu EU a dokonce podpořili prohloubení integrace v souvislosti s Lisabonskou smlouvou, což reflektovalo, a bylo v souladu s národním zájmy Velké Británie.

Po prohraných volbách v roce 2010 a rezignaci G. Browna byl novým předsedou Labouristické strany zvolen E. Miliband, který se současně stal hlavou opozice. Pod jeho vedením došlo k upozadění evropských otázek a strana se soustředila na domácí témata, jelikož labouristé jakožto opoziční strana nemohli provádět aktivní evropskou politiku. Oproti T. Blairovi a G. Brownovi je politické smýšlení E. Milibanda o něco více levicové. V rámci strany se soustředil na potlačení frakcionalismu, jenž se po roce 2010 opět objevil. Jako předseda strany zastával E. Miliband pozitivní přístup k evropské integraci, ale nemůžeme identifikovat koherentní názor na EU, ke které se příliš nevyjadřoval. Jeho období dominovala otázka příslibu vypsání referenda konzervativním premiérem D. Cameronem. K referendu o budoucím setrvání v EU se stavěl odmítavě, nicméně nevyloučil jeho konání v případě, že dojde k významnému transferu pravomocí na evropskou úroveň. Evropská politika nebyla v tomto období dominantním tématem a E. Miliband navazoval na tradiční politiku labouristů směrem k EU.

V případě E. Milibanda nedošlo ke změně pozice labouristů vůči EU a analýza evropské politiky Labouristické strany pod jeho vedením nám ukazuje přetrvávající funkční europeanismus. Strana podporuje setrvání Velké Británie v EU a odmítla možnost konání referenda v případě zachování statu quo.

Zásadní změna v labouristické evropské politice se očekávala po zvolení J. Corbyna novým předsedou strany v roce 2015. Tento levicový „veterán,“ jak bývá často označován, se netajil svou antipatií vůči evropské integraci. Obdivovatel socialistických myšlenek a kritik USA jasně vybočuje z řady spíše levo–středových předsedů strany po roce 1994. J. Corbyn se proti ES/EU postavil skepticky několikrát, ať už volil pro odchod z ES v roce 1975, hlasoval proti Maastrichtské i Lisabonské smlouvě a právem ho můžeme označit za euroskeptika. V jeho politických názorech směrem k evropské integraci můžeme pozorovat určitou konzistentnost a od samotného počátku je jejím hlasitým kritikem, čímž se odlišuje od svých předchůdců T. Blaira, G. Browna i E. Milibanda. Nicméně po zvolení do čela proevropských labouristů byl nucený v otázce Evropy zaujmout přívětivější pozici. To se odrazilo i na podpoře dalšího setrvání Velké Británie v EU, kdy požádal své voliče, aby hlasovali pro pokračování členství. J. Corbyn po nástupu do čela strany zastává pragmatickou a věcnou politiku tak, aby zabránil případným sporům ve straně, kde většina poslanců nadále zůstává proevropsky orientovaná. Podporu setrvání Británie v EU z jeho strany lze vnímat jako pragmatický krok, jak zajistit jednotu strany. Dle slov svých spolupracovníků by J. Corbyn s největší pravděpodobností hlasoval pro odchod Británie z EU v případě, že by nebyl předsedou labouristů. Vlačná kampaň před referendem dokazuje jeho přetrvávající skepticismus. I přesto, že se v různých diskusích před referendem vyjadřoval směrem k Evropě pozitivně, často si neodpustil kritický komentář. Jeho strohá podpora členství v EU nedokázala přesvědčit dostatek voličů a z vítězství se radovali zastánci opuštění EU, jejichž kampaň byla zaměřena na emoce a sentiment. Jednota labouristů je v současné době velmi křehká a uvnitř strany existují různé frakce, na které musí J. Corbyn reagovat, aby zabránil rozpadu strany. Situace uvnitř Labouristické strany je vážná, o čemž svědčí i časté rebelie a odchod některých poslanců ze strany.

Labouristickou stranu pod vedením J. Corbyna můžeme nadále označit za funkční europeanisty v souladu s Contiho definicí. Předseda strany sice zastává protievropské názory, ale uvnitř strany nadále převládají proevropské hlasy nad těmi skeptickými. Ve straně existují různé frakce, zastávající odlišné názory směrem k EU, ale předseda strany

ani jednotlivé frakce necharakterizují stranu jako celek. Labouristé se v referendu o budoucím setrvání Velké Británie v EU postavili na stranu kampaně podporující členství. Nadále podporovali nynější trajektorii vývoje evropské integrace a současné směřování na mezivládní bázi. Navzdory tomu, se voliči v Británii rozhodli EU opustit, se labouristé v případě vyjednávání dohody o budoucích vztazích mezi Velkou Británií a EU snaží o zachování co nejužších vztahů.

Závěr

Tato práce se zabývala evropskou politikou labouristů po roce 1994. Hlavním podmětem k jejímu napsání byla současná situace ve Velké Británii, kdy se Britové rozhodli EU po více než 40 letech opustit. Modernizovaná proevropská Labouristická strana si do svého čela zvolila J. Corbyna, který se však k evropské integraci staví skepticky.

Primárním cílem práce bylo zjistit, jaké místo má evropská politika Labouristické strany v kontextu britské tradiční politiky (tzv. euroskeptické tradice) a zda s nástupem T. Blaira do předsednického křesla došlo k odpoutání se od euroskeptické tradice a labouristé zaujali skutečně nový postoj. Na základě analýzy evropské politiky autorka zkoumala, zda se lišil postoj Labouristické strany pod vedením jednotlivých lídrů strany vůči EU po roce 1994. Práce nastínila proměnu postoje labouristů vůči ES, respektive EU před rokem 1994, kdy byl novým předsedou strany zvolen T. Blair. Analýza vývoje názorů na evropskou integraci uvnitř Labouristické strany nám umožnila lépe pochopit Blairovy pohnutky, jejichž cílem bylo distancovat se od tradiční britské evropské politiky. Sekundárním cílem pak bylo identifikovat postoj labouristů po roce 1994 směrem k EU a jeho ukotvení na základě širokospektrální typologie N. Contiho.

Práce odpovídá na několik výzkumných otázek, které byly zodpovězeny v jednotlivých kapitolách. Tyto otázky jsou: *Došlo v rozmezí let 1994 až 2019 k odpoutání se Labouristické strany od tradičního přístupu britských politických stran? Do jaké míry se změnil postoj labouristů k EU po nástupu Tonyho Blaira s programem New Labour? Jak se lišil postoj Labouristické strany vůči EU pod vedením jednotlivých předsedů po roce 1994, případně v čem spočívala kontinuita? Kam můžeme zařadit Labouristickou stranu pod vedením jednotlivých lídrů po roce 1994 podle širokospektrální typologie Nicolý Contiho?*

První kapitola se zabývala problematikou vztahu politických stran směrem k evropské integraci, jelikož v posledních letech vzniklo mnoho sofistikovaných příspěvků postihující celé spektrum postojů. Na základě bádání byl nakonec zvolen přístup vycházející ze studia euroskepticismu. Kapitola se podrobněji zabývala jednotlivými koncepty a širokospektrálními typologiemi postihujícími celou škálu postojů politických stran směrem k EU. Nejprve se bylo nutné vypořádat s definicemi

euroskepticismu, což se ukázalo jako problematické, jelikož neexistuje žádná ucelená a obecně platná definice tohoto fenoménu a jednotliví akademici na tuto problematiku nahlízejí rozdílně. Autoři často vychází z prvotní definice P. Taggarta nebo vytváří široké formulace odkazující na jakýkoliv nesouhlas s EU. Při zkoumání euroskepticismu je nutné mít na paměti řadu faktorů, jelikož dochází k jeho vývoji – v odlišném čase a místě nabývá rozličných hodnot a existují rozdíly napříč Evropou. Navzdory velkému zájmu v této oblasti nebyla prozatím vytvořena ucelená a všeobecně přijímaná teorie postoje politických stran vůči EU. Nejdůležitější ze zmíněných typologií je od Nicolý Contiho, která obsahuje pět kategorií beroucí v potaz jak negativní, tak pozitivní pozici politické strany směrem k EU. Právě tato typologie byla použita v poslední části pro zachycení postoje Labouristické strany po roce 1994 pod vedením jednotlivých lídrů.

Druhá kapitola měla za cíl objasnit jednotlivá specifika britského přístupu k ES/EU, jenž do jisté míry utváří složitý vztah mezi ostrovním státem a kontinentální Evropou. Britové měli k evropskému projektu řadu výtek, jež je možné vysvětlit na základě britské výjimečnosti a jinakosti. Odlišná historicko-geografická zkušenost vedla k rozdílnému ekonomickému a politickému vývoji, což z velké části objasňuje odmítavý postoj Británie k evropskému projektu. Jiná historicko-geografická zkušenost, rozdílné vnímání národní identity, média, podoba volebního a stranického systému, ekonomika a protievropské veřejné mínění představují specifika britského přístupu, která se podílela na vzniku tzv. euroskeptické tradice. Euroskeptická tradice je v britské společnosti hluboce zakořeněna a ovlivňuje podobu vztahu mezi Velkou Británií a ES/EU. S nástupem T. Blaira zaujali labouristé proevropskou politiku s cílem odpoutání se od tradiční britské evropské politiky, jež je označována jako utilitární supranacionalismus.

Záměrem třetí kapitoly bylo ilustrovat vývoj názorů Labouristické strany v otázce evropské integrace po druhé světové válce až do nástupu T. Blaira do čela strany v roce 1994. Kapitola byla rozdělena celkem do čtyř časových období, která měla znázornit změnu názorů labouristů. První období započalo po druhé světové válce a trvalo až po podání druhé britské přihlášky labouristickou vládou. Labouristická strana v tomto období odmítá účast na evropském projektu a staví se proti supranacionálnímu rozměru, jenž mohl ohrozit britskou suverenitu. Labouristický předseda H. Wilson se nakonec rozhodl podat druhou přihlášku ke členství z pragmatických důvodů v roce 1967. Důvody, které vedly labouristického premiéra k podání přihlášky se různí a nejčastěji

bývá skloňována taktika či strategie s cílem sjednotit stranu nebo získat výhodu nad konzervativci. Strana nadále zůstává protievropsky naladěná, jelikož H. Wilson tušil, že dojde k opětovnému vetování ze strany francouzského prezidenta Ch. de Gaulla. V době mezi podáním druhé přihlášky a referendem v roce 1975 můžeme uvnitř labouristické strany pozorovat rozkol nad otázkou Evropy. Vnitřní tlaky vedly předsedu strany H. Wilsona ke slibu vyjednat nové podmínky členství v ES, jež měly být následně schváleny v referendu. Lidové hlasování mělo situaci uklidnit, ale mezi roky 1975 až 1983 byl ve straně patrný hluboký rozkol nad otázkou členství Británie v evropském projektu. Poměry ve straně byly opravdu vážné a vše zhoršilo i zradikalizování levého křídla používajícího socialistickou rétoriku. Pravé (evropské) křídlo si již v průběhu kampaně před referendem začalo uvědomovat myšlenkový odklon a poté co byl před volbami v roce 1983 vydán socialistický volební program, se rozhodlo stranu opustit. Ke změně došlo v 80. letech po zvolení N. Kinnocka předsedou strany, jenž započal reformní a modernizační kroky, na které později navazoval T. Blair. Součástí této změny byla i proevropská rétorika, jelikož si N. Kinnock uvědomil, že je nutné stranu transformovat, aby znovu nalákal voliče. Po roce 1983 tak můžeme pozorovat pozvolný obrat labouristů k otázce evropské integrace. Současně došlo k vymezení evropské politiky vůči hlavnímu rivalovi – Konzervativní straně, u které gradoval odmítavý postoj vůči ES. Od té doby můžeme Labouristickou stranu považovat za pozitivně naladěnou vůči ES/EU. Díky Kinnockově vytrvalé práci se strana proměnila a vydala proevropským směrem. V 90. letech rostla podpora strany na úkor Konzervativní strany a labouristům se tak otevírá možnost reálně zaútočit na vítězství ve volbách.

Poslední kapitola měla za cíl analyzovat a následně komparovat evropskou politiku Labouristické strany po roce 1994. V roce 1994 se novým předsedou strany stal T. Blair, jehož cílem bylo odpoutání se od tradiční britské evropské politiky. Po svém zvolení deklaroval entuziastickou proevropskou politiku a snahu o návrat Británie do srdce Evropy. Od té doby se v čele strany vystřídali čtyři předsedové - T. Blair, G. Brown, E. Miliband a J. Corbyn. Zvolení T. Blaira předsedou strany odstartovalo novou éru Labouristické strany, která se v roce 1997 opět stává vládnoucí stranou a u moci zůstala až do roku 2010. Blairovi labourističtí následovníci, kteří vedli stranu po jeho odchodu, navazovali na jeho politiku a museli se vyrovnat s dědictvím New Labour. G. Brown i E. Miliband z velké části pokračovali v Blairových krocích. Změnu přináší až levicový

veterán J. Corbyn obdivující socialistické myšlenky, jenž musí reflektovat zájmy proevropské Labouristické strany a zaujmout pragmatickou pozici.

T. Blair po svém zvolení zaujal pozitivní politiku směrem k EU, která reflektovala jeho politické cíle. Postupně se ukázalo, že proevropská politika nenašla oblibu u veřejnosti ani médií a premiér musel přijmout řadu strategií a technik v souladu s utilitárním supranacionalismem. Tato strategie spočívala v depolitizaci evropských témat a snížení jejich volebního významu. Politika utilitárního supranacionalismu byla využita v případě jednání o přijetí eura a konstituční smlouvy. V souvislosti s invazí do Iráku převážily transatlantické vztahy nad těmi evropskými a utilitární supranacionalismus je problematický. V roce 2007 vystřídal dosavadního premiéra G. Brown, jenž z velké části navazoval na evropskou politiku T. Blaira. Tito dva muži se společně podíleli na vytvoření volebního programu Labouristické strany v 90. letech. U G. Browna se daleko více projevuje apel na národní zájmy, které byly nadřazeny těm evropským. Díky G. Brownovi nedošlo k přijetí eura Velkou Británií, jelikož pravomoci ohledně jednotné měny byly za vlády T. Blaira delegovány právě na G. Browna. V době jeho vlády pak byla podepsána Lisabonská smlouva reflektující politické cíle Velké Británie a neohrožující britskou suverenitu. U G. Browna můžeme pozorovat pokračující utilitární supranacionalismus a zároveň byl schopen prosazovat evropskou diplomacii, která reflektovala britské zájmy. Po prohraných volbách se novým předsedou stal E. Miliband, jenž byl levicovějším politikem než jeho předchůdci, nicméně pokračoval v zaběhnuté evropské politice labouristů. Předseda strany mezi roky 2010 až 2015 se musel vypořádat s Cameronovým slibem na vypsání referenda o budoucím setrvání Británie v EU a labouristé se postavili proti tomuto kroku. S nástupem J. Corbyna do předsednického křesla strany se očekávalo výrazné přehodnocení postoje labouristů. Opak se stal pravdou a aby Corbyn udržel Labouristickou stranu pohromadě, byl nucený zaujmout pragmatickou proevropskou pozici, která byla v rozporu s jeho vnitřním přesvědčením.

Analýza a následná komparace Labouristické strany pod vedením jednotlivých lídrů nám pomohla odpovědět na stanovené výzkumné otázky. První z nich byla: *Došlo v rozmezí let 1994 až 2019 k odpoutání se Labouristické strany od tradičního přístupu britských politických stran?* Na základě analýzy evropské politiky labouristů mezi roky 1994 až 2019 lze konstatovat, že nedošlo k odpoutání od tradičního přístupu politických

stran k evropské politice, tedy od euroskeptické tradice. Navzdory snahám o návrat Británie do centra Evropy započatý pod Blairovým vedením a distancování se od britské evropské politiky let minulých nebyl tento pokus úspěšný. T. Blair se snažil o vytvoření konstruktivních a pragmatických vztahů s EU, jež měly vést ke zlepšení spolupráce s evropskými partnery a ukončit vnímání Velké Británie jako *awkward partner*. Politické tlaky, média a euroskeptická veřejnost zapříčinila, že labouristé nemohli provádět aktivnější evropskou politiku. Problémem labouristické administrativy bylo, že nedokázala u veřejnosti vytvořit nový proevropský konsenzus a tím nedošlo k odpoutání od euroskeptické tradice, navzdory veškerým snahám. Blairovi labourističtí nástupci navazovali na jeho evropskou politiku a ani pod jejich vedením se Labouristická strana neodpoutala od tradičního přístupu britských politických stran.

Druhá výzkumná otázka zněla: *Do jaké míry se změnil postoj labouristů k EU po nástupu Tonyho Blaira s programem New Labour?* S nástupem T. Blaira a jeho programu New Labour nedošlo k zásadní změně evropské politiky labouristů, jak předseda strany prezentoval. Navazoval na již započaté reformy z 80. let, která ve spojení s jeho osobou měla nalákat voliče a pomoci uspět labouristům v parlamentních volbách. Strategie spočívala v oproštění se od strany spojené s nepopulárními politickými kroky a roztržičností z počátku 80. let. T. Blair pokračoval v modernizaci strany, která byla zahájena pod Kinnockovým vedením. Transformací strany na *New Labour* chtěl T. Blair demonstrovat fundamentální obrat labouristů a zdůraznit, že se strana distancovala od politiky minulého desetiletí. Modernizačním změnám dal atraktivní tvář, ale ke kvalitativní změně nedošlo. Spíše se jednalo o volební tah, jak upozornit na kontrast mezi novým a moderním pojetím strany od starého a tradičního. V evropských otázkách navazovala Labouristická strana na proevropskou, pragmatickou a konstruktivní politiku konce 80. let, která se straně vyplatila a zvítězila ve volbách v roce 1997.

Dále jsme zodpověděli třetí výzkumnou otázku, a to: *Jak se lišil postoj Labouristické strany vůči EU pod vedením jednotlivých předsedů po roce 1994, případně v čem spočívala kontinuita?* Evropská politika labouristů vykazuje po roce 1994 prvky konzistentnosti, ale je nutné abychom hodnotily labouristickou stranu pod vedením jednotlivých lídrů. T. Blair započal s ambiciózním plánem na narovnání vztahů s evropskými partnery, který však ztroskotal na odmítavém postoji veřejnosti, médií, a nakonec i tradičních transatlantických vztazích. Jeho následovníci navazovali na jeho

politiku a k EU se stavěli (až na Corbyna) pozitivně, ovšem nedokázali změnit euroskeptický konsenzus u veřejnosti. U jednotlivých lídrů zaznamenáváme drobné odchylky v názorech na parciální politiky. Mezi evropskou politikou T. Blaira a G. Browna nenajdeme příliš rozdílů, jelikož jejich politika vycházela z programu New Labour, který spolu v 90. letech vytvořili. G. Brown navazoval na politiku utilitárního supranacionalismu a podobně jako T. Blair snižoval volební význam u problematických otázek. G. Brown byl oproti svému předchůdci v evropských otázkách méně pragmatický a konstruktivní, jelikož se jednalo o naprosto jiný typ politika. Celkově jeho ambice nejsou příliš jasné a neexistuje ucelená vize ohledně vztahů mezi EU a Velkou Británií, která byla patrná u T. Blaira. Jeho časté odkazy na britskou identitu a národní zájem však nezanechávají žádné pochybnosti o tom, kde leží primární Brownova věrnost. Do jiné pozice se dostal E. Miliband, jenž se stal lídrem opozice, jeho evropská politika byla defenzivní a labouristé v této době neprováděli aktivní evropskou politiku. Podobně jako jeho předchůdci se E. Miliband ke členství Británie v EU stavěl pozitivně a přál si setrvání Velké Británie v ní, ale nebyl tak nadšeným podporovatelem EU jako například T. Blair. Předseda Labouristické strany mezi roky 2010 až 2015 se směrem k EU příliš nevyjadřoval. Problémem E. Milibanda bylo, že nebyl schopný pro labouristy artikulovat jasnou pozici a vizi ve vztahu k Evropě. EU zůstala pro labouristy problematickým tématem, což vedlo E. Milibanda ke snaze vyhnout se této oblasti. To ostatně souvisí se skepsí u veřejnosti a růstem popularity protievropské strany UKIP, jež posunuly Evropu na okraj zájmu u labouristů. Z řady vybočuje pouze J. Corbyn, jenž pochází z levicového křídla strany a netajil se svou skepsí k EU. J. Corbyn do určité míry navazuje na evropskou politiku labouristů, jelikož jako předseda strany byl nucený zaujmout pragmatickou pozici, aby zabránil případnému rozpadu strany. Přestože se část Labouristické strany obávala, že J. Corbyn zaujme protievropskou a socialistickou politiku, následný vývoj a tlak z Labouristické strany znamenaly zaujetí programatické pozice, která je v rozporu z jeho vnitřním přesvědčením. Labouristická strana pod vedením jednotlivých lídrů mezi roky 1994 až 2019 podporovala myšlenku evropské integrace a snažila se o této skutečnosti (neúspěšně) přesvědčit veřejnost.

Poslední část čtvrté kapitoly se věnovala typologizaci postoje Labouristické strany pod vedením jednotlivých předsedů. Cílem bylo odpovědět na otázku: *Kam můžeme zařadit Labouristickou stranu pod vedením jednotlivých lídrů po roce 1994 podle širokospektrální typologie Nicolò Contiho?* Labouristickou stranu můžeme pod vedením

všech čtyř lídrů zařadit na základě typologie N. Contiho do kategorie funkčního europeanismu. Labouristická strana pod vedením těchto předsedů podporuje myšlenku EU a na evropské úrovni se snažili prosadit národní zájmy. Labouristé souhlasili s předáváním dalších pravomocí na evropskou úroveň, pokud to bylo v zájmu Velké Británie. Labouristická strana splňuje od roku 1994 všechny komponenty pro kategorii funkčního europeanismu, které vyjadřují kvalifikovanou podporu; podporují zachování současného stavu či další integrace, jež by byla v souladu s národními zájmy; požadují mezivládní přístup; a jejich strategie je orientovaná na konečný cíl. I přesto, že současný předseda strany zastává daleko skeptičtější názory oproti svým předchůdcům, uvnitř strany nadále převládají proevropské hlasy. Ve straně existují různé frakce s odlišnými názory směrem k EU, ale předseda strany ani jednotlivé frakce necharakterizují stranu jako celek.

Do budoucna je zajímavé sledovat, jak se situace v Labouristické straně vyvine. Proevropské křídlo není spokojeno s osobou a politikou J. Corbyna v čele strany, což je patrné z častých rebelií či odchodu poslanců ze strany. J. Corbyn se nyní tváří jako zastánce EU, ale jeho opravdové přesvědčení je protievropské. Bude tedy zajímavé, jakým způsobem se postaví k vyjednávání o smlouvě o budoucích vztazích mezi EU a Británií. Dalším důležitým mezníkem budou příští parlamentní volby, které ukážou rozložení sil a to, jak voliči zhodnotí politiku Labouristické strany.

Seznam literatury

„1987 General Election Results Summary.“ *UK Political info*, (online). Dostupné z: <http://www.ukpolitical.info/1992.htm> (18. 3. 2019)

„1992 General Election Results Summary.“ *UK Political info*, (online). Dostupné z: <http://www.ukpolitical.info/1987.htm> (18. 3. 2019)

Alexander, Philip R. 2001. „The Labour Government, Commonwealth Policy, and the Second Application to Join the EEC, 1964–1967.“ Pp. 132–155 in Alex May (ed.). *Britain, the Commonwealth and the Europe. The Commonwealth and Britain's Applications to join the European Communities*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Anderson, Peter J. 2004. „A Flag of Convenience? Discourse and Motivations of the London-Based Eurosceptic Press.“ Pp. 151–170 in Harmsen, Robert, Menno, Spiering (eds.). *Euroscepticism: Party Politics, National Identity and European Integration*. Amsterdam: Rodopi.

Ash, Timothy Garton. 2001. „Is Britain European?“ *International Affairs* 77 (1), 1–13. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/2626550> (26. 2. 2019)

Baker, David. 2001. „Britain and Europe: The Argument Continues“ *Parliamentary Affairs* 54 (2), 276–288. Dostupné z: <http://pa.oxfordjournals.org/content/54/2/276.full.pdf+html> (12. 1. 2016)

Baker, David. 2005. „Islands of the Mind: New Labour's Defensive Engagement with the European Union.“ *The Political Quarterly* 76 (1), 22–36. Dostupné z: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/pdf/10.1111/j.1467-923X.2005.00653.x> (18. 3. 2019)

Baker, David, Pauline, Schnapper. 2015. *Britain and the Crisis of the European Union*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Baker, David, Philippa, Sherrington. 2005. „Britain and Europe: The Dog that didn't Bark.“ *Parliamentary Affairs* 58 (2), 303–317. Dostupné z: <https://academic.oup.com/pa/article-abstract/58/2/303/1388537?redirectedFrom=PDF> (7. 4. 2019)

Bale, Tim. 2012. *The Conservatives since 1945: The Drivers of Party Change*. Oxford: Oxford University Press.

BBC News. 2001. „UK Election Results.“ *bbc.com*, (online). Dostupné z: http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/politics/vote_2005/constituencies/default.stm (8. 4. 2019)

BBC News. 2006. „Labour MPs who Rebelled on Iraq.“ *bbc.com*, 31. 10. 2006 (online). Dostupné z: http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/politics/6104310.stm (9. 4. 2019)

BBC News. 2011. „EU Referendum. Rebels Lose Vote in Commons.“ *bbc.com*, 25. 10. 2011 (online). Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/uk-politics-15425256> (7. 4. 2019)

BBC News. 2014. „UK European Election Results.“ *bbc.com*, (online). Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/events/vote2014/eu-uk-results> (8. 4. 2019)

BBC News. 2015. „Labour Leadership: Jeremy Corbyn enters race.“ *bbc.com*, (online). Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/uk-politics-33000155> (8. 4. 2019)

BBC News. 2016a. „EU Referendum Results.“ *bbc.com*, (online). Dostupné z: https://www.bbc.com/news/politics/eu_referendum/results (28. 3. 2019)

BBC News. 2016b. „Brexit Hilary Benn Sacked as Corbyn Faces No Confidence Pressure.“ *bbc.com*, (online). Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/uk-politics-36632539> (9. 4. 2019)

BBC News. 2017. „Result of the 2017 General Election.“ *bbc.com*, 25. 6. 2016 (online). Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/election/2017/results> (9. 4. 2019)

BBC News. 2019a. „MP Joan Ryan Quits Labour for Independent Group.“ *bbc.com*, 20. 2. 2019 (online). Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/uk-politics-47300832> (9. 4. 2019)

BBC News. 2019b. „The Independent Group. Who are they and Do they Stand for?“ *bbc.com*, 1. 3. 2019 (online). Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/uk-politics-47305860> (9. 4. 2019)

BBC News. 2019c. „Brexit: Your Simple Guide to the UK Leaving the EU.“ *bbc.com*, 3. 4. 2019 (online). Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/uk-46318565> (9. 4. 2019)

Beech, Matt, Kevin, Hickson. 2007. *Labour's Thinkers: The Intellectual Roots of Labour from Tawney to Gordon Brown*. London: Tauris Academic Studies.

Bevir, Mark, Oliver, Daddow, Pauline, Schnapper. 2015. „Introduction: Interpreting British European Policy.“ *Journal of Common Market Studies* 53 (1), 1–17. Dostupné z: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/jcms.12201> (26. 2. 2019)

Blair, Tony. 1997. „New Britain: My Vision of a Young Country.“ *Foreign Affairs*, (online). Dostupné z: <https://www.foreignaffairs.com/reviews/capsule-review/1997-07-01/new-britain-my-vision-young-country> (6. 4. 2019)

Brace, Matthew. 1997. „The Sun takes an instant shine to that fresh Mr Blair.“ *Independent* 16. 3. 1997, (online). Dostupné z: <https://www.independent.co.uk/news/uk/politics/the-sun-takes-an-instant-shine-to-that-fresh-mr-blair-1273539.html> (6. 4. 2019)

„Britain Forward not Back.“ *The Labour party manifesto 2005*, (online). Dostupné z: http://news.bbc.co.uk/2/shared/bsp/hi/pdfs/13_04_05_labour_manifesto.pdf (7. 4. 2019)

„Britain will win with Labour.“ *The Labour party manifesto 1987*, (online). Dostupné z: <http://www.politicsresources.net/area/uk/man/lab87.htm> (18. 3. 2019)

Brown, Gordon. 2007. „Global Europe.“ *gov.uk*, (online). Dostupné z: http://www.fco.gov.uk/Files/kfile/FCO_BEU_DOC_GlobalEurope71022.pdf (7. 4. 2019)

Brusenbauch Meislová, Monika. 2017. „Strategický kontext referend o setrvání Velké Británie v ES/EU: analýza motivace politických elit.“ *Mezinárodní vztahy* 52 (2), 29–56. Dostupné z: <https://www.muni.cz/vyzkum/publikace/1434756> (15. 3. 2019)

Bulmer, Simon. 2008a. „New Labour, New European Policy? Blair, Brown and Utilitarian Supranationalism.“ *Parliamentary Affairs* 61 (4), 597–620. Dostupné z: <https://academic.oup.com/pa/article/61/4/597/1419456> (26. 2. 2019)

Bulmer, Simon. 2008b. „New Labour and the European Union 1997–2007: A Constructive Partner?“ *SWP Berlin Working Paper*, (online). Dostupné z: https://www.swp-berlin.org/fileadmin/contents/products/arbeitspapiere/bulmer_KS.pdf (6. 4. 2019)

Butler, David, Uwe, Kitzinger. 1996. *The 1975 Referendum*. Basingstoke: Macmillan.

Callaghan, John. 2007. „Pivotal Powers: The British Labour Party and European unity since 1945.“ *Capital & Class* 31 (3), 199–215. Dostupné z: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/030981680709300112> (14. 3. 2019)

Casey, Terrence. 2009. „Introduction: How to Assess the Blair Legacy? Pp. 1–23 in Casey, Terrence (ed.). *The Blair Legacy: Politics, Policy, Governance, and Foreign Affairs*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Chari, Raj, Francesco Cavatorta. 2003. „The Iraq War: Killing Dreams of Unified EU?“ *European Political Science* 3 (1). Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/29651801_The_Iraq_War_killing_dreams_of_a_unified_EU (7. 4. 2019)

Conti, Nicolás. 2003. „Party Attitudes to European Integration: A Longitudinal Analysis of the Italian Case“ *SEI Working Paper No 70*, (online). Dostupné z: <https://www.sussex.ac.uk/webteam/gateway/file.php?name=epern-working-paper-13.pdf&site=266> (24. 2. 2019)

Conti, Nicolás. 2007. „Domestic Parties and European Integration: The Problem of Party Attitudes to the EU, and the Europeanisation of Parties.“ *European Political Science* 6 (2), 192–207. Dostupné z: <https://link.springer.com/article/10.1057/palgrave.eps.2210129> (24. 2. 2019)

Corbyn, Jeremy. 2016a. „Britain Needs to Stay in EU.“ *bbc.com*, 14. 4. 2016 (audio). Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/av/uk-politics-eu-referendum-36042515/labour-s-jeremy-corbyn-britain-needs-to-stay-in-the-eu> (9. 4. 2019)

Corbyn, Jeremy. 2016b. „Labour Leader Jeremy Corbyn Reacts to Brexit and Defends his Campaigning.“ *Good Morning Britain*, 24. 6. 2016 (audio). Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=pyjiBWhYb8Q> (9. 4. 2019)

- Cowell, Alan. 2004. „Blair’s Shift in Agenda Puts Euro in Question.“ *nytimes.com*, 23. 4. 2004 (online). Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2004/04/23/business/blair-s-shift-in-agenda-puts-euro-in-question.html> (7. 4. 2019)
- Cox, Jo, Neil, Coyle. 2016. „We Nominated Jeremy Corbyn for the Leadership. Now we Regret it.“ *theguardian.com*, 6. 5. 2016 (online). Dostupné z: <https://www.theguardian.com/commentisfree/2016/may/06/jeremy-corbyn-leadership-labour-mps-elections> (9. 4. 2019)
- Crespy, Amandine, Nicolas, Verschueren. 2009. „From Euroscepticism Resistance to European Integration: An Interdisciplinary Perspective.“ *Perspectives on European Politics and Society* 10 (3), 377–393. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/15705850903105793> (24. 2. 2019)
- Daddow, Oliver. 2012. „The UK Media and Europe: From Permissive Consensus to Destructive Dissent.“ *International Affairs* 88 (6), 1219–1236. Dostupné z: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/j.1468-2346.2012.01129.x> (26. 2. 2019)
- Daddow, Oliver. 2013. „Margaret Thatcher, Tony Blair and the Eurosceptic Tradition in Britain.“ *The British Journal of Politics and International Relations*, 210–227. Dostupné z: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1111/j.1467-856X.2012.00534.x> (26. 2. 2019)
- Daddow, Oliver. 2015. „Interpreting the Outsider Tradition in British European Policy Speeches from Thatcher to Cameron.“ *Journal of Common Market Studies* 53 (1), 71–88. Dostupné z: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/jcms.12204> (26. 2. 2019)
- Davis, Richard. 2017. „Euroscepticism and Opposition to British Entry into the EEC, 1955–1975.“ *Revue Francaise de Civilisation Britannique*, (online). Dostupné z: <https://journals.openedition.org/rfcb/1364> (14. 3. 2019)
- Delors, Jacques. 1988. „It is Necessary to Work Together.“ *pro-europa.com*, (online). Dostupné z: <https://www.pro-europa.eu/europe/delors-jacques-it-is-necessary-to-work-together/> (18. 3. 2019)

Denham, John, Daniel, Devine. 2018. „England, Englishness nad the Labour party.“ *The Political Quarterly* 89 (4), 621–630. Dostupné z: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/pdf/10.1111/1467-923X.12566> (26. 2. 2019)

Dunt, Ian. 2010. „Comment: Ed Miliband is More Dangerous than they Think.“ *politics.co.uk*, 25. 9. 2010 (online). Dostupné z: <https://www.politics.co.uk/comment-analysis/2010/9/25/comment-ed-miliband-is-more-dangerous-than-th> (7. 4. 2019)

Eaton, George. 2015. „The Epic Challenges Facing Jeremy Corbyn as Labour Leader.“ *newstatesman.com*, 12. 9. 2015 (online). Dostupné z: <https://www.newstatesman.com/politics/uk/2015/09/epic-challenges-facing-jeremy-corbyn-labour-leader> (9. 4. 2019)

Fella, Stefano. 2006a. „New Labour, Same Old Britain? The Blair Government and European Treaty Reform.“ *Parliamentary Affairs* 59 (4), 621–637. Dostupné z: <https://academic.oup.com/pa/article/59/4/621/1548200> (6. 4. 2019)

Fella, Stefano. 2006b. „Robin Cook, Tony Blair and New Labour’s Competing Visions of Europe.“ *The Political Quarterly* 77 (3), 388–401. Dostupné z: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/j.1467-923X.2006.00810.x> (6. 4. 2019)

Fielding, Steven. 1996. *Labour: Decline and Renewal*. Wiltshire: Baseline Book.

Fielding, Steven. 2003. *The Labour Party: Continuity and Change in the Making of New Labour*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Flood, Chris. 2002. „Eurocepticism: A Problematic Concept“ *UACES 32nd Conference*, (online). Dostupné z: <http://uaces.org/documents/papers/0201/flood.pdf> (24. 2. 2019)

Fontana, Cary, Craig, Parson. 2015. „One Woman’s Prejudice: Did Margaret Thatcher Cause Britain’s Anti-Europeanism.“ *Journal od Common Market Studies* 53 (1), 89–105. Dostupné z: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/jcms.12205> (26. 2. 2019)

Forster, Anthony. 2002. *Eurocepticism in Contemporary British Politics*. New York: Routledge.

Gaitskell, Hugh. 1962. „Speech by Hugh Gaitskell against UK membership of the Common Market, 3 October 1962.“ *cvce.eu*, (online). Dostupné z:

https://www.cvce.eu/en/obj/speech_by_hugh_gaitskell_against_uk_membership_of_the_common_market_3_october_1962-en-05f2996b-000b-4576-8b42-8069033a16f9.html

(14. 3. 2019)

Gannon, Philip. 2015. „Between America and Europe: Transatlantic Influences on the Policies of Gordon Brown.“ *Journal of Transatlantic Studies* 13 (1), 1–19. Dostupné z: <https://link.springer.com/article/10.1080/14794012.2014.990731> (7. 4. 2019)

Geddes, Andrew. 2002. „In Europe, not Interested in Europe.“ Pp. 144–164 in Geddes, Andrew, Tonge, Jonathan (eds.). *Labour's Second Landslide: The British General Election 2001*. Manchester: Manchester University Press.

Gerbert, Pierre. 2004. *Budování Evropy*. Praha: Nakladatelství Karolinum.

Giddings, Philip. 2004. „Wesminster, EMU, and the Euro.“ Pp. 145–174 in Giddings, Philip, Gavin, Drewry (eds.). *Britain in the European Union: Law, Policy and Parliament*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Gifford, Chris. 2008. *The Making of Eurosceptic Britain: Identity and Economy in a Post-Imperial State*. Hampshire: Ashgate Publishing.

Gifford, Chris. 2014. „The People against Europe: The Eurosceptic Challenge to the United Kingdom's Coalition Government.“ *Journal of Common Market Studies* 52 (3), 512–528. Dostupné z: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/jcms.12112> (26. 2. 2019)

Gowland, David, Arthur Turner, Alex Wright. 2010. *Britain and the European Integration Since 1945: On the Sidelines*. New York: Routledge.

Griffiths, Emma. 2010. „Ed Miliband Tells Labour: We're the optimists now.“ *bbc.com*, 28. 9. 2010 (online). Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/uk-politics-11417906> (7. 4. 2019)

Harmsen, Robert, Menno, Spiering. 2004. „Introduction: Euroscepticism and the Evolution of European Political Debate.“ Pp. 13–37 in Harmsen, Robert, Menno, Spiering (eds.). *Euroscepticism: Party Politics, National Identity and European Integration*. Amsterdam: Rodopi.

Hay, Colin. 1996. „Narrating Crisis: The Discursive Construction of the Winter of Discontent.“ *Sociology* 30 (2), 253–277. Dostupné z: https://www.jstor.org/stable/42855681?seq=1#page_scan_tab_contents (18. 3. 2019)

Heffer, Simon. 2018. „Dead Red in Britain.“ *The New Criterion*, 46–49. Dostupné z: <https://www.newcriterion.com/issues/2018/12/dead-red-in-britain> (9. 4. 2019)

Heppell, Timothy. 2013. „The Fall of the Brown Government, 2010.“ Pp. 141–170 in Heppell, Timothy, Kevin, Theakston (eds.). *How Labour Governments Fall: From Ramsay MacDonald To Gordon Brown*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Herring, Eric, Piers Robinson. 2014. „Deception and Britain’s road to war in Iraq.“ *International Journal of Contemporary Iraqi Studies* 8 (2), 213–232. Dostupné z: <http://eds.b.ebscohost.com/eds/detail/detail?vid=1&sid=2cb10d93-a3ea-45e4-b7c8-f7b064925cec%40sessionmgr106&hid=126&bdata=JnNpdGU9ZWRzLWxpdmU%3d#AN=98921498&db=a9h> (7. 4. 2019)

Hertner, Isabelle. 2015. „The Labour Party’s European Policy under Jeremy Corbyn: no Brexit, no Grexit.“ *democraticaudit.com*, 10. 10. 2015 (online). Dostupné z: <http://www.democraticaudit.com/2015/10/10/the-labour-partys-european-policy-under-jeremy-corbyn-no-brexit-no-grexit/> (9. 4. 2019)

Hood, Frederick. 2008. „Atlantic Dreams and European Realities: British Foreign Policy After Iraq.“ *European Integration* 30 (1), 183–197. Dostupné z: http://media.library.ku.edu.tr/reserve/resfall08_09/INTL447_BRumelili/20-22-27October/atlantic_dreams_and_european_informa.pdf (7. 4. 2019)

Hooghe, Liesbet, Gary, Marks, Carol J., Wilson. 2002. „Does left/right Structure Party Positions on European Integration?“ *Comparative Political Studies* 35 (8), 965–989. Dostupné z: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/001041402236310> (24. 2. 2019)

„It’s time to get Britain working again.“ *The Labour party manifesto 1992*, (online). Dostupné z: <http://www.labour-party.org.uk/manifestos/1992/1992-labour-manifesto.shtml> (18. 3. 2019)

ITV News. 2017. „Which Labour MPs Rebelled and Voted Against Brexit Bill?“ *itv.com*, 1. 2. 2017 (online). Dostupné z: <https://www.itv.com/news/2017-02-01/which-labour-mps-rebelled-and-voted-against-brexit-bill/> (9. 4. 2019)

James, Scott, Kai, Oppermann. 2009. „Blair and the European Union.“ Pp. 285–298 in Casey, Terrence (ed.). *The Blair Legacy: Politics, Policy, Governance, and Foreign Affairs*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Jobson, Richard. 2015. „A New Hope for an Old Britain? Nostalgia and the British Labour Party’s Alternative Economic Strategy, 1970–1983.“ *The Journal of Policy History* 27 (4), 670–694. Dostupné z: <https://www.cambridge.org/core/journals/journal-of-policy-history/article/new-hope-for-an-old-britain-nostalgia-and-the-british-labour-partys-alternative-economic-strategy-19701983/DC18A7524E75DAD1583DE9A3025CDD63> (15. 3. 2019)

Jones, Alistair. 2007. *Britain and the European Union*. Edinburgh: Edinburgh University Press.

Jones, Tudor. 1996. *Remaking the Labour Party: From Gaitskell to Blair*. London: Routledge.

Kaniok, Petr. 2006. *Evropeanisté, eurogovernmentalisté a euroskeptici: reflexe euroskepticismu a jeho stranických projevů*. Brno: Masarykova univerzita. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/12188/fss_d/Dizertace_Kaniok.pdf (24. 2. 2019)

Kaniok, Petr. 2009. „Party-Based Euroscepticism: Opposing the Commission or the European Integration?“ *Contemporary European Studies*, 24–44. Dostupné z: http://www.ces.upol.cz/wp-content/uploads/2014/12/CES_2_2009_25to45.pdf (24. 2. 2019)

Keohane, Dan. 2005. „The United Kingdom.“ Pp. 57–74 in Alex Danchev, John MacMillan (eds.). *The Iraq and Democratic Politics*. London: Routledge.

Kirby, Dianne. 2000. „Divinely Sanctioned: The Anglo-American Cold War Alliance and the Defence of Western Civilization and Christianity.“ *Journal of Contemporary History* 35 (3), 385–412. Dostupné z: http://uir.ulster.ac.uk/17988/1/Divinely_Sanctioned_D_Kirby.pdf (14. 3. 2019)

- Kite, Melissa. 2010. „Ed Miliband: Self-confessed Maths Geek with a Talent for Diplomacy.“ *telegraph.co.uk*, 25. 9. 2010 (online). Dostupné z: <https://www.telegraph.co.uk/news/politics/labour/8025055/Ed-Miliband-Self-confessed-maths-geek-with-a-talent-for-diplomacy.html> (7. 4. 2019)
- Kopecký, Petr, Case, Mudde. 2002. „The Two Sides of Euroscepticism. Party Positions on European Integration in East Central Europe.“ *European Union Politics* 3 (3), 297–326. Dostupné z: <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/1465116502003003002> (24. 2. 2019)
- Lee, Simon. 2008. *Best for Britain? The Politics and Legacy of Gordon Brown*. Oxford: Oneworld Publication.
- Loth, Wilfried. 2015. *Building Europe: A History of European Unification*. Berlín: De Gruyter Oldenbourg.
- Ludlow, N. Piers. 2015. „Safeguarding British Identity or Betraying It? The Role of British ‘Tradition’ in the Parliamentary Great Debate on EC Membership, October 1971“ *Journal of Common Market Studies* 53 (1), 18–34. Dostupné z: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/jcms.12202/epdf> (14. 3. 2019)
- Ludlow, N. Piers. 2016. *Roy Jenkins and the European Commission Presidency, 1976–1980. At the Heart of Europe*. London: Palgrave Macmillan.
- MacLellan, Kylie. 2015. „Labour’s Corbyn, who Voted No in 1975, raises Brexit Fears.“ *uk.reuters.com*, 11. 9. 2015 (online). Dostupné z: <https://uk.reuters.com/article/uk-britain-politics-labour-corbyn-idUKKCN0RB1IK20150911> (9. 4. 2019)
- Marks, Gary, Marco, Steenbergen. 2002. „Understanding Political Contestation in the European Union.“ *Comparative Political Studies* 35 (8), 879–892. Dostupné z: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/001041402236297> (24. 2. 2019)
- Marks, Gary, Carol J., Wilson. 2000. „The Past in the Present: A Cleavage Theory of Party Response to European Integration.“ *British Journal of Political Science* 30 (3), 433–459. Dostupné z: <http://garymarks.web.unc.edu/files/2016/09/marks.wilson-a-cleavage-theory-of-party-response-to-European-integration.pdf> (24. 2. 2019)

McTague, Tom, Charlie, Cooper. 2018. „Why Corbyn is (still) Half-Hearted about Europe.“ *politico.eu*, 24. 9. 2018 (online). Dostupné z: <https://www.politico.eu/article/why-jeremy-corbyn-is-still-half-hearted-about-europe/> (9. 4. 2019)

Miers, David. 2004. „Britain in Europe: Community to Union, 1973–2001.“ Pp. 12–36 in Giddings, Philip, Gavin, Drewry (eds.). *Britain in the European Union: Law, Policy and Parliament*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Miller, Vaughne. 2015. „Briefing Paper: The 1974–75 UK Renegotiation of EEC Membership and Referendum.“ House of Commons Library, (online). Dostupné z: <http://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-7253/CBP-7253.pdf> (15. 3. 2019)

„New Labour because Britain Deserves better.“ *The Labour party manifesto 1997*, (online). Dostupné z: <http://www.labour-party.org.uk/manifestos/1997/1997-labour-manifesto.shtml> (6. 4. 2019)

Norris, Pippa. 2001. „New Labour and Public Opinion: the Third Way as Centralism?“ Pp. 32–44 in White, Stuart (ed.). *New Labour: The Progressive Future?* Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Nunns, Alex. 2016. *The Candidate: Jeremy Corbyn's Improbable Path to Power*. New York: OR Books.

„October 1974 Labour Party Manifesto: Britain Will Win With Labour.“ *Labour Party Manifesto 1974*, (online). Dostupné z: <http://www.labourmanifesto.com/1974/oct/1974-oct-labour-manifesto.shtml> (15. 3. 2019)

O'Donnell, Clara Marina, Richard, Whitman. 2007. „European Policy under Gordon Brown: Perspective on Futura Prime Minister.“ *International Affairs* 83 (1), 253–272. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/pdf/4541697.pdf?refreqid=excelsior%3Ab41920a5ac7c1563eaf59ddb41afed82> (7. 4. 2019)

Oppermann, Kai. 2008. „The Blair Government and Europe: The Policy of Containing the Saliency of European Integration.“ *British Politics* 3 (2), 156–182. Dostupné z: <https://link.springer.com/article/10.1057/bp.2008.1> (6. 4. 2019)

Parr, Helen. 2006. *Britain's Policy Towards the European Community. Harold Wilson and Britain's World Role, 1964–1967*. Abingdon: Routledge.

Powell, Jonathan. 2017. „A Politician out of Time: The Fatal Ambition of Gordon Brown.“ *New Statesman*, 17–23 (online). Dostupné z: <https://www.newstatesman.com/politics/uk/2017/11/fatal-ambition-gordon-brown> (7. 4. 2019)

Puetter, Uwe, Antje Wiener. 2007. „Accommodating Normative Divergence in European Foreign Policy Co-ordination: The Example of Iraq Crises.“ *Journal of Common Market Studies* 45 (5), 1065–1088. Dostupné z: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1468-5965.2007.00760.x/abstract> (7. 4. 2019)

Riishøj, Søren. 2010. „Europeanization and Euroscepticism: Experiences from Poland and the Czech Republic.“ *University of Southern Denmark*, (online). Dostupné z: http://static.sdu.dk/mediafiles//C/1/7/%7BC1706F42-D5DC-47A0-9CA9-8708ABF499F9%7DEuroscepticism_hjemmeside.pdf (24. 2. 2019)

Roberts, Richard. 2016. „How One Man Changed how British Politicians Felt about Europe – Forever.“ *NewStatesman.com*, 29. 2. 2016 (online). Dostupné z: <https://www.newstatesman.com/politics/staggers/2016/02/how-one-man-changed-how-british-politicians-felt-about-europe-forever> (19. 3. 2019)

Rubinstein, William D. 2003. *Twentieth-Century Britain. A Political History*. London: Palgrave Macmillan.

Schnapper, Pauline. 2015. „The Labour Party and Europe from Brown to Milliband: Back to the Future?“ *Journal of Common Market Studies* 53 (1), 157–173. Dostupné z: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/jcms.12209> (7. 4. 2019)

Seldon, Anthony, Guy, Lodge. 2010. „How Will History Judge Gordon Brown?“ *Public Policy Research*, (online). Dostupné z: <https://ideas.repec.org/a/bla/ppolre/v17y2010i1p23-28.html> (7. 4. 2019)

Shaw, Eric. 1994. *The Labour Party since 1979: Crisis and Transformation*. London: Routledge.

Sitter, Nick. 2002. „Opposing Europe: Euro-scepticism, Opposition and Party Competition“ *SEI Working Paper No 56*, (online). Dostupné z: <https://www.sussex.ac.uk/webteam/gateway/file.php?name=epern-working-paper-9.pdf&site=266> (24. 2. 2019)

Sitter, Nick, Agnes Batory. 2008. „Protectionism Populism, or Participation? Agrarian Parties and the European Question in Western and East Central Europe.“ Pp. 52–75 in Szczerbiak, Aleks, Paul, Taggart (eds.). *Opposing Europe? The Comparative Party Politics of Euroscepticism*. New York: Oxford University Press.

Sky News. 2016. „Jeremy Corbyn – EU: In or Out?“ *skynews.com*, 20. 6. 2016 (audio). Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=BXV3MThKjiI> (9. 4. 2019)

Smith, Julie. 2005. „A Missed Opportunity? New Labour’s European Policy 1997–2005.“ *International Affairs* 81 (4), 703–721. Dostupné z: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/j.1468-2346.2005.00480.x> (6. 4. 2019)

Spiering, Menno. 2004. „British Euroscepticism“ Pp. 127–149 in Harmsen, Robert, Menno, Spiering (eds.). *Euroscepticism: Party Politics, National Identity and European Integration*. Amsterdam: Rodopi.

Startin, Nicholas. 2015. „Have we reached a tipping point? The mainstreaming of Euroscepticism in the UK.“ *International Political Science Review* 36 (3), 311–323. Dostupné z: <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0192512115574126?journalCode=ipsa> (26. 2. 2019)

Stewart, Heather. 2016. „Jeremy Corbyn’s EU Speech: What he Said and What he Meant?“ *theguardian.com*, 14. 4. 2016 (online). Dostupné z:

<https://www.theguardian.com/politics/2016/apr/14/jeremy-corbyns-eu-speech-what-he-said-and-what-he-meant> (9. 4. 2019)

Stewart, Heather, Jessica, Elgot. 2019. „Corby Lays Out Labour’s Terms for Backing May on Brexit.“ *theguardian.com*, 6. 2. 2019 (online). Dostupné z: <https://www.theguardian.com/politics/2019/feb/06/corbyn-lays-out-labours-terms-for-backing-may-on-brexit> (9. 4. 2019)

Stewart, Heather, Rowena Mason. 2016. „Labour Leadership: Jeremy Corbyn Wins Convincing Victory over Owen Smith.“ *theguardian.com*, 24. 9. 2016 (online). Dostupné z: <https://www.theguardian.com/politics/2016/sep/24/labour-leadership-jeremy-corbyn-wins-landslide-victory-party> (9. 4. 2019)

Szczerbiak, Aleks, Paul, Taggart. 2003. „Theorising Party-Based Euroscepticism: Problems of Definition, Measurement and Causality“ *SEI Working Paper No 69*, (online). Dostupné z: <https://www.sussex.ac.uk/webteam/gateway/file.php?name=epern-working-paper-12.pdf&site=266> (24. 2. 2019)

Szczerbiak, Aleks, Paul, Taggart. 2008a. „Introduction: Opposing Europe? The politics of Euroscepticism in Europe.“ Pp. 1–16 in Szczerbiak, Aleks, Paul, Taggart (eds.). *Opposing Europe? The Comparative Party Politics of Euroscepticism. Volume 1. Case Studies and Country Surveys*. New York: Oxford University Press.

Szczerbiak, Aleks, Paul, Taggart. 2008b. „Introduction: Researching Euroscepticism in European Party System: A Comparative and Theoretical Research Agenda.“ Pp. 1–27 in Szczerbiak, Aleks, Paul, Taggart (eds.). *Opposing Europe? The Comparative Party Politics of Euroscepticism. Volume 2. Comparative and Theoretical Perspectives*. New York: Oxford University Press.

Thatcherová, Margaret. 2003. *Umění vládnout: Strategie pro svět v pohybu*. Praha: Prostor.

The Guardian. 2016. „Tony Blair: `I express more sorrow, regret and apology than you can ever believe.`“ *theguardian.com* (online), 6. 7. 2016. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/uk-news/2016/jul/06/tony-blair-deliberately-exaggerated-threat-from-iraq-chilcot-report-war-inquiry> (7. 4. 2019)

„The Labour European Manifesto.“ *The Labour party manifesto 2014*, (online). Dostupné z: http://www.manifesto.com/wp-content/uploads/2015/09/LABOUR_PARTY_euro_manifesto-2014.pdf (7. 4. 2019)

„The Labour Party Manifesto.“ *The Labour party manifesto 2015*, (online). Dostupné z: https://action.labour.org.uk/page/-/A4%20BIG%20_PRINT_ENG_LABOUR%20MANIFESTO_TEXT%20LAYOUT.pdf (8. 4. 2019)

„The New Hope for Britain.“ *The Labour party manifesto 1983*, (online). Dostupné z: <http://www.politicsresources.net/area/uk/man/lab83.htm#Common> (18. 3. 2019)

The New York Times. 2016. „Britain’s Role in Iraq War: What to Expect From Chilcot Report.“ *nytimes.com* (online), 4. 7. 2016. Dostupné z: http://www.nytimes.com/2016/07/05/world/europe/chilcot-inquiry-britain-iraq.html?_r=0 (7. 4. 2019)

The Telegraph. 2014. „Ed Miliband’s Policy on a Referendum on the EU is a Classic Fudge.“ *telegraph.co.uk*, 2. 3. 2014 (online). Dostupné z: <https://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/eu/10692737/Ed-Milibands-policy-on-a-referendum-on-the-EU-is-a-classic-fudge.html> (8. 4. 2019)

The Telegraph. 2015. „Jeremy Corbyn Admits he Voted for Britain to Leave Europe in 1975.“ *telegraph.co.uk*, 11. 9. 2015 (online). Dostupné z: <https://www.telegraph.co.uk/news/11859648/Jeremy-Corbyn-admits-he-voted-for-Britain-to-leave-Europe-in-1975.html> (8. 4. 2019)

Tindale, Stephen. 1992. „Learning to Love the Market: Labour and the European Community.“ *The Political Quarterly* 63 (2), 276–300. Dostupné z: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/pdf/10.1111/j.1467-923X.1992.tb00901.x#accessDenialLayout> (18. 3. 2019)

Tournier-Sol, Karine. 2015. „Reworking the Eurosceptic and Conservative Traditions into a Populist Narrative: UKIP’s Winning Formula?“ *Journal of Common Market Studies* 53 (1), 140–156. Dostupné z: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/jcms.12208/pdf> (26. 2. 2019)

„UK Membership of the single currency: An Assessment of the Five Economic Tests.“ *HM Treasury 2003*, (online). Dostupné z: <http://people.ds.cam.ac.uk/mb65/library/h-m-treasury-2003a.pdf> (7. 4. 2019)

„United in theory, divided in practice.“ *The Economist*, 20. 2. 2003 (online). Dostupné z: <http://www.economist.com/node/1594961> (7. 4. 2019)

Usherwood, Simon. 2002. „Opposition to the European Union in the UK: The Dilemma of Public Opinion and Party Management.“ *Government and Opposition* 37 (2), 211–230. Dostupné z: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/1477-7053.00095/epdf> (26. 2. 2019)

Usherwood, Simon, Nick, Startin. 2013. „Euroscepticism as a Persistent Phenomenon“ *Journal of Common Market Studies* 51 (1), 1–16. Dostupné z: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1468-5965.2012.02297.x/pdf> (19. 2. 2019)

Vasilopoulou, Sofia. 2009. „Varieties of Euroscepticism: The Case of the European Extreme Right.“ *Journal of Contemporary European Research* 5 (1), 3–23. Dostupné z: <https://www.jcer.net/index.php/jcer/article/view/106> (24. 2. 2019)

Vasilopoulou, Sofia. 2013. „Continuity and Change in the Study of Euroscepticism: Plus ça change?“ *Journal of Common Market Studies* 51 (1), 153–168. Dostupné z: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1468-5965.2012.02306.x/epdf> (24. 2. 2019)

Váška, Jan. 2006. „Srovnání britského konzervativního euroskepticismu a independismu.“ *Pražská sociálně vědní studie*. Dostupné z: http://publication.fsv.cuni.cz/attachments/92_Vaska.pdf (24. 2. 2019)

Wall, Stephen. 2008. *A Stranger in Europe: Britain and the EU from Thatcher to Blair*. Oxford: Oxford University Press.

Warlouzet, Laurent. 2018. „Britain at the Centre of European Co-operation (1948–2016).“ *Journal of Common Market Studies* 56 (4), 955–970. Dostupné z: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/jcms.12701> (14. 3. 2019)

Waugh, Paul. 2015. „Jeremy Corbyn Refuses to Rule Out Campaigning for Britain to Quit the European Union.“ *huffingtonpost.co.uk*, 25. 7. 2015 (online). Dostupné z:

https://www.huffingtonpost.co.uk/2015/07/25/jeremy-corbyn-refuses-to-n_7870992.html?guccounter=1&guce_referrer=aHR0cHM6Ly9lbi53aWtpcGVkaWEu b3JnLw&guce_referrer_sig=AQAAAGqqLJEnnaGT-5-ljRZGgQE9TYPW4JiwmpZO3N3bg7WV6Qc5qwlhRMo46ZelogGWSZyMNmK3UX yYltVyN2Gqy1ZkJbr1WUolt0qu5twFKjnjX61im5El7ZbVK42WKzp057aodAm9xjPX DWkrMQnUqTt_YchMbc-ZCoTJtiU4r6zE (9. 4. 2019)

Wellings, Ben, Helen, Baxendale. 2015. „Euroscepticism and the Anglosphere: Traditions and Dilemmas in Contemporary English Nationalism.“ *Journal of Common Market Studies* 53 (1), 123–139. Dostupné z: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/jcms.12207> (26. 2. 2019)

White, Stuart. 2001. „The Ambiguities of the Third Way.“ Pp. 3–18 in White, Stuart (ed.). *New Labour: The Progressive Future?* Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Whiteley, Paula, Monica, Poletti, Paul, Webb, Tim, Bale. 2018. „Oh Jeremy Corbyn! Why Did Labour Party Membership Soar after the 2015 General Election?“ *The British Journal of Politics and International Relations*, 1–19. Dostupné z: <http://sro.sussex.ac.uk/id/eprint/79663/> (9. 4. 2019)

Wilson, Phil. 2016. „Corbyn Sabotaged Labour’s Remain Campaign. He must Resign.“ *theguardian.com*, 26. 6. 2019 (online). Dostupné z: <https://www.theguardian.com/commentisfree/2016/jun/26/corbyn-must-resign-inadequate-leader-betrayal> (9. 4. 2019)

Wright, Oliver. 2016. „Jeremy Corbyn would be Campaigning for Brexit if he was not Labour Leader, Says Long-Time Ally Tariq Ali.“ *independent.co.uk*, 16. 5. 2016 (online). Dostupné z: <https://www.independent.co.uk/news/uk/politics/jeremy-corbyn-would-be-campaigning-for-brexit-if-he-was-not-labour-leader-says-long-time-ally-tariq-a7032736.html> (9. 4. 2019)

Young, Hugo. 1999. *This Blessed Plot: Britain and Europe from Churchill to Blair*. London: Macmillan.

Young, Terry, Peggy Crawford. 2011. „Hands Across The Atlantic?“ *International Business & Economics Research Journal* 2 (12), 89–96. Dostupné z: <http://www.cluteinstitute.com/ojs/index.php/IBER/article/view/3657> (7. 4. 2019)

Seznam použitých zkratek

EBOP	Evropská bezpečnostní a obranná politika
EFTA	Evropská zóna volného obchodu
EMU	Evropská měnová unie
EP	Evropský parlament
ES	Evropské společenství
ESM	Evropský směnný mechanismus
ESUO	Evropské společenství uhlí a oceli
EU	Evropská unie
FTPT	Jednokolový většinový systém
JEA	Jednotný evropský akt
NATO	Severoatlantická aliance
SZBP	Společná zahraniční a bezpečnostní politika
TUC	Trades Union Congress (britské odbory)

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá proměnou postoje Labouristické strany vůči evropské integraci, přičemž hlavní důraz autorka klade na evropskou politiku labouristů mezi roky 1994 až 2019. Snahou nově zvoleného předsedy strany Tonyho Blaira v roce 1994 bylo odpoutání se od tradiční evropské politiky (tzv. euroskeptické tradice). Cílem práce je analýza evropské politiky Labouristické strany se zaměřením na to, jaké místo má tato politika v kontextu euroskeptické tradice. V práci se autorka pokouší identifikovat a analyzovat postoje a zdroje politiky prováděné labouristy ve vztahu k ES/EU. Práce se snaží zjistit, zda se strana po roce 1994 distancovala od euroskeptické tradice a zaujala skutečně nový postoj, a jak se lišil přístup jednotlivých lídrů. Na závěr je využita širokospektrální typologie Nicolý Contiho pro identifikaci postojů Labouristické strany pod vedením jednotlivých lídrů po roce 1994.

Celá práce je rozdělena do čtyř kapitol. První kapitola se zabývá problematikou vztahu politických stran vůči evropskému projektu. Cílem druhé kapitoly je vysvětlení britské euroskeptické tradice a jejich kořenů, které můžeme hledat ve specifickém britském přístupu k ES/EU. Třetí kapitola popisuje vývoj názorů uvnitř Labouristické strany v otázce evropské integrace až po rok 1994 a pro ilustraci proměny postojů je rozdělena do čtyř časových období. Poslední kapitola analyzuje a následně komparuje evropskou politiku labouristů pod vedením jednotlivých lídrů po roce 1994.

Evropská politika labouristů mezi lety 1994 až 2019 navazuje na započaté reformy z 80. let, kterým dal T. Blair atraktivní tvář. I přes snahu o odpoutání od euroskeptické tradice a návrat do centra Evropy, se labouristům nepodařilo u veřejnosti vytvořit nový proevropský konsenzus, a tato tradice nadále přetrvává. Na základě širokospektrální typologie můžeme Labouristickou stranu zařadit pod vedením jednotlivých lídrů mezi roky 1994 až 2019 do kategorie funkčního europeanismu.

Klíčová slova: Velká Británie, Tony Blair, Gordon Brown, Ed Miliband, Jeremy Corbyn, euroskepticismus, euroskeptická tradice, Evropská unie, Labouristická strana

Abstract

This thesis deals with the transformation of the Labor Party's attitude toward European integration, while author's main emphasis is focused on the Labor policy between 1994 and 2019. Tony Blair was newly elected a chairman of the party in 1994 and his effort was to break away from traditional European policy (i.e. eurosceptic tradition). The aim of the thesis is to analyse the European policy of the Labor Party, focusing on the place this policy has in the context of Eurosceptic tradition. In the work, the author attempt to identify and analyse the attitudes and sources of policy implemented by Labor in relation to the EC/EU. The intention of the thesis is to find out whether the party has distanced itself from the Eurosceptic tradition after 1994 and has taken a truly new attitude and how the leaders' approach has varied. Finally, the broad-spectrum typology of Nicolo Conti is used to identify the Labor Party's attitude of individual leaders after 1994.

The whole thesis is divided into four chapter. The first chapter deals with the relationship of political parties towards the European project. The aim of the second chapter is to explain British Eurosceptic tradition and its roots, which can be found in the specific British approach to the EC/EU. The third chapter describes the development of opinions within the Labor Party on the issue of European integration until 1994 and for illustrating the change of attitudes is divided into four periods. The last chapter analyses and then compares the Labor European policy under the leadership of individual leaders after 1994.

The European Labor policy between 1994 and 2019 builds on the reforms of the 1980s whom T. Blair gave attractive face. Despite efforts to break away from the Eurosceptic tradition and return to the heart of Europe, Labor has failed to create a new pro-European consensus among public, and this tradition continues to exist. Base on the broad-spectrum typology of N. Conti, the Labor party under the leadership of individuals leaders between 1994 to 2019 can be placed to the category of functional Europeanism.

Keywords: Great Britain, Tony Blair, Gordon Brown, Ed Miliband, Jeremy Corbyn, euroscepticism, Eurosceptic tradition, European Union, Labour Party